

POLSKIE KONTYNGENTY WOJSKOWE W AFGANISTANIE NA PRZYKŁADZIE 6 BRYGADY POWIETRZNODESANTOWEJ W RAMACH XI ZMIANY PKW DOŚWIADCZENIA I WNIOSKI

KRAKOWSKA AKADEMIA IM. ANDRZEJA FRYCZA MODRZEWSKIEGO
WYDZIAŁ NAUK O BEZPIECZEŃSTWIE

2021 - BEZPIECZEŃSTWO I OBRONNOŚĆ

Bogdan Tworkowski

Seria wydawnicza Wydziału Nauk o Bezpieczeństwie
Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

„BEZPIECZEŃSTWO I OBRONNOŚĆ”

20

BOGDAN TWORKOWSKI

POLSKIE KONTYNGENTY WOJSKOWE W AFGANISTANIE
NA PRZYKŁADZIE 6 BRYGADY POWIETRZNODESANTOWEJ
W RAMACH XI ZMIANY PKW

Doświadczenia i wnioski

KRAKOWSKA AKADEMIA IM. ANDRZEJA FRYCZA MODRZEWSKIEGO
WYDZIAŁ NAUK O BEZPIECZEŃSTWIE

2021 – BEZPIECZEŃSTWO I OBRONNOŚĆ

Rada Wydawnicza Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego:
Klemens Budzowski, Maria Kapiszewska, Zbigniew Maciąg, Jacek M. Majchrowski

Rada naukowa serii wydawniczej „Bezpieczeństwo i Obronność”
Wydziału Nauk o Bezpieczeństwie Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
Mieczysław Bieniek (Polska), Cezary Podlasiński (Polska), Boris Dürkech (ONZ), Janusz Kręcikij (Polska),
Sławomir M. Mazur – przewodniczący (Polska), François Fd Miche (Szwajcaria), Cindy Miller (USA),
Monika Ostrowska (Polska), Eric Pouliquen (Francja), Michal Pružinský (Słowacja), Rastislav Rosinský
(Słowacja), Piotr Sienkiewicz (Polska), Jan Widacki (Polska), Karlheinz Viereck (Niemcy)

Redaktor serii: Sławomir M. Mazur

Recenzja: gen. dyw. (r.) prof. dr hab. Bogusław Pacek

Korekta językowa: Maja Chmielewska
Opracowanie redakcyjne: Alina Kozdra-Kaczanowska
Weryfikacja i opracowanie bibliografii: Filip Rekucki-Szczurek

Publikacja powstała w ramach projektu badawczego
WnoB/DS/1/2019-2KON

Projekt okładki: Marian Dulewicz
Na okładce rewers medalu „Memoria Gratum Facit – Za zasługi dla Wydziału Nauk o Bezpieczeństwie
Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego” autorstwa prof. Czesława Dźwigaja – ASP,
Kraków

Fotografie na okładce (str. 1, 4) ze zbiorów Bogdana Tworowskiego

ISBN 978-83-66007-84-0
e-ISBN 978-83-66007-86-4

Copyright© by Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Kraków 2021

Żadna część tej publikacji nie może być powielana ani magazynowana
w sposób umożliwiający ponowne wykorzystanie,
ani też rozpowszechniana w jakiegokolwiek formie
za pomocą środków elektronicznych, mechanicznych, kopiujących,
nagrywających i innych, bez uprzedniej pisemnej zgody właściciela praw autorskich

Na zlecenie:
Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

www.ka.edu.pl

Wydawca: Oficyna Wydawnicza KAAFM, Kraków 2021

Druk z materiałów dostarczonych i opracowanych przez Wydział Nauk o Bezpieczeństwie KAAFM

Skład: Sara Koziół

Spis treści

Wykaz skrótowców.....	7
Wstęp.....	11
Rozdział 1. Charakterystyka konfliktu w Afganistanie w kontekście historycznym.....	19
Rozdział 2. Analiza etapów przygotowań komponentów 6 BPD wydzielonych do XI zmiany.....	33
Rozdział 3. Realizacja zadań przez komponenty 6 BPD.....	59
Rozdział 4. Analiza realizacji kompleksowych zadań przez XI zmianę	87
Rozdział 5. Wykorzystanie doświadczeń XI zmiany w procesie przygotowania przyszłych kontyngentów Polskich Sił Zbrojnych	141
Zakończenie i wnioski końcowe	149
Aneks.....	155
Bibliografia	163
Informacja o Autorze	169

Wykaz skrótowców

AAR	<i>after action review</i>	analiza działań wojsk po wykonaniu zadania
ACSA	Acquisition and Cross-Servicing Agreement	Umowa nabycia i usług wzajemnych
ACT	Allied Command of Transformation	Sojusznicze Dowództwo ds. Transformacji (dowództwo NATO szczebla strategicznego)
AMN	Afghanistan Mission Network	sieć teleinformatyczna na potrzeby misji w Afganistanie
ANA	Afghan National Army	Narodowa Armia Afgańska
ANP	Afghan National Police	Narodowa Policja Afgańska
ANSF	Afghan National Security Forces	Afgańskie Narodowe Siły Bezpieczeństwa
AOR	<i>area of responsibility</i>	rejon odpowiedzialności
ASB		afgańskie siły bezpieczeństwa
AUP	Afghan Uniform Police	Afgańska Policja Mundurowa
BCT	<i>brigade combat team</i>	brygadowa grupa bojowa
BFT	<i>blue force tracker</i>	urządzenie do określania położenia sił własnych
BSR		bezzałogowe samoloty rozpoznawcze
CA	<i>comprehensive approach</i>	kompleksowe podejście
CAS	<i>close air support</i>	bezpośrednie wsparcie lotnicze
CASEVAC	<i>casualty evacuation</i>	ewakuacja rannych
CF	<i>counter fire</i>	odpowiedź na prowadzony ostrzał
CFF	<i>call for fire</i>	wezwanie artyleryjskiego wsparcia ogniowego
CIMIC	<i>civil-military cooperation</i>	współpraca cywilno-wojskowa
C-IED	<i>counter-improvised explosive device</i>	przeciwdziałanie użyciu improwizowanych urządzeń wybuchowych
CJTF	Combined Joint Task Forces	Połączone Siły Zadaniowe

COF	<i>clearance of fire</i>	zezwoleńie na ogień
COIN	<i>counter-insurgency</i>	działania przeciwwrebelianckie
COMISAF	<i>commander ISAF</i>	dowódca ISAF
COP	<i>combat outpost</i>	posterunek bojowy
CQRF	<i>combined quick reaction forces</i>	połączone siły szybkiego reagowania
CSAR	<i>combat search and rescue</i>	działania poszukiwawczo-ratownicze w warunkach bojowych
CSS	<i>combat service support</i>	zabezpieczenie działań bojowych
C4ISR	<i>command, control, communications, computers, intelligence, surveillance and reconnaissance</i>	dowodzenie, kierowanie, łączność, komputery, wywiad, obserwacja, rozpoznanie
DF	<i>direct fire</i>	ogień bezpośredni
DFC	<i>directional fragmentation charge</i>	ładunki o działaniu kierunkowym rażące odłamkami
DFFC	<i>directional fragmentation focused charge</i>	ładunki skupione o działaniu kierunkowym
DGOV	<i>district governments</i>	władze dystryktu
DWL	Łąd	dowódca Wojsk Lądowych
EFP	<i>explosively formed projectile</i>	pociski formowane wybuchowo
EOD	<i>explosive ordnance disposal</i>	usuwanie/neutralizacja ładunków wybuchowych
FAC	<i>forward air controller</i>	wysunięty posterunek naprowadzania lotnictwa
FDC	<i>fire direction center</i>	centrum kierowania ogniem
FM	<i>fire mission</i>	planowe zadania
FOB	<i>forward operating base</i>	wysunięta baza operacyjna
FRAGO	<i>fragmentary order</i>	rozkaz częściowy
GWO		Grupa Wsparcia Ogniwego
HME	<i>home made explosive</i>	materiały wybuchowe domowej roboty
HMMWV	<i>high-mobility multipurpose wheeled vehicle</i>	wielozadaniowy pojazd kołowy o wysokiej mobilności
HUMINT	<i>human intelligence</i>	rozpoznanie osobowe
IDF	<i>in-direct fire</i>	ogień pośredni
IED	<i>improvised explosive device</i>	improvizowane urządzenie wybuchowe
IFC	Intel Fusion Celi	Zespół ds. Informacji Rozpoznawczo-Wywiadowczych i Targetingu

INFOOPS	<i>information operations</i>	działania informacyjne
ISAF	International Security Assistance Force	Międzynarodowe Siły Wsparcia Bezpieczeństwa
JFC	<i>joint force command</i>	dowództwo sił połączonych
JPEL	<i>joint prioritized effective list</i>	połączona lista priorytetowych celów
KTO		kołowy transporter opancerzony
LL	<i>lessons learned</i>	system ISAF
LO		linie operacyjne
MAT	<i>military advisory team</i>	wojskowy zespół doradczy
MCIT	<i>mobile counter-IED interactive trainer</i>	mobilny interaktywny trener C-IED
MDMP	<i>military decision making process</i>	wojskowy proces podejmowania decyzji
MEDEVAC	<i>medical evacuation</i>	ewakuacja medyczna
MGen	<i>major general</i>	generał
MRAP	<i>mine resistant ambush protected</i>	pojazd opancerzony o zwiększonej odporności na miny i ataki z zasadzki
MRE	<i>meal, ready-to-eat</i>	racje żywnościowe
NATO	North Atlantic Treaty Organization	Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego
NSE	National Support Element	Narodowy Element Wsparcia
OCC-P	Operations Coordination Center-Provincial	Centrum Koordynacji Operacji na Szczęblu Prowincji
OEF	Operation Enduring Freedom	operacja Trwała Wolność
OMLT	Operational Mentor and Liaison Team	Operacyjny Zespół Doradczo-Łącznikowy
PAT	Police Advisory Team	Policyjny Zespół Doradczy
PKW		Polski Kontyngent Wojskowy w Afganistanie
POMLT	Police Operational Mentor and Liaison Team	Operacyjny Zespół Doradczo-Łącznikowy Policji
PRT	Provincial Reconstruction Team	Zespół Odbudowy Prowincji
PsyOps	<i>psychological operations</i>	działania psychologiczne
PSZ		Polskie Siły Zadaniowe
PTSD	<i>post-traumatic stress disorder</i>	zespół stresu pourazowego
QRF	<i>quick reaction forces</i>	siły szybkiego reagowania

RAID	<i>rapid aerostat initial deployment</i>	system ochrony bazy
RC-E	Regional Command East	Dowództwo Regionu Wschód
RC-N	Regional Command Nord	Dowództwo Regionu Północ
RCP	Route Clearance Patrol	Zespół Oczyszczania Dróg
ROE	<i>rules of engagement</i>	zasady użycia siły
RSZ		Rodzaje Sił Zbrojnych
SACEUR	Supreme Allied Commander Europe	Naczelny Sojuszniczy Dowódca w Europie
SGPSz		Samodzielna Grupa Powietrzno-Szturmowa
SIGINT	<i>signal intelligence</i>	rozpoznanie radioelektroniczne
SOF	Special Operations Forces	Siły Specjalne
SOP	<i>standing operating procedures</i>	stałe procedury operacyjne
SZ		Siły Zbrojne
TESSOC	<i>terrorism, espionage, subversion, sabotage, organized crime</i>	terroryzm, szpiegostwo, dywersja, sabotaż, przestępczość zorganizowana
TF	<i>task force</i>	siły zadaniowe
TF White Eagle	Task Force White Eagle	Siły Zadaniowe Biały Orzeł
TOC	Tactical Operation Centre	Centrum Operacji Taktycznych
TZKOP		taktyczne zespoły kontroli obszaru powietrznego
TTP	<i>tactics, techniques, procedures</i>	taktyka, techniki, procedury
WOG		Wojskowe Oddziały Gospodarcze

Wstęp

Współcześnie międzynarodowe środowisko bezpieczeństwa ulega gwałtownym zmianom, zarówno w wymiarze globalnym, jak i regionalnym. Staje się coraz bardziej złożone i nieprzewidywalne, zmienia się charakter zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa oraz sposoby prowadzenia działań zbrojnych. Konsekwencją tych zmian jest nowe podejście do wyzwań i zagrożeń przez instytucje odpowiedzialne za zapewnianie bezpieczeństwa państwa, w tym przede wszystkim przez siły zbrojne. Armie państw demokratycznych od momentu rozpadu systemu dwubiegunowego uczestniczą przede wszystkim w operacjach przywracania i utrzymywania pokoju. Podlegający ciągłej ewolucji system bezpieczeństwa międzynarodowego generuje nowe wyzwania, ale równocześnie powoduje nowe zagrożenia. Coraz więcej państw staje na światowej scenie politycznej i uczestniczy w kształtowaniu stosunków międzynarodowych, a w konsekwencji – warunków bezpieczeństwa. Są to nie tylko instytucje państwowe czy organizacje międzynarodowe, ale niestety także coraz częściej międzynarodowe organizacje terrorystyczne. Również globalizacja jako proces wnosi w sferę środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego określone nowe „wartości” o często negatywnym charakterze.

Sytuacja polityczno-militarna świata na początku XXI wieku daleka jest od stabilności. Zmusza to Radę Bezpieczeństwa ONZ oraz organizacje regionalne, które uznają sprawy bezpieczeństwa za swój podstawowy cel, do wysyłania w rejony konfliktów oddziałów wojskowych w formie misji pokojowych. Coraz częściej realizują one zadania wspierania lub wymuszania pokoju. Wyzwania XXI wieku i przynależność Polski do ONZ, Sojuszu Północnoatlantyckiego (NATO), Unii Europejskiej i innych organizacji powodują potrzebę wysyłania kontyngentów Wojska Polskiego do udziału w różnych operacjach pokojowych. Działania te są ważnym elementem aktualnej Strategii bezpieczeństwa narodowego RP oraz wyzwaniem stojącym przed polskimi Siłami Zbrojnymi. Szeroki udział i zaangażowanie Polski w działalność pokojową wynika z fundamentalnych priorytetów naszej racji stanu, zgodnie z którymi bezpieczeństwo narodowe zapewnia się przez aktywny udział w regionalnych i globalnych strukturach bezpieczeństwa. Współuczestnicząc w licznych operacjach pokojowych, Polska wzmacnia

regionalny i globalny system bezpieczeństwa międzynarodowego, co z kolei zwiększa gwarancje naszego bezpieczeństwa. Sytuacja ta wymusza konieczność posiadania odpowiednio przygotowanych Sił Zbrojnych, które będąc w ciągłej gotowości, zagwarantują państwu ochronę. Przeciwdziałanie się agresji zbrojnej często zmusza wojsko do uczestnictwa w wielonarodowych operacjach na obcych terenach.

Daleko od własnych granic, w obcym geograficznie i kulturowo środowisku żołnierze błyskawicznie muszą sprostać nowym technikom, procedurom działań, specyficznym taktykom oraz niejednokrotnie odmiennym sprzętom.

Zakres tematyczny monografii podyktowany był zdobytym wcześniej doświadczeniem oraz zainteresowaniami autora w zakresie poruszanej problematyki. Podkreślić należy, iż autor dowodził Centrum Szkolenia na potrzeby Sił Pokojowych ONZ oraz uczestniczył w wielu operacjach na rzecz światowego pokoju.

Po 2014 roku, po okresie intensywnego udziału polskich kontyngentów w działaniach stabilizacyjnych na terenie Iraku i Afganistanu, nastąpił czas skupienia na małych komponentach i uczestnictwa w misjach szkoleniowych.

Dokonanie kompleksowej oceny procesu przygotowań oraz realizacji zadań w rejonie misji, zdaniem autora, pozwoli zachować część wypracowanych w tym zakresie doświadczeń. Bardzo ważnym punktem, na co autor zwraca uwagę, jest migracja poza struktury wojska wysokich stopniem żołnierzy i doświadczenia organizacyjne związane z tym problemem.

Ważność podjętej problematyki oddają inne prace, tematycznie zbliżone do prezentowanej. Istotny wkład w tej dziedzinie wnosi Akademia Obrony Narodowej (obecnie Akademia Sztuki Wojennej). Owocem tych badań są opublikowane materiały z przeprowadzonych konferencji naukowych poświęconych udziałowi żołnierzy polskich w misjach na terenie Iraku i Afganistanu. Problematyce tej poświęcone są również prace: *Przygotowanie komponentu wojsk lądowych do udziału w operacjach reagowania kryzysowego* Jerzego Wyłuska i *Polskie Siły Zbrojne w Afganistanie. Wnioski i doświadczenia* pod redakcją naukową Andrzeja Polaka i Wojciecha Więcka. Innym ośrodkiem specjalizującym się w problematyce udziału Sił Zbrojnych RP w operacjach poza granicami kraju jest Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych w Bydgoszczy. Opracowanie *Doświadczenia z zaangażowania Polski w operacje wojskowe w Islamskiej Republice Afganistanu w latach 2002–2014* pod redakcją Roberta Reczkowskiego jest wynikiem trwających ponad rok prac powołanej w tym celu grupy roboczej. Zagadnienia związane z realizacją zadań w Afganistanie omawiane są w artykułach ukazujących się w różnego typu periodykach, pracach zbiorowych i analizach naukowych m.in. takich jak: „Roczniki

Polskiej Polityki Zagranicznej”, „Roczniki Strategiczne”, „Sprawy Międzynarodowe”, „Raporty Centrum Stosunków Międzynarodowych”, „Myśl Wojskowa”, „Przegląd Sił Zbrojnych” czy „Polska Zbrojna”.

Autor niniejszej pracy skupił się na wnikliwej analizie procesu przygotowania, organizacji oraz wykonywania zadań przez XI zmianę Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Islamskiej Republice Afganistanu na przykładzie 6 Brygady Powietrznodesantowej. Główny problem badawczy zawiera się w pytaniu: Jak przedstawiała się organizacja i jak realizowano zadania mandatowe przez Polski Kontyngent Wojskowy na przykładzie 6 Brygady Powietrznodesantowej w ramach XI zmiany?

Wobec powyższego nasuwa się również wiele nurtujących pytań dotyczących jednocześnie problemów szczegółowych:

1. Jaki był cykl przebiegu formowania komponentu, wydzielonego w ramach XI zmiany?
2. Jak zostały wykonane zadania przydzielone do realizacji w ramach XI zmiany?
3. Jak można ocenić całościowo XI zmianę w sferze działalności w rejonie misji?
4. W jakim zakresie można udoskonalić przygotowania Polskich Kontyngentów Wojskowych przewidzianych do udziału w misjach stabilizacyjnych, wykorzystując doświadczenia XI zmiany?

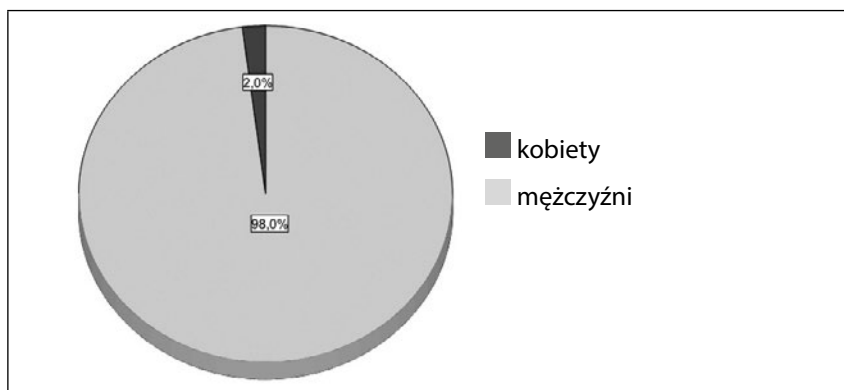
Podczas prowadzenia obserwacji zastosowano wiele metod badawczych, zarówno teoretycznych, jak i empirycznych. Zastosowanie **analizy** umożliwiło badanie literatury przedmiotu oraz dokumentacji związanej bezpośrednio lub pośrednio z badanym obszarem i przedmiotem. Z analizą nierozłącznie powiązana jest **synteza** jako łączenie w całość wyodrębnionych i zbadanych w toku analizy elementów składowych przedmiotu dociekań. Posłużyła ona do sformułowania uzasadnionych wniosków oraz połączenia ich w całość. **Porównanie** pozwoliło na wydobycie podobieństw i różnic umożliwiających ustalenie powtarzających się elementów i stałych cech tego typu działań, a na tej podstawie – przewidywanie kierunków rozwoju oraz możliwych przemian. **Uogólnienie** ujawniło cechy i zjawiska powtarzalne, a w konsekwencji umożliwiło sformułowanie uniwersalnych wniosków dotyczących obiektów zainteresowania badawczego. Przez **wnioskowanie** wynikiem uzyskanym w poprzednich operacjach myślowych procesu badań naukowych nadana została forma przydatna dla praktyki i teorii. W pracy wykorzystano także metody empiryczne. Posłużono się **metodą sondażu diagnostycznego** z technikami: analizy dokumentów, ankiety, wywiadu (w tym wywiadu eksperckiego), obserwacji oraz narzędziem badawczym w postaci kwestionariusza ankiety. Badania teoretyczne

prowadzono w latach 2016–2017, natomiast empiryczne realizowane były od czerwca do listopada 2017 roku.

Terenem objętym badaniami była 6 Brygada Powietrznodesantowa stacjonująca na obszarze województwa małopolskiego oraz śląskiego, będąca elitarnym związkiem taktycznym Sił Zbrojnych RP. Na przeprowadzenie omawianych badań autor otrzymał zgodę Ministerstwa Obrony Narodowej Departamentu Edukacji, Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

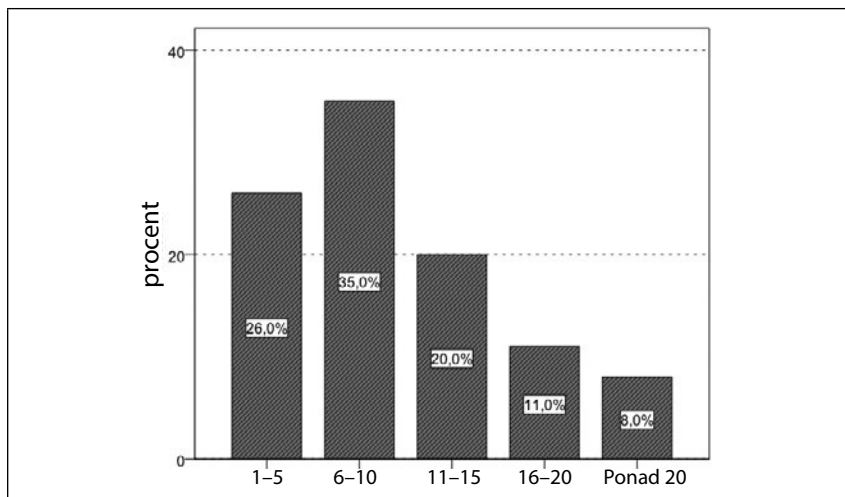
W analizowanej grupie objętej badaniami 98% ankietowanych to mężczyźni. Kobiety stanowiły jedynie 2% badanej populacji (Wykres 1). Staż służby w czasie XI zmiany w przypadku 26% ankietowanych wyniósł od roku do 5 lat, 35% osób służyło od 6 do 10 lat, 20% badanych od 11 do 15 lat, 11% respondentów pracowało w armii zawodowej od 16 do 20 lat, natomiast staż 8% osób przekraczał 20 lat (Wykres 2). W korpusie osobowym szeregowych służyło 44% ankietowanych, 24% osób znalazło się w korpusie podoficerów młodszych, 15% badanych w korpusie podoficerów starszych, 11% należało do korpusu oficerów młodszych, natomiast 6% respondentów do korpusu oficerów starszych (Wykres 3). Stanowisko dowódcze zajmowało 11% ankietowanych, stanowisko sztabowe 19% badanych, 54% osób zajmowało stanowisko liniowe, 9% stanowisko logistyczne lub zabezpieczające, natomiast 7% respondentów znalazło się na innym stanowisku (Wykres 4).

Wykres 1. Podział badanych według płci

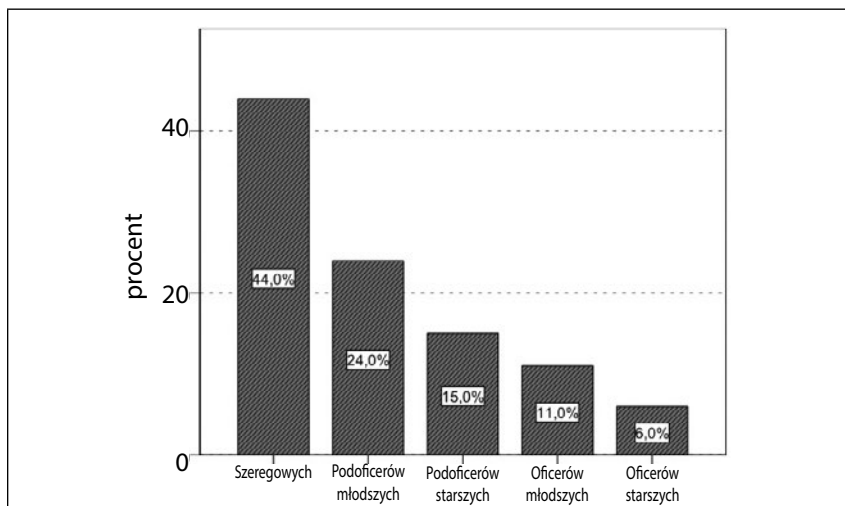
Źródło: opracowanie własne.

Wykres 2. Staż służby (w latach) ankietowanych w czasie XI zmiany

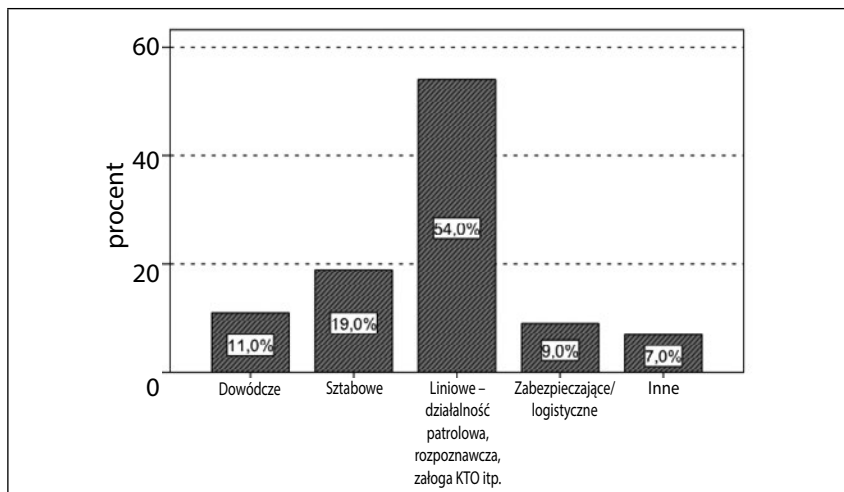
Źródło: opracowanie własne.

Wykres 3. Podział badanych według korpusu osobowego

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 4. Zajmowane stanowiska służbowe respondentów

Źródło: opracowanie własne.

Dodatkową grupę stanowili eksperci. Z racji pełnionych funkcji i wieloletniego doświadczenia w służbie oraz udziału w misjach zagranicznych mogli oni dokonywać ocen, interpretować uzyskane przez autora wyniki w badaniach ankietowych, a także oceniać obszary objęte problemami badawczymi¹.

Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów i zakończenia. W rozdziale 1 przedstawiono rys historyczno-geograficzny i najważniejsze dane dotyczące Afganistanu. Pozwala to na lepsze zrozumienie sytuacji tego kraju, nękające afgańską społeczność problemy, a także wprowadza czytelnika w aktualnie trwający konflikt oraz zaangażowanie Polski.

Rozdział 2 dotyczy procesu organizacji i szkolenia XI zmiany PKW w Afganistanie. Omówiono w nim przygotowywanie stanów osobowych do wykonywania zadań o charakterze typowo wojskowym, a także problematykę

¹ Do grona ekspertów, z którymi prowadzono wywiad w formie swobodnej rozmowy, zaliczono takie osoby jak: gen. Mieczysław Bieniek – zastępca dowódcy Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO ds. Transformacji, gen. Mieczysław Cieniuch – szef Sztabu Generalnego WP, gen. Zbigniew Głowienka – dowódca Wojsk Lądowych, gen. broni Edward Gruszka – dowódca Dowództwa Operacyjne Sił Zbrojnych, gen. bryg. Jerzy Gut – zastępca dowódcy Wojsk Specjalnych, płk Wiesław Kałkowski – zastępca szefa Wojsk Aeromobilnych, gen bryg. Radosław Kujawa – szef Służby Wywiadu Wojskowego, gen. bryg. Jarosław Wierzchołski – zastępca dowódcy ISAF RC-E, ppłk Mirosław Wałachniwicz – dowódca TF-49, ppłk Sławomir Filipowski – dowódca TF-50.

współpracy z organizacjami rządowymi, pozarządowymi, z władzami lokalnymi, a przede wszystkim z ludnością cywilną. Podkreślono rolę organizacji i znaczenia szkoleń przy równoległym realizowaniu zadań wynikających z bieżących potrzeb i planów jednostki wojskowej.

W rozdziale 3 i 4 przedstawiono analizę zebranego materiału, a także informacje na temat organizacji, działań i funkcjonowania Polskiego Kontyngentu Wojskowego w międzynarodowych misjach stabilizacyjnych. Podkreśla się tu, jak wielkie znaczenie dla realizacji założonych celów XI zmiany miało zmniejszenie rejonu odpowiedzialności (w stosunku do poprzednich zmian) oraz zwiększenie potencjału sił koalicyjnych i afgańskich sił bezpieczeństwa.

Rozdział V zawiera wnioski mogące, zdaniem autora, ułatwić organizację i lepsze przygotowanie się do uczestnictwa w innych misjach, zbliżonych profilem do ISAF. Prezentowane w pracy analizy i oceny zostały poparte wynikami przeprowadzonych badań ankietowych. Z uwagi na jawny charakter pracy wiele danych, które poprawiłyby jej jakość i atrakcyjność, nie mogło zostać przedstawionych. Zdaniem autora nie ma to jednak zasadniczego wpływu na przeprowadzone w pracy analizy.

Badania oraz własne doświadczenia nabyte podczas operacji w Afganistanie nasuwają autorowi pewne wnioski. Zasadniczym warunkiem przygotowania pododdziałów do realizacji całego spektrum zadań w operacjach stabilizacyjnych oraz wspierania pokoju jest ich dobre wyszkolenie bojowe. Wyznaczenie do udziału w misji jednostki wojskowej o wysokim stanie ukończenia i oparcie struktury misyjnej na strukturze krajowej ułatwia proces przygotowania oraz dowodzenie w rejonie prowadzonych działań. Intensywne i manewrowe działania kinetyczne w połączeniu z działalnością na rzecz lokalnej społeczności oraz działania informacyjne są podstawą do osiągnięcia sukcesu. Ponadto udział w operacjach typu ISAF wpływa pozytywnie na rozwój całych Sił Zbrojnych RP.

Ogromne znaczenie mają tu doświadczenia w sojusznicznym planowaniu i współdziałaniu. Bezpośredni udział polskich żołnierzy i dowódców w operacjach militarnych na obcym terenie to cenna wiedza, szczególnie dla Wojsk Lądowych i Wojsk Specjalnych. Bezpośredni kontakt z zagrożeniem powoduje, że u żołnierzy pojawia się dodatkowy zmysł walki, a po czasie – większa odporność psychiczna. Obycie w międzynarodowym środowisku i wymiana doświadczeń z sojusznikami wpływa na przyswajanie nowej wiedzy o działaniu, wyposażeniu i uzbrojeniu.

Zdaniem autora cel pracy, czyli analiza i ocena procesu przygotowań oraz realizacja zadań XI zmiany Polskiego Kontyngentu Wojskowego, został osiągnięty. Przedstawione doświadczenia i wnioski pozwolą na przybliżenie specyfiki działań Polskiego Kontyngentu Wojskowego na arenach międzynarodowych misji. Cenne wskazówki odnajdą tu nie tylko politycy

i wojskowi decydujący o losach kolejnych kontyngentów, ale wszyscy, których interesuje wspieranie pokoju na świecie oraz trud polskich żołnierzy w jego podtrzymywaniu.

Autor wyraża wielkie podziękowania wszystkim, którzy przyczynili się do powstania tej monografii, doceniając ich cenne wskazówki i życzliwe wsparcie. Szczególne słowa podziękowania kieruje do dowódcy 6 Brygady Powietrznodesantowej za umożliwienie przeprowadzenia badań sondażowych i udostępnienie dokumentów oraz do ekspertów służących pomocą w czasie pisania tej książki.

Rozdział 1.

Charakterystyka konfliktu w Afganistanie w kontekście historycznym

Afganistan to azjatycki kraj leżący w północno-wschodniej części Wyżyny Irańskiej, którego większą część zajmuje łańcuch górski Hindukusz. Od zachodu graniczy z Iranem, od północnego zachodu z Turkmenistanem, od północy z Uzbekistanem i Tadżykistanem, a od wschodu i południa z Pakistanem¹. Znajduje się w strefie klimatu podzwrotnikowego kontynentalnego: suchego i skrajnie suchego, a w górach – chłodnego². W kraju dominuje roślinność stepowa, półpustynna i pustynna. Najważniejsze złoża naturalne tego obszaru to gaz ziemny, rudy żelaza, chromu i miedzi, złoża soli kamiennej i lazurytu³.

Struktura etniczna kraju jest bardzo złożona. Dominującą grupą są Pasztunowie, skupieni głównie na południu i wschodzie kraju. To im Afganistan zawdzięcza swoją nazwę i obecny kształt państwa. Kolejnymi ważnymi grupami etnicznymi są Tadżycy, skupieni na północy kraju, Uzbeki i Turkmeni, w północno-zachodniej części, Hazarowie (szyici, będący najniżej w hierarchii społecznej), skupieni w centralnej części. Inne grupy to Beludżowie, Nuristańczycy, Kirgizi, górcy Tadżycy, Kyzylbaszowie, Persowie czy Kurdowie⁴. W Afganistanie obowiązują dwa języki urzędowe: paszto oraz dari. Język paszto (pasztuński, afgański) jest językiem dominującej większości, czyli Pasztunów, natomiast językiem dari, który jest uznawany za dialekt perskiego, przede wszystkim posługują się Tadżycy i Hazarowie⁵.

Islam jest wyznaniem zdecydowanej większości mieszkańców kraju. Wiarę w Allaha i jego proroka Mahometa deklaruje aż 98% obywateli. Pozostałe 2% to przede wszystkim wyznawcy hinduizmu oraz sikhizmu i nieliczni

¹ *Afganistan*, red. D. Nadażdin, Warszawa 2005, s. 7.

² J. Modrzejewska-Leśniewska, *Afganistan*, Warszawa 2010, s. 14–15.

³ Tamże, s. 16–20.

⁴ R. Braithwaite, *Afgańcy. Ostatnia wojna imperium*, tłum. M. Bielewicz, Kraków 2012, s. 24–25.

⁵ Tamże, s. 25.

chrześcijanie. Podobnie jak w większej części świata muzułmańskiego w Afganistanie dominują sunnici, aczkolwiek liczna jest też mniejszość szyicka, reprezentowana przede wszystkim przez Hazarów, ale i Kzyłbaszów, górskich Tadżyków czy też przez niektóre plemiona pasztuńskie.

Sunnici afgańscy są w większości przedstawicielami tzw. szkoły hanafickiej. Cechą charakterystyczną afgańskiego islamu jest duża rola bractw sufickich, które są reprezentantami nurtu mistycznego, a także przywiązanie do adatu, czyli prawa zwyczajowego, które w przeciwieństwie do religijnego szariatu wywodzi się z tradycji miejscowej⁶.

Historia terenów, na których znajduje się dzisiejszy Afganistan, sięga czasów prehistorycznych. Burzliwe wydarzenia starożytności nie ominęły również tej części Wyżyny Irańskiej. Na tych terenach panowali m.in. Persowie, dotarł tu Aleksander Wielki. Przełomem było podbicie tego obszaru w VII wieku przez Arabów i islamizacja ludności.

Żeby zrozumieć lokalną specyfikę, należy przede wszystkim jednak przybliżyć niektóre wydarzenia z historii nowożytnej. Przyjmuje się, że historia nowożytnego Afganistanu zaczyna się w 1747 roku wraz z utworzeniem przez Ahmada Szaha Abdalego państwa dynastycznego Durranich ze stolicą w Kandaharze. Imperium, które udało się stworzyć Abdalemu, obejmowało tereny dzisiejszego Afganistanu, Pakistanu i część północnych Indii. W 1776 roku syn Abdalego Timur Szah Durran przeniósł stolicę imperium do Kabulu⁷.

Na początku XIX wieku tereny Afganistanu, pierwszy raz od czasów Aleksandra Wielkiego, znalazły się znowu w zasięgu zainteresowań Europejczyków. Sytuacja ta była związana przede wszystkim z ekspansyjną polityką kolonialną Wielkiej Brytanii, której w tamtym czasie udało się podporządkować sąsiednie Indie. Napięta sytuacja między Afganistanem a Wielką Brytanią doprowadziła do I wojny anglo-afgańskiej w latach 1838–1842, zakończonej porażką Brytyjczyków, choć należy wspomnieć, że udało im się na pewien czas zdobyć Kabul i dawną stolicę Kandahar.

W połowie XIX wieku sytuacja w regionie zaczęła się ponownie komplikować z tego względu, że Imperium Rosyjskie również chciało kontrolować sytuację w regionie i poszerzać swoje tereny w kierunku Zatoki Perskiej i Oceanu Indyjskiego. Rosjanie rozciągnęli swoje wpływy na afgańskie terytorium, co stanowiło jedną z przyczyn II wojny anglo-afgańskiej w latach 1878–1880. Mimo sukcesów Anglików okazało się, że Afgańczycy wykazywali się mocnym oporem, a cała operacja wojenna była bardzo kosztowna. Po zakończeniu konfliktu zgodnie z dwustronnym porozumieniem emirem Afganistanu

⁶ A. Lachowski, *Tragedia i męstwo Afganu. Historia interwencji radzieckiej w Afganistanie*, Zabrodzie 2015, s. 15.

⁷ J. Modrzejewska-Leśniewska, *Afganistan*, dz. cyt., s. 28–32.

został Abdur Rahman Chan, Brytyjczycy mieli kontrolować politykę zagraniczną kraju, natomiast mieli nie ingerować w sprawy wewnętrzne⁸.

Na początku XX wieku Imperium Rosyjskie podpisało konwencję z Wielką Brytanią, w której uznawało Afganistan za obszar wpływów brytyjskich. Podczas Wielkiej Wojny Afganistan nie był zaangażowany po żadnej ze stron światowego konfliktu.

Do kolejnego przełomu doszło w 1919 roku, kiedy emirem został Amanullah Chan, który zaraz po objęciu władzy ogłosił pełną niezależność kraju, na co nie zgadzała się Wielka Brytania, rozpoczynając III wojnę angielsko-afgańską, ostatecznie zakończoną uznaniem przez Brytyjczyków niezależności Afganistanu. W 1926 roku zostały uregulowane stosunki ze Związkiem Radzieckim dzięki podpisaniu paktu o nieagresji i w tym samym roku emirat został przekształcony w królestwo. W kolejnych dekadach Afganistan przyjmował postawę nieangażowania się w politykę międzynarodową. Po latach konfliktów udało się unormować stosunki z wciąż obecnymi w regionie Brytyjczykami. W samym kraju nieustannie ścierały się z sobą siły konserwatywne i reformatorskie⁹.

Kolejnym konfliktem, który skutkowało wprowadzeniem polityki kraju na nowe tory, była walka z Pakistanem w latach 1953–1963 o pograniczne terytoria. Pośrednim skutkiem tych walk było zbliżenie się Afganistanu do Związku Radzieckiego. W tamtym czasie powstała Ludowo-Demokratyczna Partia Afganistanu, której celem było wprowadzenie reform w duchu socjalistycznym. Do przemiany ustrojowej doszło w 1973 roku, kiedy to został obalony król Mohammad Zaher Szah i proklamowana została I Republika Afganistanu. Kolejny przełom to 1978 rok i rewolucja kwietniowa, która była przewrotem dokonanym przez wojskowych. Po zwycięstwie puczystów ogłoszono Demokratyczną Republikę Afganistanu¹⁰.

Wobec gwałtownych zmian, które zachodziły w latach 70. w Afganistanie, władze Związku Radzieckiego bacznie obserwowały i analizowały poczynania swojego południowego sąsiada. Obawiano się, że brak kontroli nad sytuacją może doprowadzić do utraty wpływów na tym terenie, które udało się odzyskać Rosjanom w ostatnich dziesięcioleciach. Wybuch rewolucji islamskiej w Iranie oraz obawy, że rozprzestrzeni się ona na islamskie republiki Związku Radzieckiego, spowodowały, że Biuro Polityczne Komunistycznej

⁸ J.-Ch. Jauffret, *Afganistan 2001–2013. Kronika przepowiedzianego braku zwycięstwa*, tłum. E. Cylwik, J. Sheybal, Warszawa 2014, s. 19–20.

⁹ J. Modrzejewska-Leśniewska, *Afganistan w polityce Wielkiej Brytanii i Rosji Radzieckiej 1919–1924*, Warszawa 2001, s. 54–57.

¹⁰ J. Modrzejewska-Leśniewska, *Interwencja ZSRR w Afganistanie 1979–1989*, [w:] *Zarys dziejów Afryki i Azji. Historia konfliktów 1869–2000*, red. A. Bartnicki, wyd. 2, Warszawa 2000, s. 435; A. Bartnicki, *Zarys dziejów Afryki i Azji. Współczesne konflikty zbrojne*, Warszawa 2010, s. 435–437.

Partii Związku Radzieckiego jesienią 1979 roku zmieniło podejście do tematu pomocy wojskowej dla Afganistanu.

Preludium do zbrojnej interwencji Związku Radzieckiego było podpisanie porozumienia między tymi państwami, które przewidywało również pomoc wojskową. Oficjalnym powodem interwencji była pomoc w konfliktach wewnętrznych wobec groźby ingerencji zewnętrznych agresorów. W rzeczywistości Związek Radziecki obawiał się rosnących w siłę islamskich fundamentalistów i ich potencjalnego wpływu na ludność południowej części mocarstwa¹¹.

Sama inwazja rozpoczęła się 25 grudnia 1979 roku. Na początku niewiele wskazywało, że konflikt aż tak bardzo będzie eskalować. Mieszkańcy kraju liczyli, że „braterska pomoc” Związku Radzieckiego rzeczywiście doprowadzi do załagodzenia sytuacji wewnątrz kraju. Niestety interwencja radziecka doprowadzała do pogorszenia się sytuacji, a w miarę upływu czasu nastroje antyrosyjskie zaczęły się wzmacniać, a w związku z tym i opór wobec obcej armii¹². Największym błędem Rosjan było opresyjne działanie wobec ludności cywilnej. Ogromne obszary tego kraju zostały zaminowane, walczone z islamem, niszczone meczety, a cywilnych Afgańczyków bombardowano napalmem i bombami odłamkowymi. Brutalne metody pacyfikacji sprzyjających mudżahedinom wiossek nie przyniosły zresztą oczekiwanych rezultatów. W sąsiednim Pakistanie mudżahedini ogłosili dżihad i przez górskie przełęcze szły całe karawany z pomocą dla walczących, dozbrajanych przez Amerykanów, którzy tym sposobem włączyli się w afgańsko-radziecki konflikt¹³.

Interwencję Związku Radzieckiego w Afganistanie można podzielić na trzy etapy. Pierwszy etap to lata 1979–1982, w którym ok. 150 tys. rosyjskich żołnierzy próbowało zająć kraj. Wojska były zgrupowane przede wszystkim na terenach przygranicznych, wzdłuż najważniejszych szlaków i w takich miastach jak Kandahar czy Kabul. Ponadto wojska radzieckie kontrolowały tereny, gdzie wydobywano gaz ziemny, traktując to jako wynagrodzenie za „pomoc” dla Afganistanu. Drugi etap przypadł na lata 1982–1986 i można powiedzieć, że był to czas wojny totalnej, podczas której Związek Radziecki wykorzystywał wszelkie możliwe środki walki, z wyłączeniem jedynie broni jądrowej. Mimo zmasowanej, bezpardonowej ofensywy Rosjan do kontratak w 1986 roku przeszli mudżahedini wspierani przez Stany Zjednoczone. Ostatni etap konfliktu to lata 1986–1989, kiedy to mudżahedini dominowali

¹¹ *Konflikty kolonialne i postkolonialne w Afryce i Azji 1869–2006*, red. P. Ostaszewski, Warszawa 2006, s. 498.

¹² G. Feifer, *Afgańska ruletka. Radziecka inwazja na Afganistan*, tłum. T. Szlagor, Wrocław 2011, s. 51–71.

¹³ R. Braithwaite, *Afgańcy...*, dz. cyt., s. 134–135.

w ofensywie. Dużym sukcesem rebeliantów było zamknięcie Rosjan w centrum kraju, z którego udało się im wydostać dzięki kontrofensywie z wykorzystaniem np. rakiet SCUD¹⁴.

W lutym 1988 roku Rosjanie ogłosili wycofanie wojsk, w kwietniu tego samego roku Związek Radziecki, Stany Zjednoczone, Afganistan i Pakistan zawarły porozumienie stabilizacyjne. Ostatni radzieccy żołnierze opuścili okupowany kraj 15 lutego 1989 roku. W trakcie wojny życie straciło 1,5 mln Afgańczyków, 90% spośród ofiar to cywile, a 4 mln doznało trwałego uszczerbku na zdrowiu. Według oficjalnych danych, najprawdopodobniej zaniżonych, zginęło ok. 15 tys. Rosjan, a ponad 50 tys. zostało rannych. Szacuje się, że prawie pół miliona żołnierzy po powrocie do domu zmagało się z chorobami i psychicznymi problemami spowodowanymi operacją militarną¹⁵.

Sytuacja w powojennym Afganistanie była trudna. Rząd nie potrafił wywiązać się z podstawowych zadań, chaos w kraju pogłębiał się. Sytuacja gospodarcza kraju była tragiczna. Działania wojenne doprowadziły i tak słabą gospodarkę Afganistanu do stanu katastrofalnego¹⁶. Nastroje radykalizowały się, co doprowadziło w 1992 roku do obalenia prezydenta Mohammada Nadżibullaha przez mudżahedinów popartych przez zbuntowanych wojskowych, a w konsekwencji do proklamowania Islamskiego Państwa Afganistanu (zwanego też Talibanem)¹⁷. Kolejna zmiana ustroju i nazwy państwa nie przyczyniła się do poprawy sytuacji politycznej i społecznej w kraju. Wewnętrznych sporów było wciąż dużo, a kolejną grupą, która ujawniła swoje aspiracje do władzy w państwie, byli talibowie, którzy uaktywnili się w 1994 roku. Talibowie przeważnie byli Pasztunami i cechowali się radykalizmem islamskim. Udało się im w ciągu dwóch lat opanować większą część kraju i w 1996 roku proklamować nowe państwo – Islamski Emirat Afganistanu¹⁸.

Można powiedzieć, że rządy talibów zakończyły okres permanentnej anarchii, nie przyniosło to jednak rozwiązania problemów społecznych i gospodarczych, a w rządzonym państwie całkowicie zastąpiono prawo świeckie prawem szariatu, co w ciekawych słowach skomentował Wojciech Jagielski w *Modlitwie o deszcz*, jednym z najważniejszych reportaży, które powstały na temat tego regionu:

Zapatrzeni w Koran wioskowi mułlowie postanowili zawrócić czas od razu o blisko półtora tysiąca lat, cofnąć się do epoki i wartości, jakie obowiązywały, gdy w Arabii

¹⁴ J. Modrzejewska-Leśniewska, *Afganistan*, dz. cyt., s. 354–358; G. Feifer, *Afgańska ruletka...*, dz. cyt., s. 174–176.

¹⁵ R. Łoś, J. Regina-Zacharski, *Współczesne konflikty zbrojne*, Warszawa 2010, s. 270–271; J. Modrzejewska-Leśniewska, *Afganistan*, dz. cyt., s. 29–31.

¹⁶ K. Korzeniowski, *Afganistan. Gdzie regułą jest brak reguły*, Warszawa 2006, s. 34–35.

¹⁷ R. Braithwaite, *Afgańczy...*, dz. cyt., s. 338–340.

¹⁸ J. Modrzejewska-Leśniewska, *Afganistan*, dz. cyt., s. 398–400.

żył i nauczał Prorok Mahomet. Chcieli zbudować w Afganistanie państwo na wzór muzułmańskiej wspólnoty pierwszych kalifów¹⁹.

Szariat wiązał się m.in. z zakazem nauczania i pracy kobiet. Ponad połowa obywateli straciła więc swoje podstawowe prawa. Wprowadzono surowe kary cielesne i często wykonywano wyroki śmierci. Spowodowało to, że nawet w środowiskach protalibańskich przestano wierzyć w skuteczność nowych rządów i talibowie tracili poparcie. W 1996 roku do afgańskiego emiratu sprowadziło się kierownictwo Al-Kaidy ze swoim przywódcą Usamą ibn Ladinem. Do głównych celów Al-Kaidy należało pozbawienie władzy „niewiernych” na terenach muzułmańskich. Głównym przeciwnikiem stały się Stany Zjednoczone z sojusznikami²⁰.

***

Wydarzeniami, po których o talibach i Al-Kaidzie usłyszał cały świat, były samobójcze zamachy terrorystyczne na World Trade Center i Pentagon 11 września 2001 roku. W wyniku ataków zginęło 2977 ludzi, nie licząc terrorystów, a rannych zostało 6291 osób. Dzień zamachów był jednym z najczarniejszych dni Ameryki i rozpoczął on nowy etap w historii świata, w którym wojna z terroryzmem stała się jednym z najważniejszych wyzwań²¹.

Po zamachach prezydent Stanów Zjednoczonych George Bush zażądał od władz Talibanu wydania Usamy ibn Ladina i zamknięcia wszystkich ośrodków szkoleniowych dla terrorystów w całym kraju pod groźbą wypowiedzenia wojny. Talibowie odrzucili ultimatum, a 7 października 2001 roku rozpoczęła się operacja Enduring Freedom, czyli inwazja wojsk NATO, przede wszystkim Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych (United States Armed Forces), na Afganistan²².

Operacja Enduring Freedom zakończyła się sukcesem. Błyskawiczne zwycięstwo wojsk NATO było dla przywódców Stanów Zjednoczonych i krajów sojusznicznych wielkim zaskoczeniem. Czynnikiem, które umożliwiły osiągnięcie tego spektakularnego sukcesu, były: doskonałej jakości informacje wywiadowcze, partnerska współpraca z Sojuszem Północnym,

¹⁹ W. Jagielski, *Modlitwa o deszcz*, Warszawa 2002, s. 294.

²⁰ H.M. Królikowski, C. Marcinkowski, *Afganistan 2002*, Warszawa 2003, s. 11–12.

²¹ D. Duda, *Terroryzm islamski*, Kraków 2002, s. 32.

²² P. Gajos, *Udział sił specjalnych koalicji międzynarodowej w operacji antyterrorystycznej w Afganistanie (2001–2002)*, [w:] *Operacje pokojowe i antyterrorystyczne w procesie utrzymania bezpieczeństwa międzynarodowego w latach 1948–2004*, red. D. Kozierawski, Toruń 2006, s. 189; *Stracona dekada? Polityka bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych wobec „globalnych obszarów niestabilności” (Iraku, Iranu, KRL-D oraz Afganistanu) w latach 2001–2011*, red. Ł. Smalec, Warszawa 2012, s. 32; W. Lizak, *Wojna w Afganistanie i jej regionalne implikacje*, „Rocznik Strategiczny” 2001/2002, Warszawa 2002, s. 348–349.

wykorzystanie zaawansowanych technologii w zakresie uzbrojenia i łączności, a nade wszystko właściwie dobrani ludzie kierujący i realizujący operację. Stany Zjednoczone udowodniły światu, że dzięki swojej zaawansowanej technologii są w stanie przeprowadzić szybką, sprawną i zwycięską operację militarną w kraju tak odległym i „trudnym” jak Afganistan. Samo zwycięstwo militarne nie rozwiązywało jednak problemu w tym biednym i skonfliktowanym wewnętrznie państwie²³. W grudniu 2001 roku podjęto decyzję o misji stabilizacyjnej, która przewidywała m.in. utworzenie Międzynarodowych Sił Wsparcia Bezpieczeństwa (ISAF, International Security Assistance Force), których głównym celem było wsparcie władz afgańskich w nowo utworzonym Państwie Islamskim Afganistanu (które w 2004 roku przekształcone zostało w Islamską Republikę Afganistanu), a także rozbięcie pozostałych grup partyzanckich talibów.

W marcu 2003 roku Amerykanie przystąpili do kolejnej inwazji, tym razem na Irak. Zajęci nową wojną stracili zainteresowanie afgańskimi sprawami. Dzięki temu talibowie, których niemal kompletne dowództwo schroniło się w Pakistanie, odbudowali partyzanckie wojsko i ruszyli do kontrnatarcia. Początkowo ani Afgańczycy, zajęci tworzeniem struktur władzy i liczący na potęgę militarną Stanów Zjednoczonych, ani Amerykanie, uwikłani w konflikt w Iraku i w innych rejonach świata, nie traktowali rebelii talibów zbyt poważnie²⁴.

Talibowie rośli jednak w siłę, w związku z czym pod koniec 2008 roku Rada Bezpieczeństwa ONZ wyraziła zaniepokojenie sytuacją w Afganistanie i wskazała na konieczność pomocy destabilizującemu się państwu. Prezydent Stanów Zjednoczonych Barack Obama w grudniu 2009 roku zaprezentował nową politykę wobec Afganistanu, która polegała na wysłaniu do tego kraju kolejnych żołnierzy. Głównym celem nowej misji była walka z grupami terrorystycznymi powiązanymi z talibami, których działania były wrogie wobec państw Zachodu²⁵.

Pomimo że sytuacja w Afganistanie wcale się nie poprawiała, to coraz częściej zaczęły się pojawiać głosy wzywające do zakończenia misji stabilizacyjnej. Szczególnie nasiliły się one po zlokalizowaniu i zabiciu Usamy ibn Ladina

²³ G. Berntsen, R. Pezzullo, *Kryptonim Jawbreaker. Polowanie na Osamę bin Ladena*, tłum. K. Mazurek, Katowice 2006, s. 361–362;

²⁴ A. Giustozzi, *Koran, kataszników i laptop. Rebelia neotalibów w Afganistanie*, tłum. M. Müller, Kraków 2009, s. 145; Analiza BBN: „Nowa strategia afgańskich Talibów i jej konsekwencje dla wdrażania procesu transition”, 14.10.2011, www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/3444,Analiza-BBN-quotNowa-strategia-afganskich-Talibow-i-jej-konsekwencje-dla-wdrazan.html [dostęp: 23.09.2017].

²⁵ M. Madej, *Interwencja w Afganistanie – najdłuższa wojna, największe fiasko?*, [w:] *Wojny Zachodu*, red. tenże, Warszawa 2017, s. 126–127; M. Trzpił, *Afganistan A.D. 2010. Nowa strategia koalicji międzynarodowej szansą na przełom?*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2010, nr 12–13, s. 27.

2 maja 2011 roku w pakistańskim Abbottabadzie. Wiele stron postrzegало to wydarzenie jako uwieńczenie całego konfliktu, do którego powstania przede wszystkim przyczynił się zorganizowany przez ibn Ladina atak na Stany Zjednoczone. Ważnym argumentem za zakończeniem misji było zniechęcenie społeczeństw stratami wśród wojsk koalicyjnych. Odnotowywano narastające zniecierpliwienie i krytykę ze strony opinii publicznej stymulowane rosnącymi stratami ISAF w wielu państwach, w tym w Polsce²⁶.

Pierwsze oddziały NATO, w tym żołnierze Stanów Zjednoczonych, zaczęły się wycofywać z Afganistanu w lipcu 2011 roku, mimo że w tamtym czasie kraj był osłabiony zwiększoną liczbą ataków i rosło prawdopodobieństwo obalenia legalnych rządów przez talibów. Podsumowanie 10-letnich działań nie wyglądało dobrze. Pomimo potężnych sił Amerykanów i ich sojuszników nie udało się im unieszkodliwić talibskich rebeliantów²⁷.

Kompromisem w sprawie dalszej misji w Afganistanie było porozumienie, na podstawie którego część sił miała pozostać w kraju, żeby przygotować afgańskie siły bezpieczeństwa (ASB) do walki z talibami i innymi fundamentalistami islamskimi. W tej skomplikowanej sytuacji wewnętrznej i międzynarodowej państwa uczestniczące w operacji ISAF konsekwentnie realizowały plan wycofywania się z Afganistanu. Odpowiedzialność za bezpieczeństwo stopniowo przekazywano władzom afgańskim²⁸.

Sytuacja w Afganistanie nadal jest bardzo niestabilna. Bazy sił międzynarodowych są ostrzeliwane z rakiet i moździerzy, zdarzają się ataki bombowe czy też samobójcze. Destrukcyjnie na stabilizację wpływa też potajemne wprowadzanie do armii i policji afgańskiej talibskich bojowników. Szkolona przez zachodnie siły legalna Narodowa Armia Afgańska (ANA, Afghan National Army) nie podnosi swojej zdolności bojowej i w przypadku w konfrontacji z talibami i innymi oddziałami rebelianckimi siły rządowe ponoszą straty, a prozachodni rząd ulega powolnej destrukcji²⁹.

Wobec takiej sytuacji Stany Zjednoczone pod rządami Donalda Trumpa od 2017 roku postanowiły wzmocnić swoje siły w Afganistanie, wysyłając 3 tys. żołnierzy (przy czym na miejscu wciąż stacjonuje 11 tys.), jednocześnie

²⁶ Zabicie Usamy ibn Ladina było podstawą do wycofania się Francji z Afganistanu w 2012 roku; zob. J.-Ch. Jauffret, *Afganistan 2001–2013...*, dz. cyt., s. 276–277; M. Bieniek, S. Mazur, *Konflikty zbrojne we współczesnym świecie. Przyczyny, rejony występowania*, Kraków 2013, s. 60–61; M. van Crevald, *Zmienne oblicze wojny. Od Marny do Iraku*, tłum. J. Szkuśliński, Poznań 2008, s. 278.

²⁷ M. Sobczak, *Wielka trójka Afganistanu*, 27.10.2012, www.polska-zbrojna.pl/home/articlinmagazineshow/5299?t=wielka-trojka-afganistanu [dostęp: 29.10.2017].

²⁸ M. Trzpił, *Raport. Afganistan jako największe współczesne wyzwanie dla NATO*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2009, nr 10, s. 58–60 [dostęp: 30.10.2017].

²⁹ T. Otłowski, *Talibowie grają na czas*, 1.09.2016, www.polska-zbrojna.pl/home/articleinmagazineshow/20372?t=talibowie-graja-na-czas [dostęp: 28.10.2017].

żądając od krajów członkowskich NATO skierowania do Afganistanu dodatkowego tysiąca³⁰.

***

Historia udziału żołnierzy Wojska Polskiego w misjach związanych z realizacją postanowień porozumień pokojowych sięga 1953 roku, kiedy to pierwsi polscy obserwatorzy wojskowi zostali wyznaczeni do Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych w Korei. Od listopada 1973 roku żołnierze Sił Zbrojnych RP nieprzerwanie uczestniczą w operacjach pokojowych prowadzonych pod flagą ONZ, NATO, UE czy OBWE. Profesjonalizm i poczucie obowiązku polskich żołnierzy i personelu cywilnego były i są szeroko doceniane zarówno przez organizacje międzynarodowe odpowiedzialne za ich przebieg, jak i przez rządy i społeczeństwa krajów, na których terenie były i są te operacje prowadzone. Zaangażowanie Polski w operacjach pokojowych wynika z aktywności naszego kraju na arenie międzynarodowej na rzecz zapewnienia pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego. Miejsce Polski w światowym systemie bezpieczeństwa określają cele, które kraj stawia sobie w zakresie bezpieczeństwa i możliwości ich realizacji. Bieżące priorytety polskiej polityki bezpieczeństwa zostały zdefiniowane w przyjętej 5 listopada 2014 roku Strategii bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. W zdefiniowanych zadaniach Rzeczypospolitej w zakresie bezpieczeństwa międzynarodowego:

NATO stanowi najważniejszą formę polityczno-wojskowej współpracy Polski z sojusznikami. Unia Europejska wspiera rozwój społeczno-gospodarczy Polski i umacnia jej pozycję w świecie. Najważniejszym partnerem pozaeuropejskim Polski pozostają Stany Zjednoczone Ameryki³¹.

Zadania Sił Zbrojnych RP w zapewnieniu bezpieczeństwa międzynarodowego zostały określone w punkcie 76:

Uczestnictwo w działaniach na rzecz stabilizacji sytuacji międzynarodowej oraz w międzynarodowych misjach i operacjach zarządzania kryzysowego wymaga utrzymywania przez Siły Zbrojne RP adekwatnych sił i środków wspierających udział w różnych typach operacji i misji zarządzania kryzysowego (pokojowych, reagowania kryzysowego, pomocy humanitarnej) prowadzonych przez NATO, UE, ONZ oraz innych operacjach wynikających z porozumień międzynarodowych,

³⁰ *USA chcą od NATO kolejnego [sic!] 1000 żołnierzy w Afganistanie*, 5.10.2017, www.bankier.pl/wiadomosc/USA-chca-od-NATO-kolejnego-1000-zolnierzy-w-Afganistanie-4016495.html [dostęp: 28.10.2017]; T. Zachurski, *Prezydent Trump przedstawił nową strategię USA w Afganistanie*, 22.08.2017, www.bankier.pl/wiadomosc/Prezydent-Trump-przedstawil-nowa-strategie-USA-w-Afganistanie-3732682.html [dostęp: 28.10.2017].

³¹ *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, 2014, s. 9.

a także współpracy wojskowej w zakresie rozwoju i stosowania środków budowy zaufania i bezpieczeństwa³².

Przedstawione wypowiedzi świadczą, iż Rząd Rzeczypospolitej Polskiej podejmuje problematykę operacji pokojowych w nowych uwarunkowaniach XXI wieku i odnosi się do tego problemu z dużym poczuciem odpowiedzialności. Polska jest aktywnym uczestnikiem operacji pokojowych od wielu lat. Szeroki udział i zaangażowanie Polski w działalność pokojową wynika z fundamentalnych priorytetów polskiej racji stanu, zgodnie z którymi bezpieczeństwo narodowe zapewnia się przez aktywny udział w regionalnych i globalnych strukturach bezpieczeństwa.

Po atakach terrorystycznych 11 września 2001 roku zawiązano z inicjatywy Stanów Zjednoczonych koalicję antyterrorystyczną. W listopadzie tego samego roku nasz sojusznik zza oceanu zwrócił się do rządu polskiego z prośbą o skierowanie w styczniu 2002 roku kontyngentu w liczbie 300 osób. Polskie władze odniosły się pozytywnie do tego pomysłu i tak Polski Kontyngent Wojskowy (PKW) składający się z 122 żołnierzy rozpoczął stacjonowanie w afgańskiej bazie Bagram. Do pierwszych zadań PKW należało rozminowanie miejscowego lotniska, rozbudowa umocnień i dystrybucja paliwa i wody dla oddziałów amerykańskich. Do Afganistanu, w ramach PKW, została też wysłana Jednostka Wojskowa GROM, której głównym zadaniem była ochrona zagranicznych polityków i dyplomatów³³.

Wraz ze zmianą sytuacji podczas misji w Afganistanie zmieniała się również rola i liczebność PKW. W 2006 roku sytuacja pogorszyła się, talibowie zaczęli ponownie rosnąć w siłę, w związku z czym zwiększono liczbę polskich żołnierzy ze 120 do 190, a pod koniec tego roku aż do 1200 osób. Do ich głównych zadań zaliczały się działania stabilizacyjne oraz doradczo-szkoleniowe, a także aktywne zwalczanie sił talibów³⁴.

Z uwagi na bezpieczeństwo i rozwój operacji ISAF w latach 2007–2009 wkład Polski stopniowo i systematycznie zwiększał się (I–III zmiana). Wraz z rozpoczęciem IV zmiany PKW został powiększony do ok. 1600 żołnierzy

---

³² Tamże, s. 32.

³³ J.Z. Matuszak, *Wojsko Polskie w Afganistanie 2002–2014*, Warszawa 2014, s. 54; B. Tworowski, *Siły Zbrojne RP w operacjach pokojowych – wymiar historyczny i współczesny*, [w:] *Współczesne wyzwania teorii i praktyki bezpieczeństwa*, red. S. Mazur, M. Ostrowska, Kraków 2016, s. 78; J. Rybak, *Grom.pl*, Warszawa 2005, s. 96–107.

³⁴ M. Lakomy, *Misja International Security Assistance Force w polskiej polityce bezpieczeństwa na początku XXI wieku*, „*Studia Politicae Universitatis Silesiensis*” 2013, t. 11, s. 234; B. Wind, *Udział Polski w działaniach stabilizacyjnych w Afganistanie*, „*Polski Przegląd Dyplomatyczny*” 2007, nr 1, s. 9; Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 listopada 2006 r. zmieniające postanowienie o przedłużeniu okresu użycia Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Islamskim Państwie Afganistanu (M.P. z 2006 r. Nr 84, poz. 862).

i pracowników wojska, a następnie do ok. 2000 w zmianie V oraz do ok. 2200 w zmianie VI. Szczególnym sukcesem i potwierdzeniem pozycji Polski w NATO było przejście z dniem 1 listopada 2008 roku odpowiedzialności za prowincję Ghazni³⁵.

Konsolidując całość polskich sił w prowincji Ghazni, utworzono Siły Zadaniowe Biały Orzeł (ang. Task Force White Eagle, zwane także: Polskie Siły Zadaniowe – PSZ)³⁶, jednostkę szczebla brygady podlegającą bezpośrednio Dowództwu Regionu Wschód (RC-E, Regional Command East) i prowadzącą działania o charakterze stabilizacyjno-szkoleniowym w tej prowincji³⁷. Zwiększenie liczebności PKW i wyposażenia bojowego oraz przejście odpowiedzialności za dowodzenie prowincją Ghazni było realizacją założeń przedstawionych przez polski rząd jeszcze w 2007 i 2009 roku. Zaangażowanie Polski w misję ISAF wynikało również z założeń i celów zdefiniowanych w dokumentach strategicznych dotyczących bezpieczeństwa i obronności państwa³⁸.

W odpowiedzi na nową doktrynę Baracka Obamy z 2009 roku, przewidującą zwiększenie sił zbrojnych w Afganistanie, polski rząd oznajmił, że zwiększy liczbę kontyngentu w 2010 roku o 600 polskich żołnierzy. Decyzje te zostały podjęte wbrew opinii publicznej w Polsce, która po początkowym udzieleniu poparcia wojnie z terroryzmem w związku z ponoszonymi ofiarami zmieniała zdanie. Do głównych zadań PKW w tym okresie należało zapewnienie bezpieczeństwa ludności cywilnej, wsparcie legalnych władz oraz szkolenie ANA i policji³⁹.

W 2012 roku rozpoczęto wycofywanie sił NATO z rejonu operacji i przekazywanie odpowiedzialności za bezpieczeństwo samym Afgańczykom. 9 maja 2014 roku XIV zmiana PKW przekazała odpowiedzialność za prowincję Ghazni Afgańczykom. Prowadzenie misji objęła od 5 czerwca 2014 roku XV zmiana PKW w Bagram. Jej głównym zadaniem był udział w systemie ochrony Bagram Security Zone, a także bezpieczne wycofanie sił i środków z terytorium Islamskiej Republiki Afganistanu do końca 2014 roku.

³⁵ *Doświadczenia z zaangażowania Polski w operacje wojskowe w Islamskiej Republice Afganistanu w latach 2002–2014*, red. R. Reczkowski, Bydgoszcz 2016, s. 16–17.

³⁶ Terminy Polski Kontyngent Wojskowy (PKW) i Polskie Siły Zadaniowe (PSZ) są w publikacji stosowane zamiennie.

³⁷ *Polscy żołnierze w Afganistanie 2002–2014*, red. B. Pacek, Warszawa 2015, s. 76.

³⁸ Zob. Strategia bezpieczeństwa RP z listopada 2007 roku; Strategia udziału Sił Zbrojnych RP w operacjach międzynarodowych ze stycznia 2009 roku; Kierunki zaangażowania Polski w Afganistanie w latach 2011–2014 z września 2011 roku; T. Wróbel, *Misja orła*, „Polska Zbrojna” 2009, nr 6, s. 36.

³⁹ *Polacy w Afganistanie*, 29.12.2009, www.altair.com.pl/news/view?news_id=3827 [dostęp: 25.10.2017]; Stosunek do operacji militarnej w Afganistanie, CBOS, komunikat z badań BS/142/2008; J.Z. Matuszak, *Wojsko Polskie...*, dz. cyt., s. 254–255.

Podsumowanie ponaddziesięcioletniej misji PKW w Afganistanie na koniec 2014 roku wyglądało następująco. Śmierć poniosło 43 żołnierzy i 2 pracowników wojska. Poszkodowanych zostało 869 żołnierzy i pracowników wojska, w tym 361 zostało rannych. Ogólny koszt zaangażowania Polski w Afganistanie szacuje się na 6 mld złotych. W misji uczestniczyło łącznie 28 tys. żołnierzy. W ramach odbudowy prowincji Ghazni zrealizowano 194 projekty pomocowe, obejmujące takie działania jak budowa dróg, mostów, szpitali, szkół i innych ośrodków użyteczności publicznej. Przeszkolono 4 tys. osób w zakresie sprawowania administracji, sądownictwa, szkolnictwa i aktywizacji zawodowej oraz wyposażono obiekty użyteczności publicznej w sprzęt o wartości ponad 80 mln złotych. Jednym z największych osiągnięć Zespołu Odbudowy Prowincji (PRT, Provincial Reconstruction Team) w zakresie bezpieczeństwa w prowincji Ghazni było utworzenie Centrum Zarządzania Kryzysowego. Oprócz tego z zasobów MON przekazano m.in. sprzęt medyczny, żywnościowy, kwaterunkowy o łącznej wartości ok. 4,5 mln złotych⁴⁰.

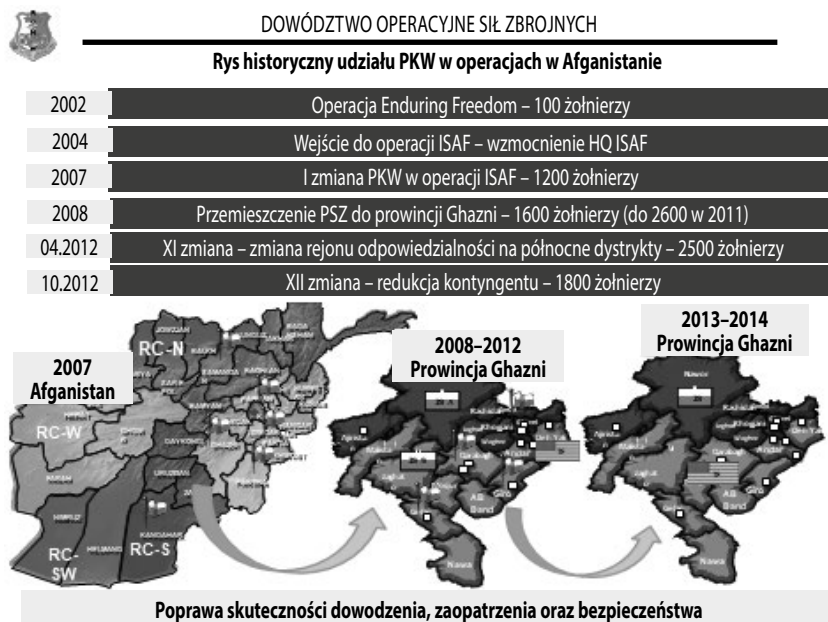
Podsumowując, udział Sił Zbrojnych RP w operacji ISAF miał niebagatelne znaczenie dla jej rozwoju. Operacja miała ogromne znaczenie dla bezpieczeństwa Polski i świata zarówno w wymiarze politycznym, jak i militarnym. Była to również najtrudniejsza misja w historii NATO. Udział w tak trudnej międzynarodowej misji potwierdził bardzo dobre przygotowanie polskich żołnierzy i jednocześnie przyczynił się do wzbogacenia doświadczenia na wielu polach sztuki militarnej. Polska podniosła swoją renomę w oczach społeczności międzynarodowej i okazała się lojalnym sojusznikiem Stanów Zjednoczonych i innych państw NATO⁴¹.

---

⁴⁰ *Misja ISAF – podsumowanie*, 27.12.2014, www.mon.gov.pl/aktualnosci/arttykul/2014-12-27-misja-isaf-podsumowanie/pdf [dostęp: 29.10.2017, obecnie link nieaktywny]; N. Bączyk, P. Bernabiuk, T. Wróbel, *Afganistan – wielka lekcja*, „Polska Zbrojna” 2014, nr 12, s. 13–21.

⁴¹ Już po zakończeniu pisania niniejszej książki doszło do wydarzeń, o których usłyszał cały świat. W sierpniu 2021 roku talibom udało się zdobyć kontrolę nad całym Afganistanem i proklamować powstanie Islamskiego Emiratu Afganistanu, a pozostałe siły amerykańskie i NATO po 20 latach ewakuowały się z tych terenów. Zob. szerzej: K. Bakula, *Wielka ewakuacja Amerykanów z Afganistanu. Wsparcie Marines i spadochroniarzy*, 13.08.2021, www.defence24.pl/wielka-ewakuacja-amerykanow-z-afganistanu-wsparcie-marines-i-spadochroniarzy [dostęp: 31.08.2021]; tenże, *Talibowie przejmują amerykańskie drony i rosyjskie śmigłowce*, 14.08.2021, www.defence24.pl/talibowie-przejmujaja-amerykanske-drony-i-rosyjskie-smiglowce [dostęp: 31.08.2021]; *Talibowie kontrolują Afganistan. „NATO nie wróci, by walczyć”*, 16.08.2021, www.defence24.pl/talibowie-kontroluja-afganistan-nato-nie-wroci-by-walczyt [dostęp: 31.08.2021]; *Talibowie czekają na przejęcie kontroli nad portem lotniczym w Kabulu*, 29.08.2021, www.defence24.pl/talibowie-czekaja-na-przejecie-kontroli-nad-portem-lotniczym-w-kabulu [dostęp: 31.08.2021].

Rysunek 1. Historia udziału PKW w operacjach w Afganistanie

Źródło: prezentacja dowódcy operacyjnego z 24 czerwca 2013 roku „Aktualne i perspektywiczne misje poza granicami państwa”.

Rozdział 2.

Analiza etapów przygotowań komponentów 6 BPD wydzielonych do XI zmiany

Udział 6 Brygady Powietrznodesantowej (6 BPD) jako podstawowego komponentu Polskich Kontyngentów Wojskowych (PKW) w Islamskiej Republice Afganistanu uwzględniony był w Planie udziału Wojsk Lądowych w operacji ISAF z ponad dwuletnim wyprzedzeniem. Wyznaczony na stanowisko dowódcy brygady gen. bryg. Bogdan Tworkowski jesienią 2010 roku otrzymał jako główne zadanie skupienie uwagi na tym przedsięwzięciu. Pozwoliło to na uwzględnienie tego problemu w działalności szkoleniowej i kadrowej. Ponadto dotychczasowy udział Wojska Polskiego w operacji ISAF, w tym pododdziałów brygady, wniósł wiele zmian w procesie przygotowania kolejnych kontyngentów.

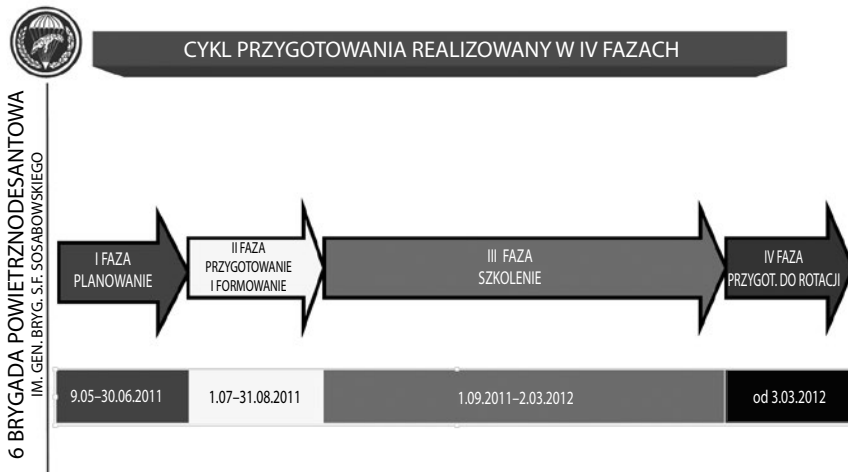
Podstawą do rozpoczęcia formalnych przygotowań był Rozkaz [...] Dowódcy Wojsk Lądowych [...] w sprawie formowania i przygotowania XI zmiany Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Islamskiej Republice Afganistanu. Na tej podstawie oraz na podstawie dodatkowych dokumentów (szczegółowych wytycznych szefa sztabu i szefa szkolenia Wojsk Lądowych w sprawie formowania i przygotowania XI zmiany PKW w Islamskiej Republice Afganistanu, wytycznych szefa logistyki Inspektoratu Wsparcia SZ i szefa Służby Zdrowia Wojsk Lądowych w tej sprawie oraz Harmonogramu zasadniczych przedsięwzięć przygotowania komponentów XI zmiany PKW Afganistan do udziału w operacji ISAF w Afganistanie) rozpoczęto formalny proces przygotowania, którego fazy zaprezentowano poniżej.

Faza pierwsza – planowanie – obejmowała szeroki zakres prac związanych z opracowaniem dokumentacji planistycznej oraz przeprowadzeniem kwalifikacji na zasadnicze stanowiska dowódcze i specjalistyczne w celu stworzenia warunków do sformowania i szkolenia XI zmiany PKW Afganistan. Faza ta obejmowała wykonanie dokumentacji organizacyjno-rozkazodawczej oraz realizację zadań mających zapewnić dogodne warunki do

przygotowania żołnierzy XI zmiany do rozpoczęcia szkolenia w centrach i ośrodkach szkolenia specjalistów. Główne przedsięwzięcia, które zrealizowano w tej fazie, to:

- zorganizowanie i przeprowadzenie narady szkoleniowo-metodycznej z udziałem dowódców jednostek wojskowych, przedstawicieli Rodzajów Sił Zbrojnych (RSZ) i instytucji wojskowych wydzielających komponenty, poświęconą uzgodnieniu realizacji wspólnych przedsięwzięć szkoleniowych XI zmiany;

Rysunek 2. Fazy przygotowania XI zmiany PKW

Źródło: opracowanie własne.

- przygotowanie dokumentacji szkoleniowej, dokumentów rozkazodawczych i pomocniczych¹;
- wstępne kwalifikacje żołnierzy do obsadzenia stanowisk w komponentach XI zmiany;
- opracowanie wytycznych w sprawie zabezpieczenia medycznego procesu przygotowania komponentów XI zmiany oraz harmonogramu szczytów i badań medycznych;
- studiowanie materiałów dotyczących doświadczeń poprzednich zmian PKW, bieżącej sytuacji w prowincji Ghazni oraz wniosków z poprzednich konfliktów w Afganistanie;

¹ Podstawowe dokumenty, które wydał dowódca 6 BPD w tej sprawie to: Rozkaz [...] dowódcy 6 BPD [...] w sprawie formowania i przygotowania XI zmiany PKW Afganistan; Decyzja Dowódcy 6 BPD do przygotowania i szkolenia PKW Afganistan; Program szkolenia XI zmiany PKW Afganistan – 6 BPD; dokumenty dostępne w kancelarii niejawnej 6 BPD.

- wszczęcie postępowań sprawdzających w sprawie wydania żołnierzom i pracownikom wojska poświadczeń bezpieczeństwa, którzy posiadają dostęp do informacji niejawnych oznaczonych klauzulą tajności niższą niż jest to wymagane w wymienionym wykazie;
- wyznaczenie oddziałów gospodarczych do zabezpieczenia finansowego i materiałowego formowanych przez 6 BPD komponentów XI zmiany;
- określenie potrzeb w zakresie szkolenia i wyposażenia żołnierzy do misji;
- zgłoszenie potrzeb dotyczących uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz środków materiałowych w celu zabezpieczenia procesu szkolenia XI zmiany;
- zgłoszenie do właściwych gestorów uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz komórek organizacyjnych Dowództwa Wojsk Lądowych dodatkowych potrzeb rzeczowo-finansowych, zapotrzebowań na brakujące indywidualne uzbrojenie i sprzęt wojskowy do przygotowania i wyposażenia formułowanych komponentów XI zmiany PKW Afganistan;
- przesłanie do logistyki Dowództwa Wojsk Lądowych wykazu wyznaczonych oddziałów gospodarczych do zabezpieczenia materiałowego i finansowego formowanych przez 6 BPD komponentów XI zmiany;
- zgłoszenie do właściwych Wojskowych Oddziałów Gospodarczych (WGO) potrzeb w zakresie przygotowania formowanych komponentów XI zmiany.

Proces planowania wymagał olbrzymiego wysiłku od dowództwa i sztabu brygady. Negatywny wpływ na działalność w tym zakresie miała zbyt mała liczebność personelu poszczególnych komórek organizacyjnych oraz konieczność realizacji zadań bieżących, niezwiązanych z procesem przygotowania XI zmiany. Atutem natomiast była olbrzymia wiedza i doświadczenie oraz umiejętności organizacyjne kierowniczego personelu i podległych żołnierzy. W procesie przygotowania kontyngentu rozwinięte i wyposażone w nowoczesny sprzęt pododdziały 6 BPD były w stanie samodzielnie wystawić jednorodne zgrupowania bojowe (ZB): „A” na bazie 6 BPD i „B” na bazie 16 BPD². Dodatkowo pozostałe jednostki były źródłem zasobów do stworzenia lub uzupełnienia innych elementów ugrupowania. W trakcie obsadzania stanowisk „misyjnych” nie odnotowano na większą skalę negatywnego wpływu na przebieg kwalifikacji wymogu uzyskiwania pisemnej zgody żołnierzy na pełnienie służby poza granicami państwa³. Taki stan powodował jednak

² Skład XI zmiany PKW tworzony na bazie 6 BPD.

³ Wraz z wejściem w życie Ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2003 r. Nr 179, poz 1750), tj. z dniem 1 lipca 2004 r., zlikwidowano obowiązującą na mocy art. 20a Ustawy z dnia 30 czerwca 1970 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 1970 r. Nr 16, poz. 134 ze zm.) konieczność uzyskania zgody żołnierza zawodowego na wyznaczenie lub skierowanie do służby wojskowej poza granicami państwa. Tryb kierowania żołnierzy do PKW określono również w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 16 września 2010 r. w sprawie

pewne trudności w obsadzaniu szczególnie deficytowych stanowisk (np. lekarza). Problem ten był różnie oceniany w zależności od korpusu osobowego. Według 45,5% ankietowanych do realizacji zadań, które otrzymała 6 BPD, powinno kierować się ograniczone pododdziały (na zasadzie obowiązku dla wszystkich żołnierzy), ponieważ gwarantowałoby to zgranie żołnierzy oraz realizację zadań na najwyższym poziomie. W analizowanej grupie znalazło się również 25,3% osób, które twierdziły, że rekrutację powinno się ograniczać do zaciągu ochotniczego, ponieważ według nich jedynie ochotnik będzie zmotywowany do wykonywania zadań na najwyższym możliwym poziomie. Natomiast 29,3% respondentów uważało, że wśród chętnych powinno się prowadzić selekcję i wybierać najlepszych. Pozwoliłoby to na wybór najbardziej kompetentnych, a jednocześnie zmotywowanych osób, na poszczególne stanowiska (Wykres 5). Według zdecydowanej większości oficerów (87,5%) do realizacji zadań, które otrzymała 6 BPD, powinno się kierować ograniczone pododdziały na zasadzie obowiązku dla wszystkich żołnierzy. Wśród podoficerów również najwyższy odsetek (41%) stanowiły osoby twierdzące, że na misję powinno się kierować ograniczone pododdziały. Natomiast w przypadku szeregowych najliczniejszą grupę (43,2%) stanowiły osoby, które uważały, że do realizacji zadań 6 BPD powinno się kierować wyselekcjonowanych żołnierzy spośród ochotników. Przywiązywanie wielkiej wagi do doboru na stanowiska oraz udział jak największej liczby spadochroniarzy w XI zmianie uwypuklił ówczesny dowódca Wojsk Lądowych:

Na podkreślenie zasługuje wnikliwe podejście dowództwa formowanej zmiany do właściwego doboru ludzi i metod szkolenia. Jak wspomniałem, potencjał etatowy 6 BPD pozwalał na dobór właściwych żołnierzy na określone stanowiska. Pamiętam, że na usilną prośbę dowódcy brygady wyraziłem zgodę na zmianę wcześniejszej decyzji i tworzenie grupy rozpoznawczej z żołnierzy krocz 6 BPD, zamiast jednego z pułków rozpoznawczych. Innym przykładem była zmiana dowódcy jednej z grup bojowych, który w ocenie dowódcy brygady nie gwarantował właściwej realizacji zadań w rejonie misji⁴.

Faza druga, której celem było sformowanie wskazanych komponentów oraz stworzenie warunków do szkolenia, obejmowała zamierzenia organizacyjne oraz przedsięwzięcia szkoleniowe mające na celu zapewnienie zorganizowanego formowania i osiągnięcia gotowości do szkolenia w składzie pododdziału komponentów XI zmiany PKW Afganistan. Główne zamierzenia szkoleniowe w tej fazie to:

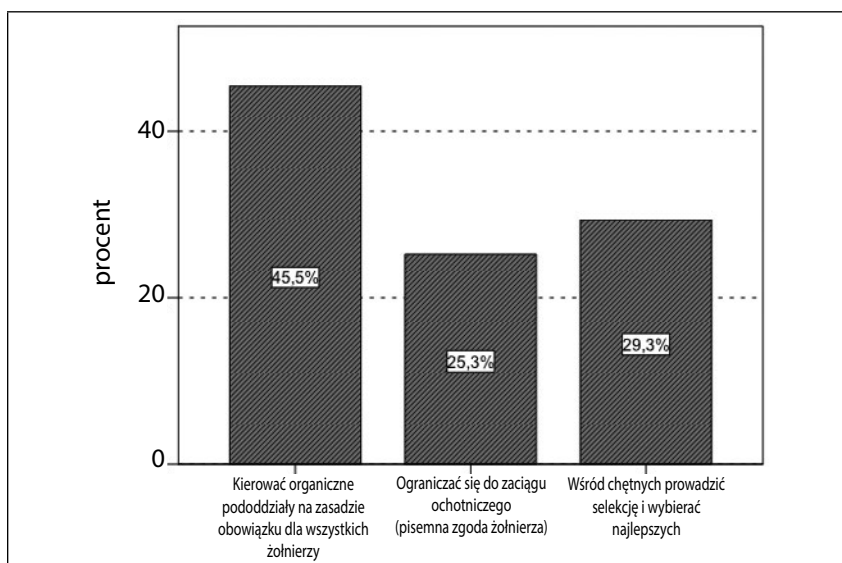
---

pełnienia zawodowej służby wojskowej poza granicami państwa (Dz.U. z 2010 r. Nr 184, poz. 1237), gdzie zgodnie z § 5.2 skierowanie żołnierza do pełnienia służby wojskowej poza granicami państwa następuje na podstawie indywidualnego lub zbiorowego rozkazu. Rozkaz ten może być uchylony na wniosek żołnierza.

⁴ Wywiad z gen. broni Zbigniewem Głowienką – z archiwum autora.

- szkolenie dowódców plutonów z zakresu tematyki współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC, *civil military co-operation*), i prowadzenia negocjacji;
- szkolenie indywidualne żołnierzy według specjalności przewidzianych na misji oraz szkolenie w ramach zamienności funkcji;
- szkolenie w ramach kursów specjalistycznych w centrach i ośrodkach szkolenia zgodnie z otrzymanymi przydziałami miejsc⁵;
- analiza i ocena rozwoju sytuacji w rejonie operacji – wyciąganie wniosków, korekty w tematyce szkolenia;
- szkolenie z zakresu środowiska przyszłej operacji;
- szkolenie w zakresie eksploatacji i utrzymania w sprawności Kołowych Transporterów Opancerzonych (KTO) Rosomak dla dowódców pododdziałów, kierowców, działonowych i specjalistów logistyki;
- wykonywanie indywidualnych strzelań szkolnych i bojowych.

Wykres 5. Opinie ankietowanych na temat tego, kto powinien być kierowany na misje PKW

Źródło: opracowanie własne.

Ponadto w dalszym ciągu intensywnie realizowano następujące przedsięwzięcia organizacyjne:

⁵ Rodzaj kursu, liczba szkolonych i miejsce określał Plan szkolenia specjalistycznego na potrzeby XI i XII zmiany Polskich Kontyngentów Wojskowych w jednostkach szkolnictwa wojskowego wojsk lądowych w 2011 roku, źródło – dokumentacja przygotowań XI zmiany, kancelaria 6 BPD.

- opracowanie dokumentacji szkoleniowej;
- zabezpieczenie na potrzeby XI zmiany materiałów informacyjnych o rejonie działania, informatorów dotyczących międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych, obyczajów i zasad zachowania obowiązujących w Afganistanie oraz informatorów dotyczących przeciwdziałania sytuacjom stresowym w działaniach bojowych;
- opracowanie programu realizacji przedsięwzięć w zakresie osłony psychologicznej dla żołnierzy XI zmiany;
- przygotowanie bazy szkoleniowej (w miejscach stałej dyslokacji i ośrodkach szkolenia poligonowego Wojsk Łądowych) do realizacji założonych celów szkoleniowych;
- przyjęcie i zgromadzenie uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz środków materiałowych na zabezpieczenie procesu szkolenia⁶;
- przeprowadzenie dodatkowych kwalifikacji dla kandydatów do obsadzenia wakujących stanowisk w komponentach XI zmiany;
- dokonano przesunięć sprzętu między pododdziałami niezbędnych do zabezpieczenia procesu szkolenia;
- złożono zapotrzebowania, a następnie przekazano stanom osobowym indywidualne wyposażenie żołnierza zabierane w rejon operacji.

Przedsięwzięcia realizowane w tej fazie wymagały wielkiego wysiłku organizacyjnego i koordynacji na szczeblu 6 BPD oraz wyższych i wsparcia przełożonych. Bardzo pomocne były w tym względzie wspomniane szczegółowe wytyczne „szefów” z Dowództwa Wojsk Łądowych oraz Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych (SZ). Pewne problemy w zakresie logistyki sprawiała wprowadzana zmiana struktury w tej służbie, a dokładnie tworzenie WOG.

Przykładem może tu być garnizon Kraków, kierowany przez oficera wywodzącego się z 6 BPD WOG. W pełni i na najwyższym poziomie realizował on swoje zadania względem przygotowywanych elementów, jednak w początkowym okresie szkolenia odnotowano niedociągnięcia w zakresie żywienia i terminowej dostawy środków do szkolenia (np. amunicji). Dopiero interwencja w Inspektoracie Wsparcia SZ poprawiła sytuację w funkcjonowaniu WOG w rejonach szkoleń poligonowych.

Innym problemem były badania lekarskie w celu orzeczenia zdolności do służby poza granicami kraju. Wysokie wymagania psychofizyczne, jakie stawia się przed kandydatami do służby w wojskach powietrznodesantowych, powodowały, że procent niezdolności był znikomy. Pojawiały się jednak

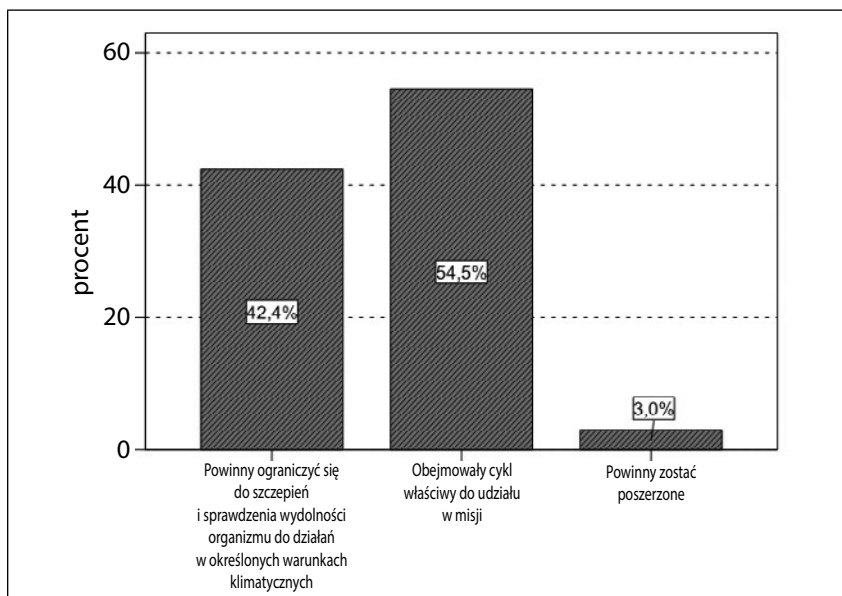
---

⁶ Zasady i sposób przekazania w celach szkoleniowych sprzętu niebędącego na wyposażeniu etatowym przygotowywanej do misji ISAF jednostki regulował Rozkaz Dowódcy Wojsk Łądowych w sprawie wprowadzenia w Wojskach Łądowych Koncepcji zabezpieczenia szkolenia w UiSW PKW Afganistan, źródło – dokumentacja przygotowań XI zmiany, kancelaria 6 BPD.

problemy, które były związane z brakiem ułatwień w dostępie do specjalistów i długim oczekiwaniem w kolejkach, czasami uniemożliwiające skierowanie na kurs specjalistyczny w ramach szkoleń przygotowawczych. Czas poświęcony na dopełnienie tych formalności mógł zostać wykorzystany w sposób bardziej wartościowy. Opinia uczestników XI zmiany w tej sprawie jest podzielona.

Według 42,4% ankietowanych badania medyczne powinny ograniczać się do szczepień i sprawdzenia wydolności organizmu do działań w określonych warunkach klimatycznych. 54,5% osób twierdziło, że przeprowadzone badania obejmowały cykl właściwy do udziału w misji, natomiast 3% respondentów uważało, iż badania powinny zostać rozszerzone przede wszystkim o testy psychologiczne (Wykres 6).

Wykres 6. Opinie ankietowanych dotyczące badań medycznych prowadzonych w trakcie przygotowań do misji

Źródło: opracowanie własne.

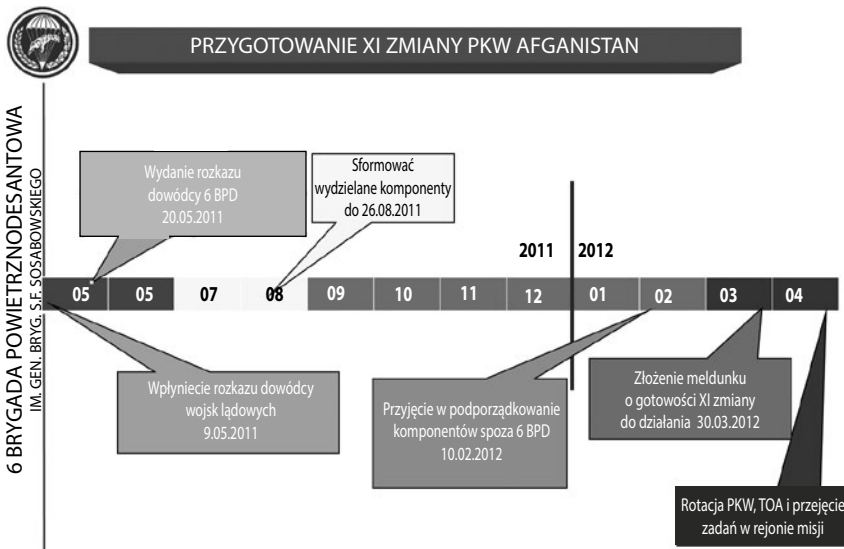
Faza trzecia przygotowań – szkolenie – była najdłuższą i decydującą o zdolności PKW do realizacji zadań. Udział Sił Zbrojnych RP w operacjach w Afganistanie charakteryzował się prowadzeniem działań asymetrycznych⁷

⁷ Działania asymetryczne to działania, w których strona przeciwna nie jest zdefiniowana lub jej zdefiniowanie nie jest wystarczające do zastosowania regularnych form walki. Występują, gdy strona przeciwna znacząco odbiega poziomem technologicznym,

w specyficznym środowisku walki, wspólnie z koalicjantami i z wykorzystaniem najnowocześniejszego sprzętu, zarówno będącego w wyposażeniu armii polskiej, jak i sojuszników. W związku z tym w przypadku PKW należało określić nowe cele szkoleniowe i zmodyfikować cały proces szkolenia.

Za zapewnienie dostępu do obiektów szkoleniowych, sprzętu i miejsca na kursach specjalistycznych odpowiadało Dowództwo Wojsk Lądowych. Samo przygotowanie i w zdecydowanej większości prowadzenie szkolenia spoczywało na przygotowujących zmianę do misji.

Rysunek 3. Terminy osiągnięcia najważniejszych etapów w przygotowaniu XI zmiany PKW

Źródło: opracowanie własne.

Jednym z najważniejszych czynników decydujących o właściwym przygotowaniu zmiany kontyngentu do wykonywania zadań było zabezpieczenie procesu szkolenia⁸. Podstawą do realizacji tego etapu przygotowań był Program szkolenia pododdziałów piechoty zmotoryzowanej zgrupowania

kulturowym (systemem wartości), a angażowane siły i środki są niewspółmierne do rozmachu prowadzonych działań. Zob. Regulamin działań wojsk lądowych, sygn. DWLąd, Wewn. 115/2008, Warszawa 2008, s. 409.

⁸ Doktryna szkolenia SZ RP – DD/7(A) definiuje zabezpieczenie procesu szkolenia jako wypadkową odpowiednio przygotowanej i wyposażonej bazy szkoleniowej, oprzyrządowania dokumentami normatywnymi oraz zabezpieczenia środków finansowych i materiałowo-technicznych na jego realizację. Por. Doktryna szkolenia SZ RP – DD/7(A), Sztab Generalny WP, Warszawa 2010, s. 35–39.

bojowego do udziału w XI zmianie PKW Afganistan⁹. Program opracowano, uwzględniając dokumenty rozkazodawcze, wytyczne dowódcy operacyjnego SZ, doświadczenia i wnioski poprzednich zmian PKW Afganistan oraz materiały sekcji wymiany doświadczeń.

Program ten obejmował szkolenie żołnierzy na obiektach szkoleniowych w garnizonie oraz na poligonie w ramach szkolenia specjalisty, drużyny/plutonu oraz kompanii/zgrupowania bojowego. Pod względem treści szkolenia program umożliwiał przygotowanie pododdziału do planowania, organizowania i prowadzenia działań w ramach misji. Ujmował zakres wiedzy i umiejętności z każdego przedmiotu, które powinien opanować żołnierz lub pododdział w poszczególnych okresach szkolenia. Dobór treści szkoleniowych do realizacji programu (stosownie do potrzeb wynikających z zadań i przeznaczenia pododdziału) był w gestii dowódcy jednostki i pododdziałów. Nie zawierał sztywnego określenia liczby godzin przeznaczonych na realizację poszczególnych tematów, co dawało szkolącemu dowódcy możliwość dostosowania tematyki do potrzeb i wymogów misji.

W ramach przygotowania szkolenia do określonego zadania dopuszczano dobór innych tematów zajęć. W zależności od specyfiki przyszłych działań i dotychczasowych doświadczeń w ich prowadzeniu treści tematów zaczerpnięte zostały z programu ćwiczeń pododdziałów zawodowych wojsk pancernych i zmechanizowanych oraz opracowane na podstawie obserwacji i doświadczeń zebranych w trakcie wypełniania misji pokojowych w Kosowie, Republice Iraku oraz Afganistanie. Taktyka i procedury działania oraz techniki operacyjne w rejonie misji zostały określone głównymi przedmiotami programu, integrującymi pozostałe przedmioty i działy szkoleniowe.

Stanowiły one podstawę przygotowania wojsk do kompleksowego wykorzystania wiedzy i umiejętności w wykonywaniu zadań w rejonie misji. Miały one na celu:

- doskonalenie technik operacyjnych w rejonie misji przez pododdziały oraz doskonalenie zasad indywidualnego i zespołowego współdziałania;
- wyrobienie odporności i wytrwałości w długotrwałym wykonywaniu zadań w warunkach dużych obciążeń fizycznych i napięć psychicznych;
- przygotowanie dowódców pododdziałów do planowania, organizowania i prowadzenia działań wsparcia i wymuszania pokoju.

Głównym decydemtem szeroko pojętego szkolenia był dowódca zgrupowania, a najniższym szczeblem organizowania zajęć zajmował się dowódca plutonu. W planowaniu i prowadzeniu szkolenia z wykorzystaniem

---

⁹ Dokument znajduje się w dokumentacji przygotowań XI zmiany – kancelaria 6 BPD.

sprzętu należało dążyć do maksymalnego urealnienia i zbliżenia ćwiczeń do warunków i charakteru przyszłych działań.

Wybrane elementy kontyngentu brały również udział w szkoleniach z sojusznikami (Stanami Zjednoczonymi, Wielką Brytanią, Kanadą), które dotyczyły dowództw oraz działań w kraju i za granicą¹⁰. Ocenę przygotowania całej zmiany kontyngentu prowadzono podczas ćwiczenia pod kryptonimem Bagram. Zespoły doradczo-łącznikowe oraz doradczo-szkoleniowe były przygotowywane i oceniane w Joint Multinational Readiness Center w Hohensfels w Niemczech oraz Joint Force Training Centre w Bydgoszczy. Trenażery i komputerowe systemy symulacji pola walki dostępne na szkoleniach dobrze odzwierciedlały warunki panujące w rejonie operacji. Szczególnie pozytywne efekty osiągnięto podczas ćwiczeń z zagrożeń improwizowanymi urządzeniami wybuchowymi (IED, *improvised explosive device*) po wprowadzeniu obowiązkowego szkolenia dla całego stanu osobowego PKW na amerykańskim mobilnym trenażerze MCIT (*mobile counter-interactive trainer*).

Według 84% żołnierzy program przygotowania do udziału w XI zmianie PKW Afganistan odzwierciedlał potrzeby niezbędne do realizacji zadań. 15% osób uważało, że był on zbyt zawężony. Natomiast jedynie 1% respondentów twierdził, że program szkoleniowy był zbyt rozbudowany tematycznie i czasowo (Wykres 7). Osoby uważające, że program przygotowania był zbyt zawężony, stwierdziły, że powinien on zostać rozszerzony o szkolenia specjalistyczne, ogniowe oraz dotyczące działania w terenie zurbanizowanym. Zdecydowana większość ankietowanych twierdzących, że struktura organizacyjna PKW była w pełni funkcjonalna (91,9%), uważała, że program przygotowania do udziału w misji odzwierciedlał potrzeby niezbędne do realizacji zadań. Natomiast wśród żołnierzy, według których struktura PKW powinna być lekko zmodyfikowana, stosunkowo wysoki odsetek stanowiły osoby nie w pełni usatysfakcjonowane programem szkoleń.

Celem realizacji fazy trzeciej przygotowań było doskonałe przygotowanie i zgranie wszystkich komponentów XI zmiany PKW Afganistan, a tym samym osiągnięcie zdolności do wykonywania zadań w składzie XI zmiany w rejonie operacji. Szkolenie i zgrywanie pododdziałów (komponentów) z 6 BPD realizowano w czterech okresach:

I okres szkolenia: 1.09–31.10.2011 – zgrywanie i certyfikacja drużyny, sekcji i obsługi, którego celem było osiągnięcie co najmniej dobrego wyszkolenia specjalistycznego sekcji dowództwa PKW i dowództw zgrupowań bojowych

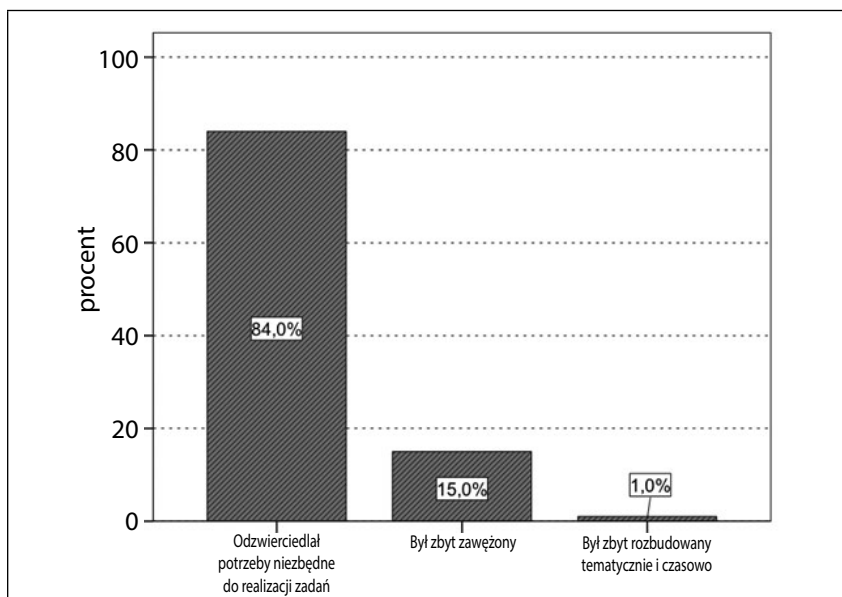
¹⁰ Przykładem jest udział w zajęciach instruktorsko-metodycznych pod kryptonimem Maple Arch wybranych dowódców drużyn i plutonów z 6 BPD oraz Litwy i Ukrainy od 4 do 16 września 2011 roku w OSPWL Żagań, przeprowadzone przez instruktorów kanadyjskich.

oraz zgranie w działaniach drużyn, sekcji i obsługa oraz certyfikacja drużyn, sekcji i obsługa.

II okres szkolenia: 2.11–31.12.2011 – szkolenie zgrywające komórki organizacyjne dowództw zgrupowań bojowych oraz plutonów, którego celem było zgranie komórek organizacyjnych dowództw w zakresie planowania i kierowania działaniami w rejonie operacji oraz osiągnięcie gotowości do działania w składzie plutonu, a w efekcie certyfikacja plutonów.

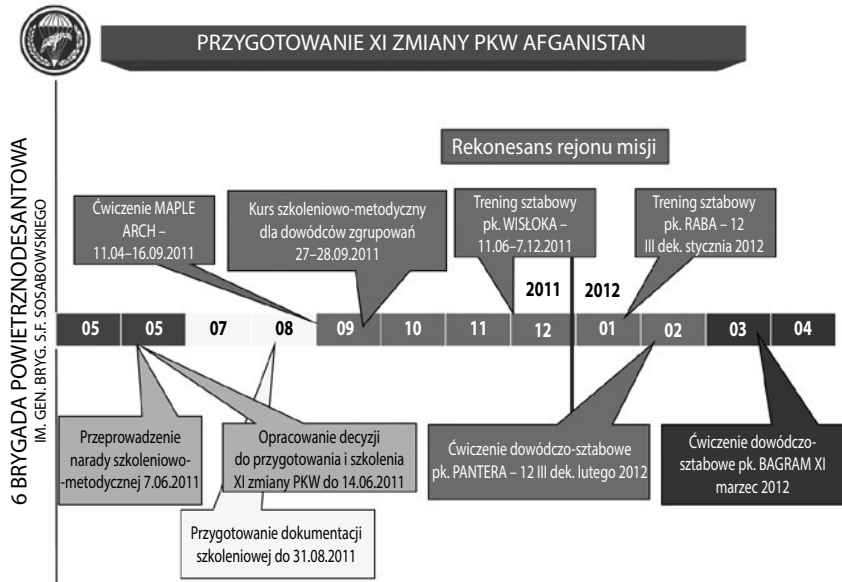
III okres szkolenia: 1.01–10.02.2012 – zgrywanie komórek organizacyjnych PSZ i zgrupowań bojowych, szkolenie zgrywające kompanie (równorzędnych), którego celem było osiągnięcie zdolności do działania w składzie kompanii, ponadto zgrywanie Dowództwa PKW i dowództw zgrupowań bojowych w zakresie kierowania działaniami w rejonie operacji (w tym organizacji i planowania odzyskiwania izolowanego personelu) oraz certyfikacja kompanii.

Wykres 7. Opinie dotyczące programu przygotowania do udziału w XI zmianie PKW

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 4. Najważniejsze przedsięwzięcia szkoleniowe elementów 6 BPD z XI zmiany PKW

Źródło: opracowanie własne.

IV okres szkolenia: 11.02–30.03.2012 – zgrywanie i certyfikacja zgrupowań bojowych oraz Dowództwa i Sztabu PSZ, którego celem było osiągnięcie zdolności do działania w rejonie operacji w składzie XI zmiany PKW Afganistan.

W trakcie wypracowywania dokumentów do przygotowania komponentów XI zmiany w 6 BPD, decyzji do szkolenia i treści programowych przywiązywano szczególną uwagę do jak najbardziej realistycznego uwypuklenia potrzeb w rejonie misji. Dużą rolę odgrywało tu doświadczenie z poprzednich misji, w tym w Afganistanie i Iraku, oraz dostęp do materiałów i dokumentów¹¹. Biorąc za podstawę powyższe, za najbardziej pożądane w procesie przygotowania przyjęto umiejętności działań taktycznych

¹¹ W trakcie szkolenia wykorzystywano doświadczenia z poprzednich misji zawarte m.in. w następujących dokumentach: Taktyka działania przeciwnika w Afganistanie, sygn. DWLąd, Wewn. 125/2009; Przygotowanie i prowadzenie działań bojowych w ramach PKW przez wojska aeromobilne, sygn. DWLąd, Wewn. 123/2009; Działania podczas ochrony i obrony baz. Przygotowanie i organizacja konwojów w PKW. Funkcjonowanie komórek INFOOPS, sygn. DWLąd, Wewn. 124/2009; Prowadzenie działań w konflikcie o wysokiej intensywności oraz w operacjach stabilizacyjnych i wsparcia pokoju w terenie zurbanizowanym; Poradnik NATO; biuletyny Informacyjne opracowywane przez Oddział Wykorzystania Doświadczeń.

i ogniowych w szerokim rozumieniu tych zagadnień. Skupiono uwagę na indywidualnym i zespołowym przygotowaniu się. Szkolenie dotyczyło m.in.:

- działań z uwzględnieniem specyfiki ich prowadzenia w rejonie operacji (w tym dotyczącej ataków w rejonach miejscowości i ograniczeń dotyczących użycia artylerii w tych miejscach);
- działań patrolu (konwoju) w składzie plutonu podczas zatrzymania na wąskich drogach oraz przemieszczania się po stokach górskich, ubezpieczenia bocznego i manewru w razie ataku;
- znajomości procedur działania na punktach kontrolnych (w tym wzajemnego ubezpieczenia się);
- znajomości zasad i sposobów przeszukiwania budynków, pojazdów, grot górskich i osób oraz postępowania z zatrzymanymi;
- działań w wypadku wejścia w zasadzkę przeciwnika (w szkoleniu stosowano wielowariantowość sytuacji w działaniach zarówno przeciwnika, jak i pododdziałów własnych);
- opanowania zasad i sposobów odpierania ataków typu *complex* na patrol, bazę;
- odpierania ataku na patrole (konwoje) oraz kierowania ogniem drużyny, plutonu w walce (w tym manewru ogniem i sprzętem);
- działań plutonu jako odwodu szybkiego reagowania (QRF, *quick reaction forces*);
- współdziałania pododdziałów (grup zadaniowych) ze śmigłowcami, w tym procedury nawiązywania i utrzymywania łączności radiowej, wspólne strzelania (w tym wskazywanie celów);
- znajomości procedur wezwania bezpośredniego wsparcia powietrznego (CAS, *close air support*) oraz prośba o wsparcie ogniowe artylerii według procedur *call for fire*;
- zdolności wykonywania zadań bojowych w górach w warunkach ograniczonej widoczności przy użyciu sprzętu noktowizyjnego, przetrwania w ekstremalnym środowisku, unikania (przeciwdziałania) przechwycenia przez przeciwnika, przeciwdziałania wykorzystaniu w przypadku schwytania, ucieczki z zamiarem połączenia z wojskami własnymi, bytowania w różnych warunkach pogodowych i terenowych;
- działań w terenie wysokogórskim oraz we wrogo nastawionym środowisku, z elementami profesjonalnego przysposobienia medycznego i bojowego poszukiwania i ratownictwa (CSAR, *combat search and rescue*);
- współdziałań z lotnictwem Wojsk Lądowych i Sił Powietrznych, pododdziałami artylerii, w szczególności z zakresu wsparcia bezpośredniego;
- znajomości taktyki działania sił antykoalicyjnych, w tym form i metod ataków terrorystycznych, a także dotyczących IED, samobójczych pojazdów z improwizowanymi ładunkami wybuchowymi (SVBIED, *suicide*

vehicle-borne improvised explosive device), zasadzek przeciwśmigłowcowych, zasad i techniki organizowania zasadzek przez przeciwnika;

- opanowania umiejętności do prowadzenia ognia z różnych postaw w dzień i w nocy z broni osobistej i pokładowej wozów bojowych oraz rzucania ręcznymi granatami bojowymi, strzelania z moździerzy LM-60D;
- umiejętności prowadzenia ognia z etatowej broni strzeleckiej, w tym z pojazdów do celów położonych powyżej i poniżej drogi marszu (na drogach górskich); prowadzenia ognia z pojazdów z miejsca i w ruchu w dzień i w nocy, strzelania sytuacyjnego, wynikającego z rodzaju wykonywanych zadań w rejonie operacji oraz kierowania ogniem do szczebla wzmocnionego plutonu.

Bardzo istotne z punktu przygotowania do działań w Afganistanie były materiały otrzymywane od kierującego polskimi siłami Dowództwa Operacyjnego SZ. Plan udziału XI zmiany w operacji ISAF był dokumentem podstawowym w trakcie realizacji zadań. Miał on wielkie znaczenie w ostatniej fazie przygotowań, szczególnie dowództw i sztabów oraz elementów współpracujących i szkolących siły afgańskie i administrację. Natomiast w szkoleniu bojowym kopalnią wiedzy dla wszystkich uczestników były miesięczne Analizy okresowe taktyki przeciwnika i wojsk sojuszu opracowywane przez Oddział Wykorzystania Doświadczeń. Zawierały one:

- dane dotyczące sytuacji ogólnej i taktyki działania (TTP, *tactics, techniques, procedures*);
- wybrane przykłady działania przeciwnika poparte schematami i zdjęciami, bardzo przydatne w szkoleniu;
- analizę zdarzeń z udziałem polskich żołnierzy – jw.;
- wnioski;

W jednym z tych materiałów stwierdzono, że:

W celu uniknięcia strat pododdziały odstępują od wykonania manewru i pościgu za przeciwnikiem. Taktyka działania przyjęta przez pododdziały zmechanizowane nie jest w Afganistanie skuteczna, a obowiązujące ograniczenia skutecznie eliminują czynnik zaskoczenia czy możliwość wykonania niekonwencjonalnej odpowiedzi¹².

We wnioskach zasugerowano, aby „celem zwiększenia skuteczności wymagane było przejście do realizacji zadań w takiej sytuacji w szyku pieszym i wykonanie manewru”. Jest to jeden z wielu przykładów wniosków, które uwzględniono w czasie szkolenia (inne dotyczyły m.in. zasad prowadzenia ognia, wsparcia artylerii itp.) i z powodzeniem stosowano w działaniach na terenie Afganistanu.

¹² Analizy okresowe taktyki przeciwnika i wojsk sojuszu za wrzesień 2011 – materiał w zbiorach kancelarii 6 BPD.

Choć za przygotowanie XI zmiany PKW odpowiadało Dowództwo Wojsk Lądowych, a bezpośrednio dowódca 6 BPD, to duży wpływ na ten proces miało Dowództwo Operacyjne SZ. Źródłem bezcennych informacji były dla kierowniczego personelu 6 BPD cotygodniowe wideokonferencje prowadzone pomiędzy dowódcą Dowództwa Operacyjnego SZ a dowódcą PKW wykonującym zadania w Afganistanie. W ich trakcie uczestnicy otrzymywali szczegółową wiedzę o sytuacji w rejonie misji oraz o wytycznych płynących z kraju, a także mogli zadawać pytania na nurtujące ich tematy. Uczestnictwo to było szczególnie istotne w końcowej fazie przygotowań, kiedy dokonywano przegrupowań sił, zmiany w dyslokacji i kiedy budowano nowe obiekty na przyjęcie XI zmiany.

Istotne znaczenie w procesie przygotowań miały rekonesanse rejonu misji. Żaden dokument nie jest w stanie odzwierciedlić sytuacji terenowej i atmosfery misji tak jak bezpośredni pobyt. Pierwszy rekonesans odbył dowódca 6 BPD jeszcze w październiku 2011 roku. Było to w czasie rotacji IX i X zmiany PKW. Uczestniczył on wtedy w procesie przekazywania obowiązków, a tym samym miał możliwość wysłuchania meldunków sytuacyjnych oraz zapoznania się z terenem i funkcjonowaniem baz. Kolejny rekonesans, w składzie: dowódca XI zmiany z kierowniczym personelem sztabu i ZB oraz przedstawicielami elementów zmiany formowanych poza 6 BPD – razem 19 osób, został przeprowadzony od 14 do 25 listopada. Miał on istotne znaczenie dla dalszych przygotowań, gdyż w trakcie spotkania gen. bryg. Bogdana Tworowskiego z dowódcą RC-E MGen Johnem Cambellem został poinformowany o planowanych zmianach funkcjonowania sił w RC-E w okresie letnim 2012 roku. Przez aktywność sił ISAF i ASB postanowiono trwale poszerzyć strefy bezpieczeństwa na południe od Kabulu, wzdłuż drogi HWY-1 oraz rozmieścić Brigade Combat Team Task Force Devil w południowej części prowincji Ghazni. Znalazło to odzwierciedlenie w sprawozdaniu po odbytym rekonesansie¹³. Zapisano tam również propozycje podjęcia niezbędnych do wykonania w kraju i rejonie takich przedsięwzięć jak zmiany w zakresie użycia PKW, zaplanowanie nowej dyslokacji i przygotowanie infrastruktury czy dokonanie niezbędnych zmian organizacyjno-etatowych. Istotnym punktem w sprawozdaniu było wnioskowanie o podjęcie niezbędnych działań w celu usprawnienia bezałogowych samolotów rozpoznawczych (BSR) Orbiter. Ostatni rekonesans dużej grupy oficerów reprezentujących wszystkie zasadnicze elementy XI zmiany odbył się w styczniu 2012 roku. Był on ukierunkowany na zapoznanie się z bieżącą sytuacją, oczekującymi zadaniami oraz rotacją niezwykle ważną dla osób bezpośrednio zajmujących się problemami organizacyjnymi, bezpieczeństwem, transportem i przejmowaniem odpowiedzialności od X zmiany.

¹³ Sprawozdanie z rekonesansu w rejonie operacji XI zmiany – dokument w kancelarii 6 BPD.

Dowództwo XI zmiany w okresie przygotowawczym uczestniczyło w wielu różnych przedsięwzięciach, które dawały możliwość pogłębiania wiedzy, umiejętności oraz zdolności kierowania podległymi siłami i współpracy z partnerami. Jednym z takich przedsięwzięć zagranicznych był udział dowódcy i kierowniczego personelu w konferencji przygotowawczej do objęcia dowodzenia Regionem Wschód w Afganistanie przez amerykańską 1 Dywizję Piechoty (1 ID, 1st Infantry Division) z siedzibą w Fort Riley w Kansas¹⁴. Uczestnicy konferencji, dzięki transmisjom wideo z ISAF oraz wystąpieniom przybyłych z Afganistanu przedstawicieli różnych instytucji i dowództw operacji, wzbogacili swoją wiedzę, a także mieli możliwość zapoznania się z planami działania nowego dowództwa, poznania się, wymiany informacji i nawiązania kontaktów. Był to również pierwszy kontakt z amerykańskim zespołem wchodzącym w skład XI zmiany ze składu Gwardii Narodowej (United States National Guard) stanu Illinois.

Jednostki formujące poszczególne zmiany wykorzystywały poligonową bazę szkoleniową i własne obiekty garnizonowe. Stopień przygotowania tych obiektów był zróżnicowany. Od czasu zaangażowania Sił Zbrojnych RP w operacje wojskowe w Afganistanie, jak również w Iraku, nie utworzono jednego (centralnego) wyspecjalizowanego ośrodka poza granicami państwa, przysposabiającego wojsko do potrzeb operacji i który funkcjonowałby jako wybrane miejsce poligonowych ćwiczeń. W konsekwencji wysiłek był rozproszony. Obiekty infrastruktury odzwierciedlające sytuację teatru działań powstały w ograniczonym zakresie i tylko w niektórych ośrodkach. Tworząc trwałe obiekty szkoleniowe, skupiono się na budowie elementów baz (*camp*). Obiekty te powstały w Drawsku, Wędrzynie, Żaganiu-Świętoszowie i Kielcach. Nie utworzono i nie dostosowano obiektów do przeprowadzania akcji treningowych w terenie zurbanizowanym, charakterystycznym dla rejonu prowadzonej operacji. Wykonano kilka obiektów tymczasowych, które nie odzwierciedlały warunków panujących w rejonie operacji (ośrodki w Żaganiu i Orzyszu)¹⁵.

Kulminacyjny okres przygotowań i oceny zdolności do realizacji zadań przypadł na luty. Ponad 1100 spadochroniarzy kierowanych do PSZ brało udział w tym poligonie. Było to ostatnie tak kompleksowe sprawdzenie gotowości bojowej przed wyjazdem do Afganistanu. W ośrodkach poligonowych w Wędrzynie i Żaganiu odbywały się ostatnie przygotowania wyjazdu XI zmiany PKW do Afganistanu. Wyszukolenie ogniowe, taktyczne, specjalistyczne oraz zasady i procedury działania to przykładowe obszary, na których szkoliły się ZB „A” i „B” wraz z dowództwem i sztabem. Podczas zajęć żołnierze

¹⁴ Zmiana dowodzenia na szczeblu RC-E nastąpiła bezpośrednio po przyjęciu odpowiedzialności przez XI zmianę.

¹⁵ *Doświadczenia z zaangażowania Polski w operacje wojskowe w Islamskiej Republice Afganistanu w latach 2002–2014*, red. R. Reczkowski, Bydgoszcz 2016, s. 41–42.

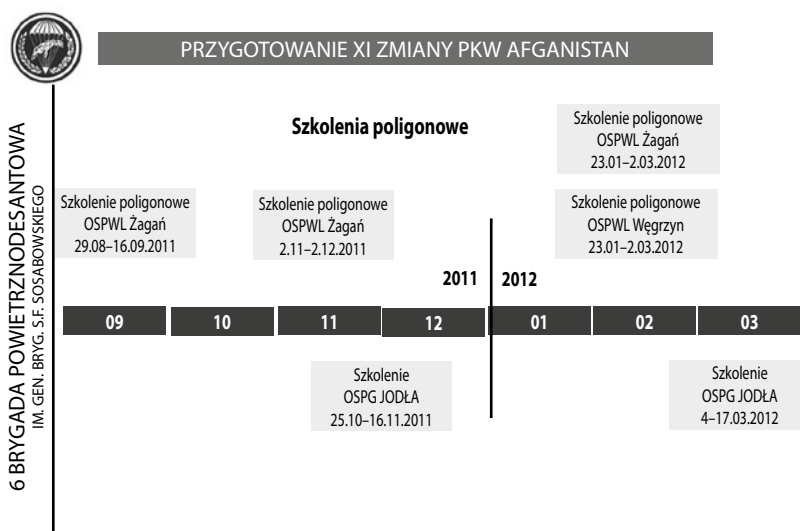
wykorzystywali ponad 180 jednostek sprzętu – KTO Rosomak, wielozadaniowe pojazdy kołowe o wysokiej mobilności (HMMWV, *high-mobility multipurpose wheeled vehicle*) i inne pojazdy wojskowe.

Fotografia 1. Ćwiczenie reakcji na ostrzał artyleryjski bazy (jak można zobaczyć na fotografii, infrastruktura szkoleniowa nie odpowiadała afgańskim realiom)

Źródło: ze zbiorów autora.

Rysunek 5. Okresy szkolenia poligonowego elementów XI zmiany ze składu 6 BPD

Źródło: opracowanie własne.

Fotografia 2. Szkolenie XI zmiany z wykorzystaniem KTO Rosomak

Źródło: ze zbiorów autora.

Kulminacyjnym punktem przygotowań polskich żołnierzy do misji w Afganistanie była certyfikacja zgrupowań bojowych i przydzielonych im komponentów. Odbędzie się ona podczas ćwiczeń pod kryptonimem Pantera-12. W tym samym czasie do ćwiczących spadochroniarzy dołączyło 17 członków zespołu Bilateral Embedded Staff Team Alfa 9 (BEST A9)¹⁶, aby uczestniczyć w szkoleniu poligonowym.

Wspólnie z dowództwem oraz sztabami PSZ i ZB „A” i „B” przygotowywali się do służby w ramach XI zmiany PKW w Afganistanie. Głównym zadaniem zespołu BEST było wsparcie polskiego kontyngentu w koordynacji wykonywania zadań z amerykańskim RC-E ISAF. Było to niezbędne dla obustronnego zrozumienia wszystkich procedur operacyjnych na każdym etapie operacji wsparcia ASB w prowincji Ghazni.

Tygodnie na poligonach w Żaganiu i Wędrzynie przebiegały pod znakiem wzmożonej aktywności ćwiczących wojsk. Jednocześnie dokonywano certyfikacji kompanii zmotoryzowanych i grupy rozpoznawczej. Każdy etap szkolenia wojska poddawany był ocenie poziomu wyszkolenia oraz zgrania żołnierzy i pododdziałów, którego efektem jest zdolność do dalszych działań. Sprawdzeniu podlegały umiejętności strzeleckie i taktyczne żołnierzy oraz koordynacja tych działań przez pododdziały w zakresie stosowania

¹⁶ Zgodnie z porozumieniem szef Zespołu Armii Stanów Zjednoczonych zajmował w PKW stanowisko zastępcy dowódcy PKW.

technik operacyjnych, tj. patrolowania, konwojowania, obrony bazy, organizowania tymczasowych punktów kontrolnych, przygotowania i prowadzenia rozmów ze starszą plemienną (tzw. *shura*) oraz znajomość procedur wzywania wsparcia z pola walki. Ponadto oceniano działanie poszczególnych komórek sztabowych w procesie przygotowania i prowadzenia operacji z wojskami oraz skuteczność współdziałania wszystkich zaangażowanych w rejonie działań elementów kinetycznych i niekinetycznych. W przypadku przedmisyjnego szkolenia ważne było zachowanie jak największego realizmu przyszłych działań, dlatego też w scenariusz certyfikacji wprowadzono elementy, które miały na celu sprawdzenie dotychczas ćwiczonych zagadnień, ale tym razem w warunkach wykreowanego stresu bojowego. Celem była ocena skuteczności reagowania żołnierzy i dowódców na różnego rodzaju sytuacje alarmowe mogące wystąpić na realnym polu walki, np. wejście w zasadzkę i wyjście z niej, działanie w strefie skażonej, ewakuacja rannych, wzywanie wsparcia.

10 lutego 2012 roku, zgodnie z harmonogramem przygotowań, dowódca XI zmiany gen. bryg. Bogdan Tworkowski złożył dowódcy Wojsk Lądowych pisemny meldunek o sformowaniu XI zmiany PKW Afganistan¹⁷. Jedynym negatywnym punktem było nieprzyjęcie do sekcji koordynacji BSR i klucza BSR średniego zasięgu ze względu na brak środków, co wynikało z niewywiązania się z umowy firmy Aeronauticus z Izraela.

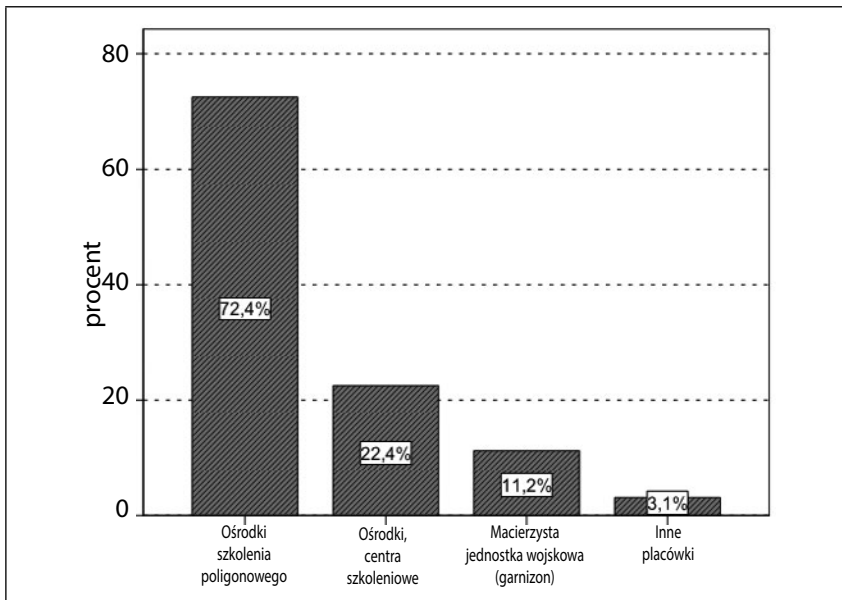
Ankietowani za najbardziej wartościowe uznali szkolenia w następujących miejscach: ośrodki szkolenia poligonowego – 72,4%; ośrodki i centra szkoleniowe – 22,4%; macierzysta jednostka wojskowa – 11,2%; inne placówki – 3,1%. Ośrodki szkolenia poligonowego wybierano najczęściej, ponieważ ćwiczenia realizowane w ich obrębie pozwalały na zgranie się żołnierzy w sytuacjach zbliżonych do realnie występujących podczas misji (Wykres 8).

Ostatnim elementem przygotowań do wykonania powierzonego zadania była ocena zdolności do dowodzenia i kierowania XI zmianą PKW Afganistan przez jej dowództwo i sztab. Od 7 marca spadochroniarze z 6 BPD przygotowywali się w Kielcach do decydującego egzaminu przed wyjazdem w ramach XI zmiany (ćwiczenia pod kryptonimem Bagram XI). Po raz jedenasty żołnierze wchodzący w skład PSZ przechodzili ostatni etap weryfikacji osiągnięcia gotowości do przejęcia odpowiedzialności za afgańską prowincję Ghazni w Centrum Przygotowań do Misji Zagranicznych w Kielcach. Tym razem certyfikacji poddane zostało dowództwo i sztab wraz z dowódcą 6 BPD i jednocześnie dowódcą PKW w Afganistanie gen. bryg. Bogdanem Tworkowskim. Zespołowi kierownictwa ćwiczeń przewodniczył dowódca 2 Korpusu Zmechanizowanego z Krakowa gen. dyw. Jerzy Biziewski,

¹⁷ Meldunek znajduje się w dokumentacji XI zmiany – kancelaria 6 BPD.

a przedstawicielem dowódcy operacyjnego był gen. dyw. Bogusław Samol. Blisko 200 żołnierzy dowództwa i sztabu PSZ zostało poddanych certyfikacji, która zakończyła się 15 marca. W trakcie ćwiczeń sprawdzeniu poddana była gotowość szkolących się sił do przejęcia strefy odpowiedzialności w Afganistanie podczas letniej XI zmiany. W tym samym czasie krótką wizytę złożył przygotowujący się do objęcia obowiązków dowódcy RC-E MGen William C. Mayville Jr., ówczesny dowódca 1 ID. Amerykański generał odbył spotkanie z dowódcą XI zmiany, a następnie z kierowniczym personelem, informując ich o aktualnej sytuacji oraz przyjmując meldunki o stanie wyszkolenia i gotowości bojowej.

Wykres 8. Wybory najbardziej wartościowego miejsca prowadzenia przygotowań do misji

Źródło: opracowanie własne.

Ćwiczenie Bagram XI wykazało bardzo dobre przygotowanie żołnierzy i pozwoliło uzyskać wymagany do wyjazdu certyfikat. Jedyne zastrzeżenia, które wnosił przedstawiciel dowódcy operacyjnego SZ, dotyczyło niepełnej obsady etatowej ćwiczących. Biorąc pod uwagę przyczynę – w terminie przyspieszonym rozpoczęto rotację i ludzie ci byli już w Afganistanie – nie wpłynęło to na końcową ocenę. Natomiast dla samego dowódcy PKW ćwiczenie ukazało problem w dowodzeniu w jednym ze zgrupowań bojowych. Wpłynęło to na decyzję o zmianie dowódcy. Przełożeni przychylni się do wniosku,

a zasoby personalne 6 BPD pozwoliły wyznaczyć błyskawicznie doświadczonego i przygotowanego oficera, który w warunkach afgańskich dowodził na najwyższym poziomie.

Zakończony certyfikacją dowództwa i sztabu PKW proces szkolenia był intensywny i przeplatany różnego rodzaju utrudnieniami, np. zmianami w etatach, problemami ze sprzętem i środkami materiałowymi czy brakiem amunicji do karabinów snajperskich. Trzeba podkreślić, że przysposabiano wojsko w całkowicie odmiennych warunkach klimatycznych od tych panujących w Afganistanie.

Według 19,4% ankietowanych okres szkolenia drużyny był najważniejszy, 42,9% żołnierzy uznało za najistotniejszy okres szkolenia plutonowego, 13,3% osób – okres kompanii, natomiast 24,5% respondentów twierdziło, że najważniejszy był okres szkolenia zgrupowania bojowego (Wykres 9).

Najliczniejsza grupa żołnierzy uznała okres szkolenia plutonowego za kluczowy, ponieważ większość zadań podczas misji była realizowana w składzie plutonowym. Większość ankietowanych, których staż służby przekraczał 15 lat (55,6%), uznała, że okres szkolenia zgrupowania bojowego był najbardziej przydatny, natomiast wśród pozostałych respondentów najwyższy odsetek stanowiły osoby twierdzące, że najważniejszym etapem przygotowania był okres szkolenia plutonu. Staż służby istotnie wpływał na opinię żołnierzy dotyczącą najbardziej przydatnego okresu szkolenia, co potwierdzają wartości testu chi-kwadrat ($X^2 = 17,753$; $p = 0,007$) (Tabela 1).

Zrealizowane zadania szkoleniowe znalazły podsumowanie w wywiadzie eksperckim zastępcy szefa Wojsk Aeromobilnych: „Proces szkolenia przygotowawczego został całkowicie zrealizowany, co znalazło odzwierciedlenie w ocenach końcowych uzyskanych w ramach certyfikacji”¹⁸.

Całość przygotowań XI zmiany PKW w przedstawionych trzech fazach przebiegła sprawnie i na wysokim poziomie. Według 28,6% ankietowanych zadania organizacyjno-szkoleniowe związane z przygotowaniem XI zmiany zostały w pełni zrealizowane, 66,3% żołnierzy uważało, że zadania zrealizowano w zdecydowanej większości, jedynie 4,1% osób uznało, że szkolenia przeprowadzono wybiórczo, natomiast 1% respondentów uznał, że opisywane zadania wykonano powierzchownie (Wykres 10).

Ankietowani, oceniając działania organizacyjno-szkoleniowe, wskazali, że liczba szkoleń poligonowych oraz strzelań dynamicznych powinna być większa, natomiast biurokracja i szkolenia BHP mogły być ograniczone.

Faza czwarta przygotowań, której celem było osiągnięcie gotowości do przemieszczenia XI zmiany PKW Afganistan i przemieszczenie w rejon operacji, rozpoczęła się 6 marca 2012 roku, czyli prawie miesiąc wcześniej niż

¹⁸ Wywiad ekspercki przeprowadzony z płk. Wiesławem Kałkowskim, zastępcą szefa Wojsk Aeromobilnych.

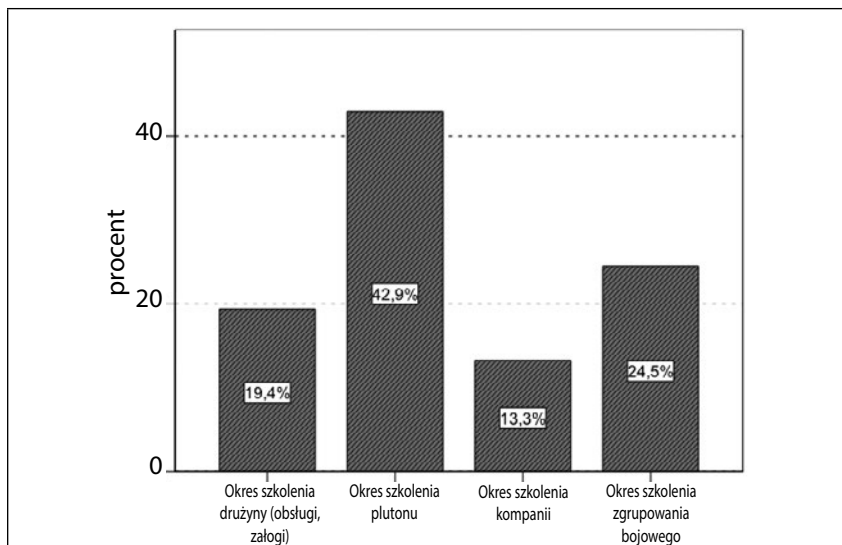
w pierwotnym harmonogramie przygotowań. Na przyspieszenie przygotowań wpłynęła zmieniająca się sytuacja w rejonie odpowiedzialności i plany ofensywy przeciwko talibom, w związku z tym osiągnięcie pełnej gotowości do działania przez XI zmianę stało się konieczne przed rozpoczęciem operacji. W pierwszej grupie, zgodnie z przyjętymi zasadami, w rejon misji udali się przede wszystkim żołnierze i pracownicy Narodowego Elementu Wsparcia (NSE, National Support Element), aby dokonać przejścia mienia i wykonać niezbędne rozliczenia według zasad krajowych oraz zgodnie z porozumieniami polsko-amerykańskimi, co wymagało odpowiedniego czasu. 23 marca na krakowskim Rynku Głównym w obecności ministra obrony narodowej uroczystie pożegnano żołnierzy XI zmiany PKW.

Tabela 1. Odpowiedzi ankietowanych dotyczące najbardziej wartościowego okresu szkolenia realizowanego w ramach przygotowań w zależności od stażu służby w czasie XI zmiany

			Staż służby w czasie XI zmiany (w latach)			
			Do 5	6–15	Powyżej 15	
Który z okresów szkolenia realizowanego w ramach przygotowań uznaje Pan/Pani za najbardziej wartościowy?	Okres szkolenia drużyny (obsługi, załogi)	Liczebność	5	14	0	
		Procent ze zmiennej w wierszu	26,3%	73,7%	0%	
		Procent ze zmiennej w kolumnie	20,0%	25,5%	0%	
	Okres szkolenia plutonu	Liczebność	13	24	5	
		Procent ze zmiennej w wierszu	31,0%	57,1%	11,9%	
		Procent ze zmiennej w kolumnie	52,0%	43,6%	27,8%	
	Okres szkolenia kompanii	Liczebność	5	5	3	
		Procent ze zmiennej w wierszu	38,5%	38,5%	23,1%	
		Procent ze zmiennej w kolumnie	20,0%	9,1%	16,7%	
	Okres szkolenia zgrupowania bojowego	Liczebność	2	12	10	
		Procent ze zmiennej w wierszu	8,3%	50,0%	41,7%	
		Procent ze zmiennej w kolumnie	8,0%	21,8%	55,6%	
	Test niezależności chi-kwadrat			$X^2 = 17,753$; $p = 0,007$		

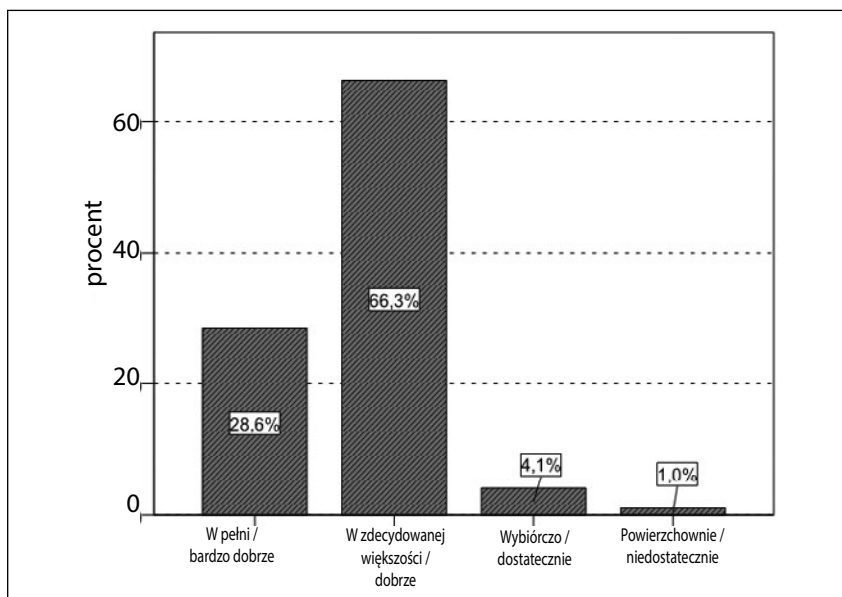
Źródło: opracowanie własne.

Wykres 9. Wybory najbardziej wartościowego okresu przygotowań

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 10. Oceny ankietowanych dotyczące wykonania zadań organizacyjno-szkoleniowych

Źródło: opracowanie własne.

Fotografia 3. Minister Tomasz Siemoniak w obecności najważniejszych dowódców Sił Zbrojnych RP oraz władz lokalnych żegna żołnierzy XI zmiany PKW w Krakowie

Źródło: ze zbiorów autora.

Kolejne grupy zmieniały się zgodnie z opracowanym na wyższych szczeblach dowodzenia harmonogramem, nadzorowane przez specjalne zespoły ds. monitorowania rotacji. Wyloty samolotami czarterowanymi strony amerykańskiej odbywały się z lotnisk najbliższych dyslokacji jednostek, organizujących podstawowe elementy na lotnisku Manas w Kirgistanie, a stamtąd lotnictwem wojskowym Stanów Zjednoczonych do Afganistanu.

Dowódca XI zmiany wraz z grupą dowodzenia przegrupował się z wojskowego lotniska w Balicach koło Krakowa samolotem C-130 Sił Powietrznych RP bezpośrednio na lotnisko w bazie Bagram w Afganistanie 26 marca.

Wnioski

1. Wyznaczenie związku taktycznego o wysokim stopniu ukończenia oraz ułatwiającej zadanie strukturze organizacyjnej i dysponującej bogatym zasobem doświadczonych żołnierzy wszystkich szczebli gwarantuje sprawne i na wysokim poziomie przygotowanie do realizacji zadań poza granicami kraju¹⁹.

¹⁹ Znajduje to odzwierciedlenie w wynikach badań oraz wywiadach ekspertów.

2. Zakres i sposób prowadzenia badań medycznych komplikował proces przygotowywania XI zmiany. Wskazane jest tworzenie specjalnej komisji lekarskiej oraz przeanalizowanie zakresu badań.
3. W procesie przygotowania niezbędne jest szkolenie w warunkach zbliżonych do tych w rejonie misji. W przypadku długotrwałych misji, jak miało to miejsce w Afganistanie, niezbędne byłoby stworzenie do celów szkoleniowych typowego rejonu zurbanizowanego oraz zwiększenie wymiaru szkolenia w terenie górskim.

Fotografia 4. Kierownictwo MON oraz władze miasta Krakowa żegnają żołnierzy XI zmiany

Źródło: ze zbiorów autora.

4. Biorąc pod uwagę profil działania 6 BPD i zadanie, jakie miała realizować w Afganistanie, przeznaczono zbyt mało czasu na współdziałanie z lotnictwem. Ponadto kadrowa „gospodarka rabunkowa” prowadzona przez przełożonych na korzyść wcześniejszych zmian spowodowała braki specjalistów taktycznych zespołów kontroli obszaru powietrznego (TZKOP), w której to dziedzinie brygada była przodująca w wojskach lądowych.
5. Priorytetowe traktowanie przygotowań przez przełożonych oraz uwarunkowania 6 BPD były podstawą do pełnego zrealizowania właściwie opracowanego programu szkolenia i osiągnięcia postawionych w rozkazach celów.

6. Dzięki pełnej realizacji Rozkazu dowódcy 6 BPD oraz Programu szkolenia udało się przygotować 6 BPD do XI zmiany PKW w Islamskiej Republice Afganistanu na wysokim poziomie oraz ukierunkować proces przygotowań całości zmiany²⁰. W realizowanym systemie przygotowań ważne jest, by nie trzymać się sztywnych reguł programu, co jest dozwolone, ale dostosowywać problematykę do potrzeb.

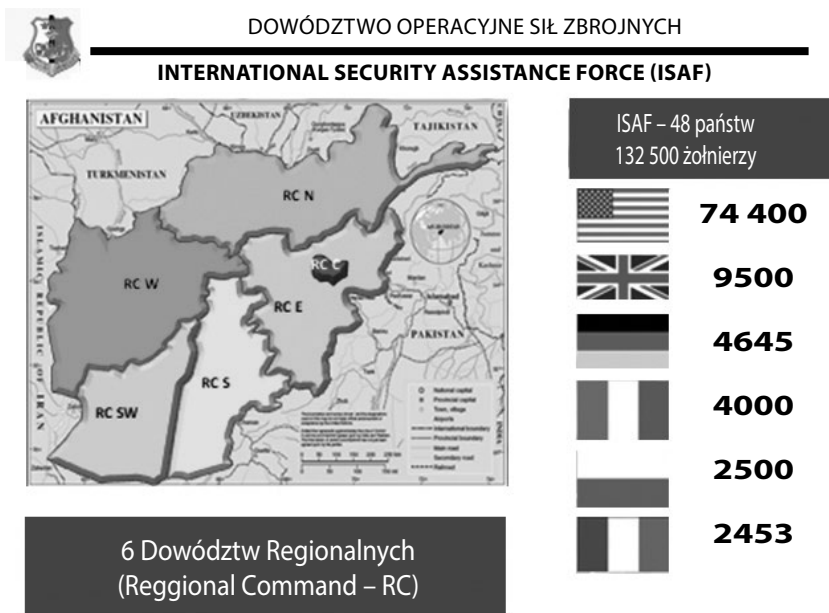
²⁰ Znajduje to potwierdzenie w: J. Wyłupek, *Przygotowanie komponentu wojsk lądowych do udziału w operacjach reagowania kryzysowego poza granicami kraju*, Warszawa 2015, s. 144–147.

Rozdział 3.

Realizacja zadań przez komponenty 6 BPD

Sytuacja polityczna w całym Afganistanie pozostawała niestabilna. Głównym problemem było to, że władze kraju, z prezydentem Hamidem Karzajem na czele, nie sprawowały rzeczywistej kontroli nad państwem. Powodem takiego stanu rzeczy był m.in. brak powszechnego poparcia dla rządu, zacofanie kraju, słaba kondycja ASB i utrzymujący się opór rebeliantów otrzymujących wsparcie z terytorium Pakistanu.

Rysunek 6. Podział Afganistanu na Dowództwa Regionalne ISAF

Źródło: Prezentacja dowódcy operacyjnego z 24 czerwca 2013 roku: „Aktualne i perspektywiczne misje poza granicami państwa”.

Powszechna korupcja utrudniała wprowadzanie reform, obniżała zaufanie do rządu i jego przedstawicieli. W samej prowincji Ghazni w okresie funkcjonowania XI zmiany sytuacja nie uległa diametralnej zmianie. Działo się tak pomimo widocznych rezultatów odbudowy w sferze infrastrukturalnej oraz zwiększenia efektywności działania i stopnia wyszkolenia ASB. Problemem był rządowy szczebel administracji, działający w sposób scentralizowany, w odizolowaniu od odpowiedników strukturalnych w prowincji, co z kolei wpływało negatywnie na realizację zadań na poziomie dystryktów.

Podobnie przedstawiała się sytuacja militarna, która w prowincji Ghazni nie uległa istotnej poprawie, głównie z powodu działalności rebeliantów wspieranych przez część Pasztunów, wrogo nastawionych wobec władz centralnych i lokalnych. Największa aktywność rebeliantów miała miejsce w dystryktach położonych przy głównych drogach. Przeciwnik skupiał swoją działalność na atakach IED na konwoje i patrole sił koalicyjnych oraz na przedstawicieli władz lokalnych, prowadząc równocześnie działalność propagandową w meczetach, madrasach, szkołach publicznych czy doraźnie organizowanych (często pod przymusem) spotkaniach. Metody działania były ciągle modyfikowane celem zadania jak największych strat i osiągnięcia dużego efektu propagandowego.

Fotografia 5. Widok z lotu ptaka na górzyste obszary Afganistanu (warunki terenowe sprzyjały rebeliantom)

Źródło: ze zbiorów autora.

Fotografia 6. Warunki terenowe Afganistanu, w tym prowincji Ghazni, sprzyjały działaniom rebeliantów

Źródło: ze zbiorów autora.

Wobec tego, że osiągnane efekty działań koalicyjnych w Afganistanie były mniejsze, niż oczekiwano, a sytuacja stawała się coraz bardziej niebezpieczna, przed rozpoczęciem procesu wycofywania Dowództwo ISAF zdecydowało o przeprowadzeniu w sezonie letnim 2012 roku kolejnej operacji przeciw rebeliantom. Zgodnie z planem operacji ISAF 7 kwietnia 2012 roku w Afganistanie dokonano zmian rejonów odpowiedzialności. Od tamtej pory PKW realizował zadania w północnych dystryktach prowincji Ghazni. W tym czasie strefa odpowiedzialności PSZ obejmowała dziewięć dystryktów: Nawor, Ajiristan, Rashidan, Jaghato, Waghez, Ghazni, Zana Khan, Khwaja Omari i Koghani. Dystrykty w południowej części prowincji, decyzją dowództwa ISAF, zostały przydzielone pod kontrolę amerykańskich sił zadaniowych (BCT, *brigade combat team*) z 82 Dywizji Powietrznodesantowej (82nd Airborne Division). Wraz ze zmianą dyslokacji PKW bazy Warrior, Aryana i Giro również zostały przekazane wojskom amerykańskim. Polski Kontyngent Wojskowy był rozmieszczony w bazach Ghazni i Waghez, co dawało dowódcy możliwość użycia na mniejszym obszarze większej liczby sił.

Prezydent Afganistanu, chcąc podkreślić swoją władzę i niezależność, a tym samym zyskać przychylność rodaków w zbliżających się wyborach, nakreślił i opublikował w 2010 roku ramy prawne funkcjonowania sił ISAF, zwane potocznie prawami Karzaja, które stanowiły, że:

- w czasie operacji konieczna była zgoda dowódcy ISAF na aresztowanie, zatrzymanie i przesłuchiwanie byłych lub obecnych członków rządu;
- przeszukania należało koordynować z działaniami lokalnych władz oraz przywódców plemiennych;

- należało zapewniać zwrot mienia i dokumentów zatrzymanych podczas przeszukania, z wyjątkiem sytuacji, gdy przeszukiwany jest zatrzymany, a materiały stanowią dowód w sprawie;
- żołnierze prowadzący przeszukania musieli być przeszkoleni z zakresu lokalnych zwyczajów i panujących zasad;
- dokonujący przeszukania przed wejściem mieli pukać do drzwi, aby uzyskać celu zgodę na wejście, zamiast stosować wejście siłowe;
- należało unikać skuwania i wiązania rąk, chyba że było to konieczne;
- podczas prowadzenia operacji niskiego ryzyka należało zwrócić się o udostępnienie pomieszczenia i wyjaśnić powód przeszukania;
- zabronione było prowadzenie przeszukiwań nocą;
- zapewniono fundusz na pokrycie strat i szkód wyrządzonych podczas działań;
- operacje zatrzymań należało prowadzić rozważnie.

Rysunek 7. Rejon odpowiedzialności XI zmiany PKW

Źródło: opracowanie własne.

Prawa Karzaja znacznie utrudniły i ograniczyły siłom koalicyjnym, w tym PKW, prowadzenie operacji. Konieczność współdziałania z ASB narażała operacje na niepowodzenie lub czasami stanowiła zagrożenie dla sił koalicji ze względu na „przecieki” informacji. Formalnie w zbliżonej formie ramy

działania żołnierzy ISAF regulowała tzw. dyrektywa taktyczna (COMISAF *tactical directive*), czyli wytyczne dowódcy ISAF, amerykańskiego gen. Davida McKiernana z 30 października 2008 roku. Najważniejsze punkty dyrektywy to:

- siły ISAF są w Afganistanie by wygrać, ale zwycięstwo ISAF to zwycięstwo Afganistanu, polegające na tym, że ludzie są bezpieczni, cieszą się ze swobody przemieszczania się, efektywnego rządu i przejrzystości władzy oraz rozwoju ekonomicznego;
- wszystkie działania ISAF muszą być czynione dla dobra Afganistanu;
- aby zapewnić społeczeństwu bezpieczeństwo, konieczne jest kontynuowanie walki z rebeliantami wraz z Afgańskimi Narodowymi Siłami Bezpieczeństwa (ANSF, Afghan National Security Forces);
- wszystkie działania, sposoby i środki stosowane w walce z rebeliantami muszą być realizowane w celu zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa ludności Afganistanu, co ma odbudować zaufanie do jego władz;
- działania należy prowadzić wspólnie z ANSF oraz rozszerzać ich wpływy i zakres działania. Działania wykonywane samodzielnie przez ISAF powinny należeć do rzadkości. Zarówno te, które są realizowane na polu walki, jak i poza nim, są jednakowo ważne dla osiągnięcia sukcesu;
- kluczowe znaczenie w działaniach sił koalicji ma szacunek ISAF do afgańskiej kultury, religii, tradycji i zwyczajów;
- w czasie działań (w przypadku zagrożenia lub w czasie operacji) wszelkie przeszukania afgańskich domów, meczetów, miejsc kultu religijnego lub kulturalnego mają być realizowane przez siły afgańskie;
- w celu zminimalizowania strat wśród ludności cywilnej należy umiejętnie dobierać siły i środki oraz ostrzegać o działaniach, aby nie doszło do strat wśród niewinnych osób;
- za każdym razem, gdy dojdzie do strat wśród ludności cywilnej, będą prowadzone dochodzenia, a władze lokalne i ludność będą informowani o ich efektach¹.

Zasady użycia siły (ROE, *rules of engagement*) dla misji ISAF zostały ustalone przez naczelnego dowódcę NATO w Europie (SACEUR, Supreme Allied Commander Europe) i były efektem pracy organizacji międzynarodowych, jednak zgodnie z polskim prawem muszą one zostać usankcjonowane stosownym aktem prawnym w kraju. Po doświadczeniach z Nangar Khel w 2007 roku, kiedy to żołnierze z 6 BPD po ostrzale wioski afgańskiej (sześć osób zginęło, a trzy zostały ranne) zostali oskarżeni o popełnienie zbrodni wojennej, był to szczególnie ważny problem. Brak precyzyjnych określeń, które utrudniały działanie polskim żołnierzom także w Iraku, został rozwiązany w 2010 roku przez Sejm RP, który uchwalił ustawę określającą te zasady. Wprowadziła

---

¹ W trakcie XI zmiany obowiązywała COMISAF Tactical Directive, version 3, 7.07.2011.

ona bardzo istotne zapisy dotyczące kwestii stosowania środków przymusu bezpośredniego, broni i innego uzbrojenia przez żołnierzy pełniących służbę w jednostkach wojskowych poza granicami kraju. Od tamtej pory żołnierze mieli prawo użycia przymusu bezpośredniego i dozwolonej przez międzynarodowe prawo wojenne broni i innego uzbrojenia w następujących sytuacjach:

- 1) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność osoby oraz w celu przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;
- 2) przeciwko osobie niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie może zagrozić życiu, zdrowiu lub wolności osoby;
- 3) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń żołnierzowi lub innej osobie uprawnionej do posiadania broni;
- 4) w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na jednostkę wojskową polską lub sojuszniczą;
- 5) w celu odparcia niebezpiecznego, bezpośredniego, gwałtownego zamachu na obiekty i urządzenia ważne dla polskich Sił Zbrojnych;
- 6) w celu odparcia zamachu na mienie, stwarzającego jednocześnie bezpośrednio zagrożenie życia, zdrowia lub wolności osoby;
- 7) w bezpośrednim pościgu za osobą, wobec której stosowanie środków przymusu bezpośredniego, użycie broni i innego uzbrojenia było dopuszczalne w przypadkach określonych w pkt 1–5;
- 8) w celu ujęcia osoby, o której mowa w pkt 1–3 i 6, jeżeli schroniła się w miejscu trudno dostępnym, a z okoliczności towarzyszących wynika, że może użyć broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, których użycie zagrozić może życiu, zdrowiu lub wolności osoby;
- 9) w celu ujęcia lub udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej, jeżeli:
  - a) istnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba zatrzymana może użyć broni palnej, materiałów wybuchowych lub niebezpiecznego narzędzia,
  - b) zatrzymanie nastąpiło w związku z uzasadnionym podejrzeniem lub stwierdzeniem popełnienia czynów, o których mowa w pkt 1–7².

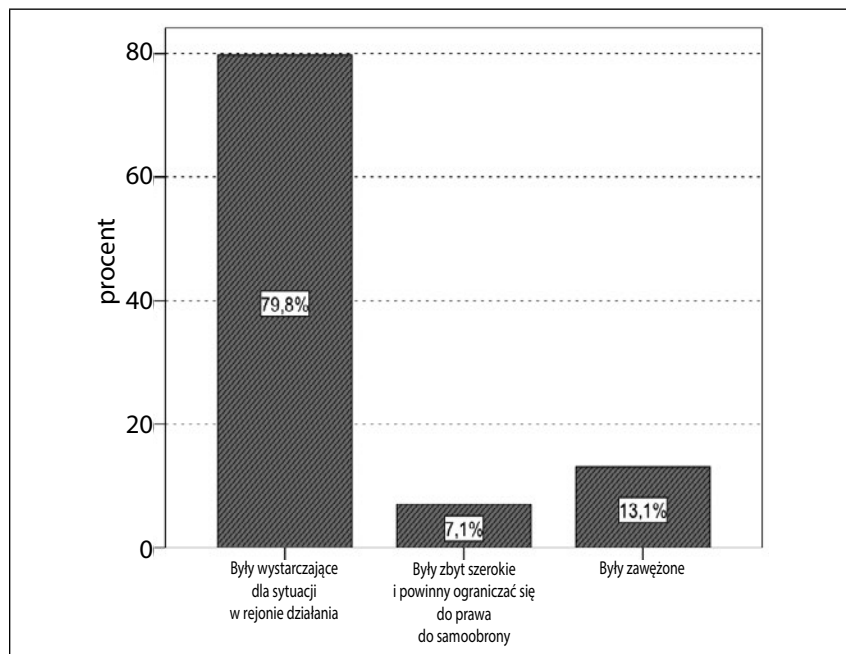
---

² Ustawa z dnia 26 listopada 2010 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz ustawy o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (Dz.U. z 2010 r. Nr 240, poz. 1601) oraz Zarządzenie nr Z-5/MON Ministra Obrony Narodowej z 29 marca 2011 r. w sprawie użycia środków przymusu bezpośredniego, broni i innego uzbrojenia oraz sposobu i trybu dokumentowania oraz meldowania o ich zastosowaniu przez żołnierzy PKW w Islamskiej Republice Afganistanu.

Bardzo przydatne w procesie szkolenia, później doskonalenia i wyjaśniania zasad użycia siły, były materiały Dowództwa Operacyjnego: Plan udziału XI zmiany PKW Afganistan w operacji ISAF³, Zasady użycia siły (*Rules of Engagement*)⁴ oraz tzw. Karta żołnierza, zawierająca zadania żołnierza w ISAF, generalne zasady użycia siły oraz szczególne zasady otwarcia ognia. Ten ostatni w specjalnie opracowanej wersji kieszonkowej był obowiązkowym dokumentem na wyposażeniu każdego żołnierza kontyngentu. Same zasady ROE były bardzo dobrze znane, przestrzegane i akceptowane przez spadochroniarzy 6 BPD – uczestników XI zmiany, co potwierdziły wyniki badań.

Według 79,8% badanych zasady użycia siły dla PKW w Afganistanie były wystarczające dla sytuacji w rejonie działania, 7,1% żołnierzy twierdziło, że były one zbyt szerokie i powinny ograniczać się do prawa samoobrony, natomiast 13,1% respondentów uważało, że opisywane zasady były zawężone. Według osób twierdzących, że zasady użycia broni były zbyt zawężone w przypadku zagrożenia lub ataku, żołnierz powinien mieć możliwość użycia siły, a także powinno zostać zniesione stopniowanie siły ognia (Wykres 11).

Wykres 11. Ocena zasad użycia siły (ROE) dla PKW Afganistan

Źródło: opracowanie własne.

³ Dokument z kancelarii niejawnej 6 BPD.

⁴ Tamże, załącznik nr 4 ww. dokumentu.

W trakcie prowadzonych działań uczestnicy XI zmiany zmuszeni byli wielokrotnie używać wszystkich typów posiadanej broni (ręcznej, pokładowej wozów bojowych i śmigłowców oraz artylerii), ale nie stwierdzono żadnego przypadku niezgodnego z ROE.

Podstawą funkcjonowania XI zmiany były dokumenty Dowództwa Operacyjnego SZ. Szczegółowy zakres działania⁵ określał, że PKW ma realizować misję o charakterze stabilizacyjno-szkoleniowym w celu:

- utrzymania bezpieczeństwa i swobody manewru w rejonie odpowiedzialności;
- wspierania działalności władz lokalnych, doradztwa i szkolenia ASB;
- zapewnienia bezpieczeństwa wojsk własnych oraz pomocy w obszarze odbudowy państwa i niesienia pomocy humanitarnej.

Do głównych zadań PKW w Islamskiej Republice Afganistanu należało:

- wspieranie rządu afgańskiego w jego wysiłkach na rzecz utrzymania porządku publicznego i bezpieczeństwa, w tym zapewnienie swobody manewru wzdłuż szlaków komunikacyjnych i korytarzy ekonomicznych, prowadzenie działań kinetycznych w celu obniżenia zdolności bojowej rebeliantów;
- udzielanie pomocy w odbudowie i tworzeniu w Afganistanie stabilnych struktur państwowych, zapewniających przestrzeganie praw człowieka, w tym działania na rzecz wzmocnienia efektywności władz przez działalność Zespołu Odbudowy Prowincji (PRT, Provincial Reconstruction Team) i CIMIC oraz działania niekinetyczne i informacyjne;
- wspieranie wysiłków władz afgańskich na rzecz poprawy sytuacji gospodarczej kraju i uzyskania społecznej akceptacji dla demokratycznie wybranego rządu.

Kolejnym podstawowym dokumentem był wspomniany Plan udziału XI zmiany, który z 35 załącznikami dawał podstawy do uregulowania wszystkich dziedzin funkcjonowania PKW oraz precyzował rolę, zadania i podległość poszczególnych komponentów. W ramach PKW Afganistan dowódca operacyjny SZ sprawował w imieniu szefa Sztabu Generalnego WP władzę narodową nad PKW, współdziałając w tym zakresie z Dowództwem ISAF w Kabulu oraz Joint Force Command (JFC) w Brunssum. Dowodzenie operacyjne na teatrze działań wojennych sprawował dowódca PKW w odniesieniu do dowódców zgrupowań bojowych oraz pozostałych podległych elementów kontyngentu zgodnie ze strukturą organizacyjną zmiany PKW (nie dotyczyło to elementów Wojsk Specjalnych). Elementy Wojsk Specjalnych były dowodzone przez dowódcę ISAF SOF (Special Operations Forces), który realizował część swoich zadań na korzyść dowódcy PKW i dowódcy RC-E. Dowodzenie taktyczne nad

⁵ Dokument znajduje się w zbiorach kancelarii niejawnej 6 BPD.

dowódcą PKW w ramach operacji ISAF sprawował dowódca RC-E. Główne zadania według Planu udziału XI zmiany powinny być realizowane zgodnie z trzema liniami operacyjnymi (LO) oraz działaniami informacyjnymi wspierającymi działania poszczególnych LO:

LO – bezpieczeństwo:

- zapewnienie bezpieczeństwa i swobody manewru na głównych szlakach komunikacyjnych w prowincji Ghazni;
- zapewnienie bezpieczeństwa ludności lokalnej w rejonie odpowiedzialności PSZ;
- szkolenie, nadzór i koordynacja działań 3 BPD: 203 Korpusu Narodowej Armii Afgańskiej (ANA, Afghan National Army) oraz Narodowej Policji Afgańskiej (ANP, Afghan National Police) w prowincji Ghazni;
- likwidacja kryjówek rebeliantów w rejonie odpowiedzialności PSZ;
- wspieranie ANSF w sytuacjach kryzysowych;
- zdolność ANSF do prowadzenia pełnego spektrum zadań w prowincji Ghazni przez osiągnięcie poszczególnych etapów szkoleniowych.

Fotografia 7. Główna arteria komunikacyjna Afganistanu, tzw. HWY-1 (autostrada nr 1) przecinająca prowincję Ghazni

Źródło: ze zbiorów autora.

LO – administrowanie:

- osiągnięcie zdolności przez władze lokalne do realizacji przedsięwzięć poprawy poziomu życia lokalnej społeczności;
- funkcjonalne działanie władz lokalnych na szczeblu prowincji i dystryktów bez wsparcia ISAF i organizacji międzynarodowych;
- przekonanie lokalnej społeczności do utrzymywania pozytywnych relacji z władzami na szczeblu dystryktu;
- podwyższenie poziomu kompetencji personelu administracji na szczeblu prowincji i dystryktów.

LO – rozwój socjalno-ekonomiczny:

- poprawa infrastruktury drogowej, energetycznej i wodnej w ramach zaplanowanych projektów;
- zmniejszenie bezrobocia przez zatrudnienie w ramach projektów pomocowych;
- rozwój szkół i placówek służby zdrowia;
- swobodne funkcjonowanie organizacji rządowych i pozarządowych;
- rozwój handlu i rolnictwa w prowincji.

W omawianym dokumencie podkreślono, że bezpieczeństwo stanowi podstawowy warunek dalszego rozwoju gospodarczego i stabilnej administracji, a środkiem ciężkości decydującym o celu operacji jest społeczeństwo prowincji Ghazni. Ponadto dowódca operacyjny SZ określił pożądany stan zakończenia operacji dla XI zmiany, w którym zakładał poprawę bezpieczeństwa, zdolność do samodzielnego działania ASB oraz rozpoczęcie przekazywania odpowiedzialności w wyznaczonych dystryktach w ręce Afgańczyków.

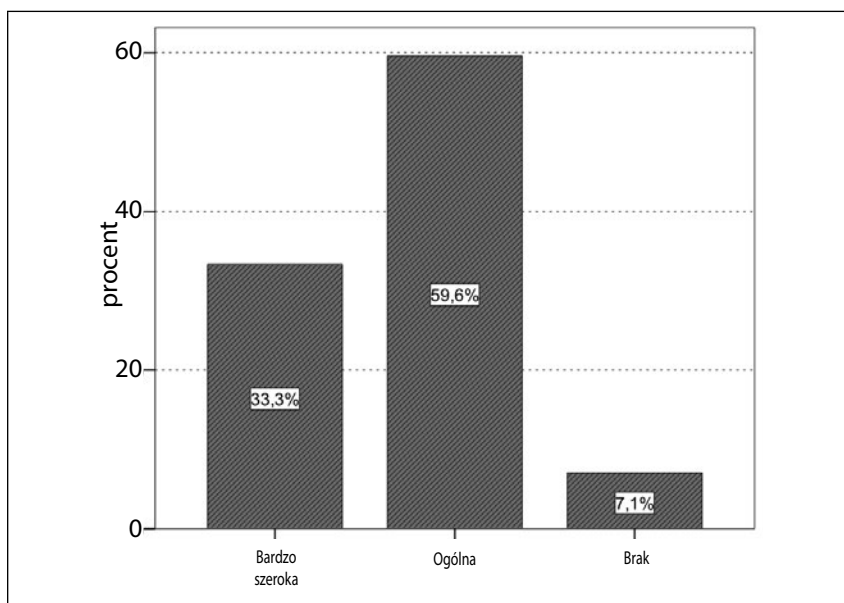
Realizacja zadań w rejonie odpowiedzialności (AOR, *area of responsibility*)

Do realizacji powierzonego zadania XI zmiana PKW przystępowała dobrze przygotowana i z pełną świadomością celów do osiągnięcia. Z przeprowadzonego badania wynika, że bardzo szeroką wiedzę z zakresu zadań PKW w Afganistanie w czasie decydowania o udziale w misji posiadało 33,3% ankietowanych, 59,6% badanych dysponowało ogólną wiedzą na ten temat, natomiast jedynie 7,1% respondentów w ogóle nie posiadało wiedzy dotyczącej opisywanego zagadnienia (Wykres 12).

Realizację zadań w pełnym wymiarze poprzedziło przejmowanie odpowiedzialności, zapoznanie się z zadaniami oraz sprawy organizacyjne. Podstawą działania oprócz wspomnianych dokumentów był opracowany na ich bazie Rozkaz Dowódcy PKW w sprawie organizacji i funkcjonowania XI zmiany Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Islamskiej Republice Afganistanu. Przedstawiane wcześniej zmiany organizacyjne w prowincji

i ostateczna decyzja dowódcy RC-E o zaniechaniu budowy wysuniętej bazy w dystrykcie Zana Khan spowodowały, że dowódca PKW zdecydował o dyslokacji ZB „A” z elementami wsparcia w nowo powstałej bazie Waghez na południowy zachód od miasta Ghazni, natomiast siły główne rozlokowano w bazie Task Force (TF) White Eagle w Ghazni (Siły Zadaniowe Biały Orzeł w Ghazni).

Wykres 12. Świadomość celów realizowanych przez XI zmianę PKW

Źródło: opracowanie własne.

Fotografia 8. Baza TF White Eagle – FOB Ghazni, w głębi miasto Ghazni

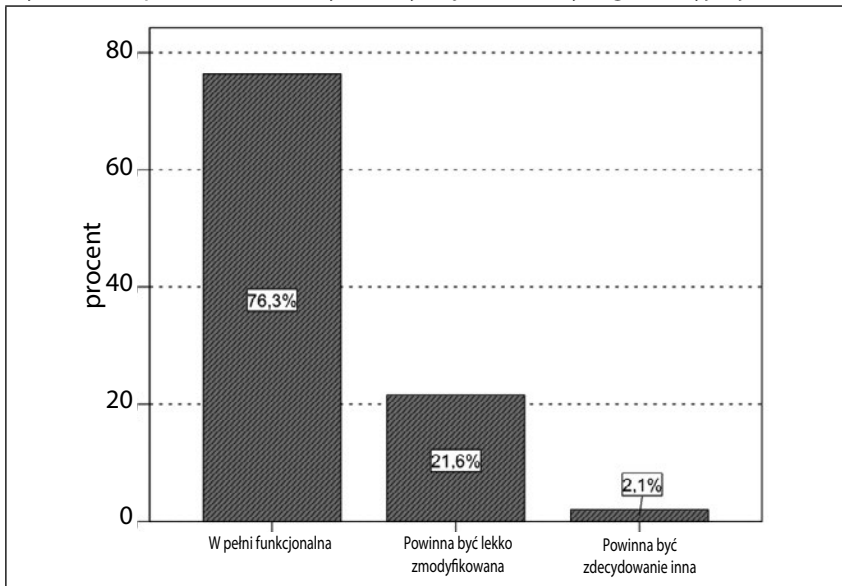

Źródło: ze zbiorów autora.

Zespoły szkoleniowe funkcjonowały w ośrodkach ASB. Struktura organizacyjna do realizacji postawionych zadań odpowiadała jej przeznaczeniu. Według 76,3% ankietowanych struktura organizacyjna PKW do realizacji zadań w ramach XI zmiany była w pełni funkcjonalna, 21,6% osób uważało, że struktura powinna zostać lekko zmodyfikowana, natomiast 2,1% respondentów twierdziło, że powinna być ona zupełnie inna (Wykres 13). Ankietowani twierdzący, że struktura organizacyjna PKW nie była w pełni funkcjonalna, uważali, że powinna zostać zwiększona liczba pododdziałów i plutonów bojowych oraz kompanii manewrowych. Konieczne według nich byłoby również usprawnienie logistyki oraz zmniejszenie biurokracji.

Podstawą funkcjonowania sił ISAF w Afganistanie i warunkiem oczekiwanych zmian było bezpieczeństwo. W rejonie odpowiedzialności XI zmiany PKW zadanie zapewnienia bezpieczeństwa spoczywało na elementach formowanych przez 6 BPD – dowództwo i sztab, ZB „A” i „B” oraz grupę rozpoznawczą. W czasie działania, jak co roku w okresie wiosenno-letnim, odnotowano wysoką aktywność przeciwnika.

Wykres 13. Opinie ankietowanych dotyczące struktury organizacyjnej PKW

Źródło: opracowanie własne.

W rejonie odpowiedzialności PSZ działania prowadzili wywodzący się spośród ludności lokalnej rebelianci związani z ruchem talibów. Podporządkowani byli dowództwu w pakistańskiej Quecie. Wspierali ich ochotnicy i najemnicy z Pakistanu, krajów arabskich oraz grupy kryminalne. Od 18 kwietnia

do 23 października 2012 roku odnotowano 29 ataków na bazy w rejonie odpowiedzialności PSZ, w tym 2 ataki na posterunek bojowy (COP, *combat outpost*) Waghez i 27 ataków na wysuniętą bazę operacyjną (FOB, *forward operating base*) Ghazni.

Efektywność rebelianckich ostrzałów baz w okresie XI zmiany wyniosła 62%. Przyczyną małej liczby ataków na bazę ZB „A” było jej położenie w terenie i to, iż była niewielka oraz ciągle ubezpieczana przez wysunięte punkty obserwacyjne. To uniemożliwiało rebeliantom namierzenie celu.

Zdecydowaną większość ataków na bazy stanowiły ostrzały ogniem pośrednim (IDF, *in-direct fire*), z wykorzystaniem rakiet 107 mm oraz moździerzy, ale ogień prowadzony był także jako bezpośredni (DF, *direct fire*) przy użyciu dział bezodrzutowych i granatników RPG. Ostrzały były najefektywniejszą metodą oddziaływania rebeliantów na żołnierzy przebywających w bazach i stanowiły największe zagrożenie. Rebelianci do prowadzenia ostrzałów baz w dalszym ciągu organizowali i wykorzystywali stanowiska ogniowe we wcześniej znanych rejonach. Świadczyć to może o zachowaniu na tych obszarach dużych wpływów wśród ludności miejscowej lub o skutecznym zastraszaniu lokalnych społeczności. Czynniki te umożliwiały przeciwnikowi skryte podejście do stanowisk ogniowych, przygotowanie ich do prowadzenia ognia, a następnie szybką ewakuację po przeprowadzonym ataku. W okresie XI zmiany intensywność ataków na bazy była większa w stosunku do X zmiany. Ocenia się, że głównym czynnikiem wpływającym na intensywność napaści była dostępność środków bojowych służących rebeliantom do ich przeprowadzania. Rebelianci po pozyskaniu nowych środków starali się wykorzystać je w możliwie krótkim czasie, co miało uniemożliwić ich przechwycenie przez pododdziały sił koalicyjnych. Ponadto pozyskiwane z różnych źródeł informacje rozpoznawczo-wywiadowcze wskazywały, że przeciwnik posiadał wyszkolone grupy wyspecjalizowane w prowadzeniu ostrzałów baz. Od 18 kwietnia do 23 października 2012 roku w rejonie odpowiedzialności PSZ odnotowano ogółem 668 zdarzenia związane z działaniem przeciwnika, w tym 411 zdarzeń kinetycznych i 257 niekinetycznych. Po przejściu odpowiedzialności przez XI zmianę odnotowano wzrost aktywności przeciwnika, która z różnym natężeniem trwała do końca lipca. Zasadniczą przyczyną było rozpoczęcie tzw. letniego sezonu bojowego operacją rebeliantów pod kryptonimem FAROOO, w związku z czym nastąpiła znaczna intensyfikacja działań przeciwnika. Notowano systematyczny wzrost liczby zdarzeń kinetycznych, tranzyt personelu i środków bojowych. Rejonami o największej aktywności bojowników w rejonie odpowiedzialności PSZ były dystrykty Ghazni, Waghez i Khogani. Działania nieprzyjaciela skupiały się tu wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych prowincji, w rejonach baz i rejonach operowania sił koalicyjnych, gdzie na jednym obszarze skoncentrowane były duże siły i środki.

Zasadniczym celem działań przeciwnika było utrzymanie swobody manewru oraz szlaków przemytu broni, środków bojowych, obrona podejścia do rejonów przebywania i wsparcia rebeliantów. Najczęściej atakowanymi przez talibów obiektami były pododdziały sił koalicyjnych, w dalszej kolejności ASB i obiekty cywilne. Odpowiedzią ze strony polskich żołnierzy była intensywna działalność w strefie odpowiedzialności we współdziałaniu z ASB i koalicjantami, mająca na celu zwalczanie rebeliantów i przeciwdziałanie swobodnemu ich operowaniu. W ramach XI zmiany PKW realizował zadania dwóch kampanii: wydłużonej kampanii zimowej i kampanii letniej.

W wydłużonej kampanii zimowej, wspierając ASB, realizowano zadania ukierunkowane na neutralizację siatek rebeliantów w kluczowych dystryktach, likwidację miejsc przechowywania środków bojowych przez rebeliantów oraz zapewnienie swobody manewru wzdłuż głównych dróg komunikacyjnych. W działalności operacyjnej od kwietnia do maja przeprowadzono 10 operacji na szczeblu PSZ, realizując zadania w ramach 6 operacji długoterminowych oraz 4 operacji wspierających. Głównymi celami wybranych operacji było:

- Zapewnienie swobody ruchu wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych w prowincji Ghazni przez zwalczanie siatek rebelianckich odpowiedzialnych za ataki IED. W wyniku prowadzonych działań patrolowych z Zespołem Oczyszczania Dróg (RCP, Route Clearance Patrol) wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych prowincji Ghazni (HWY-1, MSR Florida, G2) zmniejszyła się liczba ataków IED przeprowadzanych przez rebeliantów na patrole i konwoje poruszające się po drogach w rejonie odpowiedzialności PSZ.
- Zapobieganie atakom na bazy w obszarze odpowiedzialności. Operacja realizowana była we współdziałaniu z ASB. W ramach operacji PSZ wspierały ASB podczas prowadzenia patroli oraz organizacji stałych i ruchomych punktów kontrolnych na głównych drogach prowincji Ghazni. Ponadto w ramach działań prewencyjnych PSZ, wspierając ASB, patrolowały wybrane rejony, przeciwdziałając tym samym możliwym ostrzałom baz. Przeszukiwano potencjalne miejsca w celu likwidacji skrytek środków bojowych wykorzystywanych do przygotowywania ataków na siły koalicyjne.
- Wspieranie ASB w prowadzeniu działań mających na celu poprawę warunków funkcjonowania lokalnych władz. Realizowane działania obejmowały przedsięwzięcia zmierzające do poprawy bezpieczeństwa ośrodków władzy (budowa baz w ich pobliżu, nadzór oraz mentorowanie policji odpowiedzialnej za zapewnienie bezpieczeństwa, wspólne patrole) i działania skierowane przeciwko rebeliantom oraz szkolenia podnoszące ich kompetencje (specjalistyczne doradztwo i pomoc). Bardzo istotną rolę odgrywały działania informacyjne promujące osiągnięcia lokalnych samorządów. Uruchomiono także projekty dotyczące unowocześnienia i rozbudowy ich siedzib, tak aby były bardziej funkcjonalne i dogodne dla mieszkańców.

- Zbieranie danych biometrycznych oraz prowadzenie działań operacyjnych zmierzających do likwidacji siatek rebeliantów podkładających IED na głównych szlakach komunikacyjnych prowincji Ghazni oraz organizujących i przeprowadzających ataki na bazy w dystryktach: Khogyani, Ghazni i Deh Yak.
- Wsparcie działania ASB w neutralizacji siatek rebeliantów oraz rozszerzeniu strefy bezpieczeństwa na południe od Kabulu, wzdłuż drogi HWY-1. Ponadto wspierano ASB podczas prowadzenia działań, promowano legalne władze, zapewniano swobodę przemieszczania się sił koalicyjnych oraz stwarzano warunki do rozwoju gospodarczego.

Polskie Siły Zadaniowe wspierały 3 Brygadę ANA i Afgańską Policję Mundurową (AUP, Afghan Uniform Police) w rozbijaniu sieci rebeliantów oraz zapewnieniu bezpieczeństwa ludności lokalnej. Główny wysiłek operacji skupiono na dystryktach: Ghazni, Waghez, Deh Yak, Andar i Khwaja Omari. Efektem tych działań było zwiększenie bezpieczeństwa w określonych dystryktach oraz promocja rządu afgańskiego i ASB. Przykładem realizacji zadań z LO – bezpieczeństwo, gdzie ważnym elementem było przekazywanie Afgańczykom odpowiedzialności za jego utrzymanie, była operacja pod kryptonimem Shamshir.

Po raz pierwszy dowódcą wszystkich kluczowych działań lądowych był Afgańczyk. Operacja Shamshir odbywała się od 6 do 9 maja 2012 roku w północno-wschodniej części prowincji Ghazni, w dystrykcie Zana Khan. Po raz pierwszy działania zostały w całości przygotowane przez oficerów afgańskich z 1. kandaku 3 Brygady ANA. Wszystkie etapy planowania, od analizy zadania i oceny zagrożeń do podjęcia decyzji o działaniu, przebiegły bardzo sprawnie. W nocy z 5 na 6 maja z bazy Ghazni wyruszyli do Zana Khan afgańscy, amerykańscy i polscy żołnierze oraz policjanci. Tym razem jednak żołnierze koalicji ISAF wykonywali zadania typowo wspierające Afgańczyków, którzy byli bezpośrednio zaangażowani w przeszukiwanie terenu i wiosek. W trakcie działań Afgańczycy zatrzymali 13 osób podejrzanych o prowadzenie działalności terrorystycznej. Znaleźiono także 8 min pułapek, amunicję i rakiety 107 mm. Jednak największym sukcesem operacji Shamshir było to, że wszystkimi kluczowymi działaniami dowodził afgański oficer. Rola polskich pododdziałów polegała głównie na izolacji rejonu działania, osłonie z powietrza i udzielaniu wsparcia w chwilach zagrożenia. Podczas operacji dało się zauważyć w regionie nasilenie aktywności rebeliantów, którzy ogniowo usiłovali przeciwstawić się działającym w dystrykcie koalicjantom. W ciągu całej operacji niegroźnego urazu od odłamka doznał polski żołnierz oraz jeden z Afgańczyków, który został lekko ranny. Operacja Shamshir pokazała zdolność afgańskiej armii i policji do samodzielnego działania na rzecz bezpieczeństwa prowincji Ghazni.

Operacja Shamshir zakończyła się zorganizowaniem przez 3 Brygadę ANA *shura*, ze starszyzną z okolicznych wiosek oraz takimi zaproszonymi gośćmi jak gubernator prowincji Ghazni Musa Khan, a także zastępca dowódcy RC-E i dowódca PSZ w Afganistanie. Zgromadzenie to było okazją do rozmów na temat istniejących problemów oraz przyszłości regionu. Na spotkanie zaproszono ponadto dziennikarzy lokalnej prasy. *Shura* zakończyła się dystrybucją koców, ubrań i butów, a także książek i przyborów piśmienniczych. Dzięki CIMIC w ramach pomocy humanitarnej przekazano ludności afgańskiej 1,5 tony różnego rodzaju materiałów.

Fotografia 9. Wspólna operacja polskich żołnierzy z siłami afgańskimi

Źródło: ze zbiorów autora.

W ramach akcji operacyjnych, kampanii letniej (od maja do października) PSZ prowadziły działania, realizując jedną operację długoterminową oraz trzy operacje wspierające. Celem tych działań było wsparcie dla sił 1. kandaku z 3 Brygady ANA oraz pomoc siłom policji afgańskiej i Krajowej Dyrekcji ds. Bezpieczeństwa (NDS, National Directorate of Security) w prowadzeniu działań zapewniających swobodę przemieszczania się głównymi szlakami komunikacyjnymi w prowincji Ghazni, a także w eliminowaniu siatek rebeliantów celem przeciwdziałania atakom IED. Efektem prowadzonych działań było zapewnienie i utrzymanie dotychczasowego statusu bezpieczeństwa w dystrykcie Waghez, Ghazni oraz Khwaja Omari, ze szczególnym uwzględnieniem

swobody manewru na głównych drogach komunikacyjnych. Dzięki takim posunięciom znacząco spadła liczba ataków IED na siły koalicji oraz ASB. Wyjątkowe znaczenie miała w tym okresie operacja Devil Hummer. Jej celem była neutralizacja linii zaopatrzenia rebeliantów wzdłuż HWY-1 oraz zapewnienie swobody przemieszczania się sił wycofywanego z południowej części prowincji Ghazni amerykańskiego zgrupowania TF-1/82⁶.

Realizowana operacja dotyczyła takich trzech obszarów jak:

- I – neutralizacja siatek rebeliantów wzdłuż HWY-1, likwidacja linii zaopatrzenia oraz miejsc przechowywania środków bojowych;
- II – zapewnienie swobody przemieszczania się wzdłuż HWY-1;
- III – utrzymywanie QRF w gotowości do użycia.

Rezultatem tych działań było zapewnienie bezpiecznego przemieszczenia sił TF-1/82 przez rejon odpowiedzialności PSZ. Podniesiona i utrzymana została pełna kontrola nad głównymi korytarzami ekonomicznymi w rejonie odpowiedzialności PSZ. W tym celu PSZ przeprowadziły kompleksowe działania zapewniające bezpieczeństwo przerzutu amerykańskich sił główną drogą prowincji Ghazni. Stworzone dodatkowo patrole, posterunki obserwacyjne, ubezpieczenia czy eskorty RCP miały zapobiec próbom podkładania IED i organizacji zasadzek.

Działania te były na tyle skuteczne, że wszystkie konwoje bez żadnych problemów przebyły „polski” odcinek autostrady Kabul–Kandahar. Nie odnotowano żadnego ataku. Operacja wymagała olbrzymiego wysiłku organizacyjnego zarówno dla dowództwa, sztabu PKW, realizujących je bezpośrednio w terenie ZB „A” i „B”, jak i dla grupy rozpoznawczej.

Dla spadochroniarzy 6 BPD miało to jeszcze dodatkowy wymiar: historyczne związki z okresu II wojny światowej, wcześniejsza współpraca w ramach NATO, również w Afganistanie oraz współdziałanie z południowym sąsiadem z racji swojej zmiany. Przedstawiciele TF-1/82 uczestniczyli w najważniejszych świętach obchodzonych w bazie Ghazni, m.in. wspólnie obchodzono Dzień Spadochroniarza.

Istotne znaczenie dla realizacji wymienionych operacji i bezpieczeństwa w rejonie odpowiedzialności miała działalność grupy rozpoznawczej. Zespoły rozpoznawcze w trakcie XI zmiany realizowały zadania samodzielnie. W ramach działalności patrolowej zespoły wypełniały zadania polegające na organizacji jedno-, dwudobowych posterunków obserwacyjnych, czasowych punktów kontrolnych, zabezpieczeniu działań RCP i neutralizacji ładunków wybuchowych, wsparciu działalności operacyjnej Narodowej Komórki Wywiadu, rozpoznania osobowego (HUMINT, *human intelligence*) oraz SOF.

---

⁶ Licząca 3 tys. spadochroniarzy z amerykańskiej 82 Dywizji Powietrznodesantowej.

Fotografia 10. Poczet sztandarowy amerykańskich spadochroniarzy 82 DPD w szyku XI zmiany w ramach Dnia Spadochroniarza

Źródło: ze zbiorów autora.

Fotografia 11. Wyróżnienia amerykańskie dla polskich żołnierzy

Źródło: ze zbiorów autora.

W ramach udziału w operacjach (prowadzonych na szczeblu PSZ oraz zgrupowań bojowych) zespoły rozpoznawcze organizowały 1–3-dobowe posterunki obserwacyjne. Głównym ich zadaniem było pozyskanie informacji dotyczących działalności przeciwnika, rozpoznanie rejonów przyszłych działań zgrupowań bojowych oraz ubezpieczenie kolumn w trudnych warunkach terenowych. Spadochroniarze z kompanii rozpoznawczej 6 BPD realizowali te zadania, wykazując się wyjątkową odwagą, dyscypliną i profesjonalizmem.

Fotografia 12. Dowódca XI zmiany PKW przyjmuje meldunek od spadochroniarzy z grupy rozpoznawczej po wykonaniu zadania

Źródło: ze zbiorów autora.

Przedstawione działania nie odzwierciedlają całości zaangażowania elementów XI zmiany PKW w realizację zadań mandatowych, ale uwypuklają to, co jest najważniejsze i specyficzne dla LO – bezpieczeństwo. Zarówno ta przedstawiona aktywność jednostek, jak i ta opisana w dalszej części pracy pokazuje, że nie ma specyficznych działań tylko dla jednej LO. Są one od siebie zależne i zązębiają się, oddziałując na siebie, nie zawsze w sposób zrozumiały dla wszystkich uczestników. Zauważyć to można w wynikach badań dotyczących m.in. zakresu zrealizowanych zadań.

Fotografia 13. Wyposażenie schwytanego przez zwiadowców rebelianta

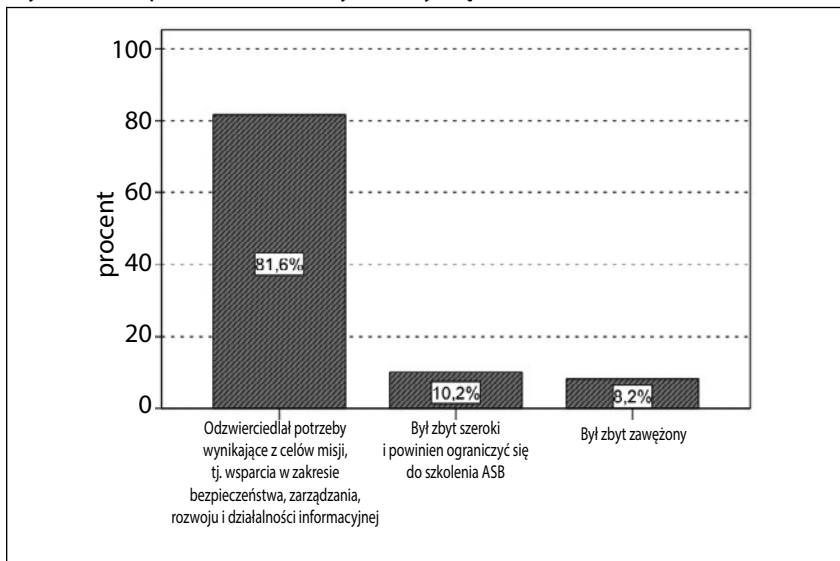

Źródło: ze zbiorów autora.

Według 81,6% ankietowanych zakres zadań PKW odzwierciedlał potrzeby wynikające z celów misji, 10,2% żołnierzy uważało, iż był on zbyt szeroki i powinien ograniczyć się do szkolenia ASB. Respondenci w liczbie 8,2% stwierdzili, że był on zbyt zawężony i powinien zostać rozszerzony o pomoc humanitarną i edukacyjną dla miejscowej ludności (rajdy za przeciwnikiem oraz zasadzki) (Wykres 14). Ostatnia grupa, reprezentowana głównie przez szeregowych i podoficerów, prezentowała najbardziej skrajne opcje: od typowo niekinetycznych po prowadzenie najbardziej ofensywnych działań. Może to wynikać z doświadczeń i obserwacji, gdyż wszystkie te formy były w warunkach afgańskich stosowane.

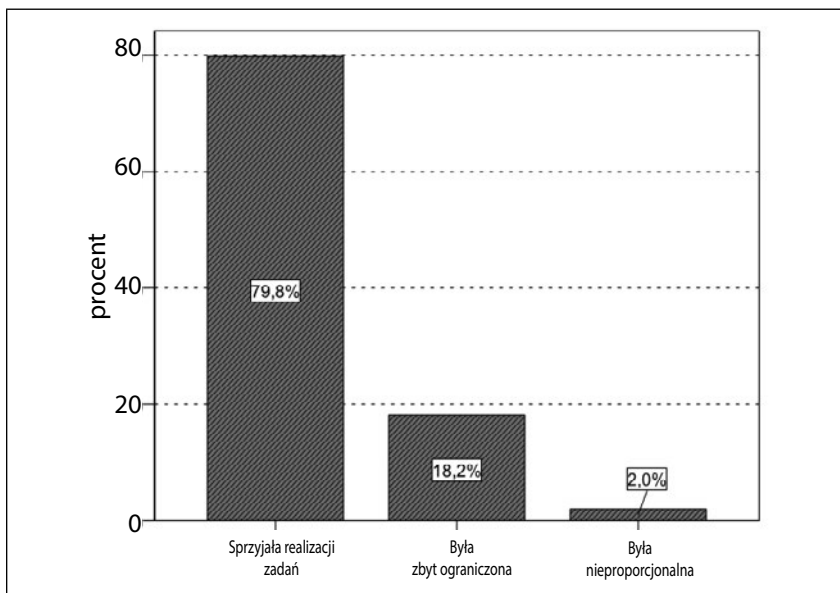
Podobnie wysoki odsetek badanych oceniał pozytywnie możliwości działania wynikające ze struktury organizacyjnej. Według 79,8% ankietowanych struktura organizacyjna PKW XI zmiany sprzyjała realizacji zadań. 18,2% żołnierzy uważało, że była ona zbyt ograniczona, a jedynie 2% respondentów twierdziło, że struktura była nieproporcjonalna (Wykres 15). Wśród osób twierdzących, że struktura organizacyjna nie była właściwa, pojawiały się opinie dotyczące konieczności poprawy lotnictwa, logistyki oraz znacznego zwiększenia liczby pododdziałów bojowych. Większość ankietowanych uważających, że struktura organizacyjna PKW do realizacji zadań w ramach XI zmiany powinna być lekko zmodyfikowana (60%), wskazywała na konieczność jej rozszerzenia, natomiast pozostali żołnierze sądzili, że struktura zapewniała realizację wszystkich zadań.

Wykres 14. Opinie ankietowanych dotyczące zakresu zadań PKW

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 15. Opinie ankietowanych dotyczące struktury organizacyjnej PKW

Źródło: opracowanie własne.

W opinii uczestników XI zmiany, wywodzących się z 6 BPD, specyfika służby w kraju miała istotne znaczenie w realizacji zadań na terenie Afganistanu. Specyfika służby i szkolenia dotyczące kondycji fizycznej oraz umiejętności ogniowych w największym stopniu wpływały na realizację zadań w ramach XI zmiany (Tabela 2).

Tabela 2. Miary tendencji centralnej oraz rozproszenia odpowiedzi ankietowanych na temat specyfiki służby i szkolenia w 6 BPD wpływającej na poziom realizacji zadań w ramach XI zmiany (ocena w skali 0–5)

	Średnia	Odchylenie standardowe	Mediana	Dominanta
Kondycja fizyczna	4,63	0,63	5,00	5,00
Umiejętności ogniowe	4,58	0,65	5,00	5,00
Tworzenie właściwej atmosfery służby	4,48	0,64	5,00	5,00
Odporność psychiczna	4,4	0,77	5,00	5,00
Działania taktyczne	4,38	0,80	5,00	5,00
Współpraca z koalicjantami	3,97	0,95	4,00	4,00

Źródło: opracowanie własne.

Spadochroniarze 6 BPD zdecydowanie najlepiej oceniali współpracę z pododdziałami ze Stanów Zjednoczonych (średnia – 4,49, przy odchyleniu 0,69; mediana – 5; dominanta – 5). Współdziałanie z PRT oceniano również raczej pozytywnie (średnia – 3,19, przy odchyleniu 1,41; mediana – 4; dominanta – 4), natomiast współpracę z armią afgańską, cywilną administracją lokalną oraz policją afgańską oceniano niżej. Ponadto żołnierze w uwagach dotyczących współpracy z poszczególnymi elementami sił bezpieczeństwa zaznaczali brak zaufania do afgańskiej policji (Tabela 3).

Tabela 3. Miary tendencji centralnej oraz rozproszenia oceny współpracy (współdziałania) z elementami sił koalicyjnych i ASB (ocena w skali 0–5)

	Średnia	Odchylenie standardowe	Mediana	Dominanta
Pododdziały Stanów Zjednoczonych	4,49	0,69	5,00	5,00
PRT	3,19	1,41	4,00	4,00
Armia afgańska	1,96	1,37	2,00	3,00
Cywilna administracja lokalna	1,60	1,29	1,00	1,00
Policja afgańska	1,58	1,28	2,00	0,00

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku współpracy z elementami XI zmiany najlepiej oceniono współdziałanie z zespołami Wojsk Specjalnych (średnia – 3,96, przy odchyleniu 1,32; mediana – 4; dominanta – 4) oraz Grupą Wsparcia Ogniwego – GWO (średnia – 3,84, przy odchyleniu 1,33; mediana – 4; dominanta – 4), natomiast niżej oceniono współpracę z NSE (średnia – 3,16, przy odchyleniu – 1,43; mediana – 3; dominanta – 4) (Tabela 4).

Tabela 4. Miary tendencji centralnej oraz rozproszenia oceny współpracy (współdziałania) z elementami XI zmiany, zorganizowanymi i szkolonymi poza 6 BPD (ocena w skali 0–5)

	Średnia	Odchylenie standardowe	Mediana	Dominanta
Zespoły Wojsk Specjalnych (TF-49 i TF-50).	3,96	1,32	4,00	4,00
Grupa Wsparcia Ogniwego	3,84	1,33	4,00	4,00
Służba wywiadu i kontrwywiadu	3,65	1,35	4,00	4,00
Samodzielna Grupa Powietrzno-Szturmowa	3,53	1,51	4,00	4,00
NSE (logistyka)	3,16	1,43	3,00	4,00

Źródło: opracowanie własne.

Wysoka ocena współdziałania spadochroniarzy z komandosami Wojsk Specjalnych znajduje odzwierciedlenie we wzajemności opinii o XI zmianie w wywiadach eksperckich z dowódcami TF:

Za szczególnie korzystne uznajemy stworzenie platformy wymiany informacji rozpoznawczych oraz koordynacji działań pomiędzy TF-ami ISAF SOF, SKW, SWW oraz TF WE (co wcale nie było ani tak oczywiste, ani skuteczne w trakcie innych zmian). Kolejnym ważnym elementem było doprowadzenie (przez umiejętny mentoring realizowany przez kluczowe osoby z dowództwa TF WE) do nawiązania realnej współpracy przez nasze pododdziały partneringowe. Wysoki poziom współdziałania pomiędzy szefem Policji, szefem NDS-u i dowództwem 3 Brygady ANA, który się wtedy wytworzył, okazał się trwałym osiągnięciem, przynosząc zdumiewająco pozytywne wyniki w trakcie późniejszych działań⁷.

Wspólne szkolenia pozwoliły na zbudowanie doskonałych relacji z elementami bojowymi PKW, jak również z elementami sił powietrznych podległych dowództwu. Jednak najistotniejsza okazała się współpraca w ramach wymiany informacji. Narodowa Komórka Kontrwywiadu oraz Narodowa Komórka Wywiadu, podległe generałowi, aktywnie współpracowały z TF-49, zasilając go informacyjnie oraz przygotowując pakiety celów przyszłych operacji. Wiele z nich zakończyło się sukcesem⁸.

⁷ Wywiad ekspercki z ppłk. Sławomirem Filipowskim – dowódcą TF-50.

⁸ Wywiad ekspercki z ppłk. Mirosławem Wałachniewiczem – dowódcą TF-49.

Fotografia 14. Od lewej: szef NDS, szef ANP, dowódca ISAF, dowódca 3 Brygady ANA w czasie spotkania na terenie FOB Ghazni

Źródło: ze zbiorów autora.

Fotografia 15. Dowódca PKW dziękuje dowódcy TF-50 za realizację zadań i współpracę

Źródło: ze zbiorów autora.

Działanie 6 BPD w ramach XI zmiany podsumował ówczesny szef Sztabu Generalnego WP:

[...] każda jednostka ma swoją specyfikę, sprzęt i uzbrojenie, wypracowany model szkolenia, przeznaczenie, styl dowodzenia. W przypadku XI zmiany (szczególnie jej komponentu bojowego) należy podkreślić, iż przygotowanie i realizacja zadań (również doświadczenia w Afganistanie), wynikające też ze specyfiki tej formacji – okazały się być na wyższym poziomie niż w innych jednostkach. Nie chcę tu oceniać, deprecjonować innych, ale to, co dla nich było novum, dla 6 Brygady stanowiło „chleb powszedni”. Kolejny fakt zasługujący na uwagę to wyższy poziom operowania językiem angielskim. Należy wspomnieć tu również temat wyposażenia i broni; choć podobne, to sprawniej wykorzystane⁹.

Wnioski

1. Prowadzona działalność operacyjna w okresie XI zmiany wykazała, że największe efekty przynoszą operacje o dużej manewrowości, podczas których przeciwnik nie jest w stanie przeciwstawić się siłom koalicyjnym i ASB¹⁰.
2. Działalność elementów XI zmiany z 6 BPD, ich skuteczność, poziom dyscypliny i zaangażowania potwierdzają tezę, że podstawą tworzenia struktur do misji bojowych powinny być organiczne, odpowiadające profilowi działania pododdziały.
3. W trakcie pobytu w Afganistanie dowództwa i sztaby uzyskały istotne korzyści w postaci podniesienia zdolności interoperacyjnych w zakresie stosowania procedur operacyjnych i użytkowania nowoczesnego sprzętu wsparcia dowodzenia klasy C4ISR¹¹. System ten, jak pokazują doświadczenia zdobyte w Afganistanie, jest bezwzględnie potrzebny na współczesnym polu walki w celu połączenia systemów dowodzenia i obrazowania pola walki z sieciami łączności oraz wymiany danych (uzyskania efektu synergii) w taki sposób, aby zapewnić efektywne wykorzystanie środków walki przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony i obrony wojsk własnych w rejonie operacji.
4. Zasadne było stosowanie procedury w zakresie wyjazdów „elementów”

⁹ Wywiad ekspercki z gen. Mieczysławem Cieniuchem – szefem Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.

¹⁰ „Jeśli chodzi o działanie w terenie, to z naszego punktu widzenia prezentowany przez XI zmianę TF WE agresywny styl prowadzenia działań, odważne wyjście w teren i przyjęcie inicjatywy okazał się kluczem do poprawy bezpieczeństwa w Prowincji” – opinia dowódcy TF-50, wywiad ekspercki.

¹¹ C4ISR – *command, control, communications, computers, intelligence, surveillance and reconnaissance* (dowodzenie, kierowanie, łączność, komputery, wywiad, obserwacja i rozpoznanie).

z baz, aby posiadały w swoim składzie sekcję rozminowania. Zwiększało to bezpieczeństwo żołnierzy w zakresie przeciwdziałania użyciu improvizowanych urządzeń wybuchowych (C-IED, *counter-improvised explosive device*). Po atakach na saperów sprawdzających podejrzane miejsca wprowadzono zasadę, że w przypadku dostępności śmigłowców prace saperkie będą zabezpieczane z powietrza, aby uniknąć ofiar wśród żołnierzy działających po opuszczeniu wozów bojowych¹².

5. Zgrywanie plutonów manewrowych z sekcjami rozminowania w okresie przygotowania do misji pozwoliłoby na dużo bardziej efektywne wykonywanie zadań w początkowym okresie pobytu w rejonie misji. Wzajemne poznanie się i współdziałanie żołnierzy poprawiłoby poziom bezpieczeństwa oraz jakość realizowanych zadań (saperzy pochodzili spoza 6 BPD i weszli w skład XI zmiany w rejonie misji).
6. W trakcie prowadzonej działalności patrolowej stwierdzono ograniczone możliwości skutecznego prowadzenia obserwacji z przeznaczonego do tego celu punktu oraz dozorowania wyznaczonego terenu na odległość większą niż 2 km za pomocą posiadanych lornetek. Do prowadzenia obserwacji niezbędne jest wyposażenie pododdziałów w sprzęt optyczny o parametrach większych niż posiadane na wyposażeniu etatowym oraz lunet przeznaczonych dla strzelców wyborowych. Prowadzenie obserwacji za pomocą przyrządów zamontowanych na broni wyborowej jest nieefektywne.
7. Ze względu na wstrzymanie lotów BSR Areostar PSZ nie dysponowały własnymi bezpilotowymi środkami rozpoznania obrazowego średniego zasięgu. Wsparcie otrzymywane z RC-E oraz od Zgrupowania Wojsk Specjalnych nie zawsze było wystarczające. Chociaż współpraca z Wojskami Specjalnymi układała się bardzo dobrze, to możliwość wykorzystania zestawu Scan Eagle ze względu na własne przedsięwzięcia i operacje TF-49 i TF-50 była ograniczona. Priorytetowo należy potraktować kwestię wyposażenia wysyłanych kontyngentów we własny środek rozpoznania obrazowego średniego zasięgu.
8. Wbrew powszechnie prezentowanym opiniom zdolność bojowa śmigłowców Mi-24 w afgańskich warunkach była ograniczona i często polegała na działaniach demonstracyjnych i oddziaływaniu psychologicznym. Brak precyzyjnej amunicji powodował, że użycie broni pokładowej w wielu przypadkach (w obecności cywilów, w rejonach zamieszkałych) było niemożliwe. Dodatkowo brak możliwości pozostania „w zawisie”

---

¹² Działania żołnierzy XI zmiany zostały szczegółowo przedstawione w: K. Stęchły, *Doświadczenia Zgrupowania Bojowego Bravo XI zmiany PKW Afganistan w kwestii ubezpieczenia bocznego patrolu*, „Obronność – Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej” 2012, nr 4, s. 147–159.

Fotografia 16. BSR-y Scan Eagle Wojsk Specjalnych wspierające XI zmianę

Źródło: ze zbiorów autora.

Fotografia 17. Mi-24 podczas startu i lądowania wymagał pasa startowego

Źródło: ze zbiorów autora.

uniemożliwiało oddanie ognia po uchwyceniu celu, a po wykonaniu zwrotu „cel”, jeśli byli to rebelianci, znikał. Ponadto brak odpowiedniej mocy silników, w przeciwieństwie do Mi-17, uniemożliwiało pokonanie niektórych pasm górskich w rejonie odpowiedzialności PKW, co ograniczało możliwości działania. Brak perspektyw dla tego typu śmigłowca w Siłach Zbrojnych RP powinien dopingować kierownictwo MON do zakupu odpowiednich śmigłowców bojowych. Choć sprzęt powinien spełniać przede wszystkim wymogi niezbędne do działań w obronie kraju, to jednak wysyłany w ramach misji ekspedycyjnych powinien zapewniać skuteczne działanie w rejonie prowadzonej operacji.

Rozdział 4.

Analiza realizacji kompleksowych zadań przez XI zmianę

Poprawa bezpieczeństwa była zasadniczym i najważniejszym celem do osiągnięcia przez zgrupowania bojowe, bez którego trudno było osiągać postęp w innych obszarach społeczno-politycznych w Afganistanie¹.

Ważnym elementem w strukturze XI zmiany PKW była Samodzielna Grupa Powietrzno-Szturmowa (SGPSz) składająca się ze szwadronu kawalerii powietrznej (ze składu 25 Brygady Kawalerii Powietrznej) oraz śmigłowców z 1 Brygady Lotnictwa Wojsk Lądowych. Zasadnicze zadania realizowane w sposób ciągły przez śmigłowce SGPSz można podzielić na trzy grupy: zadania ogniowe, zadania transportowo-desantowe oraz zadania specjalne. Zadania ogniowe obejmowały przede wszystkim eskortowanie i osłonę konwojów, wsparcie ogniowe pododdziałów wykonujących zadania na lądzie, w tym sił QRF, oraz wsparcie i zabezpieczenie działań z powietrza CAS, a także niszczenie infrastruktury przeciwnika, np. transponderów².

Grupa zadań transportowo-desantowych zajmowała się przede wszystkim transportem grup bojowych w rejon i z rejonu prowadzonych działań, transportem personelu między bazami oraz transportem sprzętu i materiałów. Równie istotna była grupa zadań specjalnych, do której należy zaliczyć rozpoznanie dróg marszu, obiektów i rejonów przyszłych działań PKW, patrolowanie, demonstrację siły, koordynację działań z powietrza w ramach powietrznego punktu dowodzenia, działania na rzecz Wojsk Specjalnych, działania ewakuacyjne, a także ewakuację rannych i chorych w ramach CASEVAC. Szwadron kawalerii pełnił natomiast swego rodzaju rolę odwodu dla dowódcy PKW. W związku z dużą dynamiką działania i obciążeniem zadaniami zgrupowań bojowych w swoich rejonach odpowiedzialności pododdział kawalerii pełnił dyżury powietrznego i lądowego QRF, współdziałał w prowadzeniu

---

¹ *Polskie Siły Zbrojne w Afganistanie. Wnioski i doświadczenia*, red. A. Polak, W. Więcek, Warszawa 2015, s. 84.

² Rebelianci tworzyli własne sieci łączności, rozmieszczając na szczytach górskich urządzenia transmisyjne.

większych operacji z siłami specjalnymi, elementami własnej zmiany oraz ASB. Wywodzący się z brygady o podobnym do 6 BPD profilu działania szwadron wpisał się doskonale w styl funkcjonowania XI zmiany.

Uzyskiwane na bieżąco przez załogi śmigłowców doświadczenia przełożyły się bezpośrednio na wypracowanie własnej taktyki działań w warunkach afgańskich. Uwzględniono przy tym wiele czynników, wśród których szczególne znaczenie miały: rzeźba terenu (zwłaszcza wysokość wykonywania zadań oraz położenie lądowisk nad poziomem morza), warunki atmosferyczne (wysokie temperatury, silne wiatry, burze piaskowe czy duże zapylenie), wskaźniki możliwości przestrzennych śmigłowców Mi-24 i Mi-17 (maksymalny zasięg, promień taktyczny, parametry uzbrojenia), taktyka działania ugrupowań terrorystycznych, jak również stosowane środki rażenia do przeprowadzania ataków na śmigłowce (broń strzelecka, ciężkie karabiny maszynowe, granatniki przeciwpancerne). Ostrzały statków powietrznych z wykorzystaniem indywidualnej broni strzeleckiej oraz granatników RPG stanowiły poważne zagrożenie dla statków powietrznych. Ogólna liczba ostrzałów tego typu w całym Afganistanie wzrosła w okresie od 18 kwietnia do 23 października i wynosiła 422. Pomimo pojawiających się informacji o posiadaniu przez przeciwnika przenośnych przeciwlotniczych zestawów rakietowych nie odnotowano prób użycia tego typu uzbrojenia. W trakcie trwania XI zmiany, poza rejonem odpowiedzialności, dwukrotnie doszło do zestrzelenia śmigłowców za pomocą granatnika przeciwpancernego RPG. W jednym przypadku powodem zestrzelenia maszyny było jej długotrwałe krążenie w jednym rejonie na niskim pułapie. Poza strefą PSZ miały miejsce także dwie próby zniszczenia śmigłowców za pomocą IED. Ładunki były odpalane w momencie zbliżenia się śmigłowców. Nie były to zaawansowane technicznie ładunki, zbliżone konstrukcyjnie do min przeciwśmigłowcowych. Odnotowano także liczne próby zestrzelenia śmigłowców ewakuacji medycznej (MEDEVAC, *medical evacuation*) w trakcie lotu i przyziemienia. Nie można wykluczyć, że przeciwnik, organizując zasadzki z użyciem IED, przewidywał miejsca, z których będą zabierani ranni i przygotowywał stanowiska ogniowe w celu rażenia śmigłowców MEDEVAC. Stwierdzono także, że przeciwnik podejmował próby „zwabienia” śmigłowców na przygotowane przez siebie oznakowane „lądowiska”. Do zdarzenia tego typu doszło na obszarze Dowództwa Regionu Północ (RC-N, Regional Command Nord) w 2012 roku, kiedy rebelianci zastosowali nową taktykę w zwalczaniu i zakłócaniu operacji powietrznych sił koalicyjnych.

Odzwierciedleniem stosunku rebeliantów do PSZ była ich aktywność kinetyczna, która świadczyła o skrajnie wrogim nastawieniu. Przeciwnicy prawdopodobnie nie byli świadomi narodowości żołnierzy PSZ. Z ich perspektywy Polacy byli częścią międzynarodowych sił okupacyjnych wspierających

marionetkowy rząd w Kabulu, których trzon stanowili żołnierze pochodzący ze znienawidzonych przez ekstremistów Stanów Zjednoczonych. Z informacji uzyskanych od komórki rozpoznawczej 3 Brygady ANA w Ghazni wynikało, że generalnie miejscowa ludność nie odróżnia żołnierzy ISAF pod względem przynależności do państwa i utożsamia wszystkich żołnierzy z Amerykanami. W przechwyconych dzięki rozpoznaniu radioelektronicznemu (SIGINT, *signal intelligence*) korespondencjach rebelianci używają określeń będących odpowiednikami słów „obcokrajowcy”, „Amerykanie”. Za taki stan rzeczy odpowiada wiele czynników, m.in.:

- niski poziom edukacji, brak dostępu do mediów, powszechny analfabetyzm i ogólna niska świadomość sytuacji w regionie;
- używanie przez Polaków podobnego uzbrojenia do Amerykanów, a w przypadku żołnierzy Wojsk Specjalnych także prawie identycznego umundurowania;
- powszechne stosowanie przez Polaków języka angielskiego;
- prowadzenie wspólnych działań z pododdziałami Stanów Zjednoczonych i korzystanie z amerykańskiej infrastruktury;

Fotografia 18. Mieszkańcy afgańskiej wioski obserwują przyjazd żołnierzy ISAF

Źródło: ze zbiorów autora.

- baza Ghazni była nazywana przez miejscową ludność PRT od czasów, kiedy była kontrolowana przez Amerykanów. Z perspektywy ludności (także rebeliantów) od czasu założenia bazy przez Amerykanów nic się nie zmieniło.

Nienawiść do sił zbrojnych związanych z kulturą anglosaską żywić mogli nie tylko ekstremiści. Ci spośród rebeliantów, którzy znają historię swojego kraju, wiedzą, że Afganistan był wielokrotnie celem agresji wojsk Wielkiej Brytanii. Brytyjscy żołnierze posługiwali się w kontaktach, wykorzystując lokalnych tłumaczy, tym samym językiem co żołnierze amerykańscy czy też polscy. Z rozmów prowadzonych z mieszkańcami wynika, że niechęć do Brytyjczyków jest w prowincji Ghazni wciąż żywa, nawet wśród ludzi posiadających nikłą znajomość historii. Prawdopodobnie przetrwała dwa wieki jako „pamięć pokoleń”. Wśród wojowniczych Pasztunów taka pamięć łatwo przeradza się w zbrojny opór. Także interwencja zbrojna NATO w Afganistanie może być przez Afgańczyków odbierana jako akt oczywistej agresji: kontynuacja wojen Brytyjczyków i Związku Radzieckiego. Nie bez znaczenia było to, że używane przez Polaków śmigłowce mogły być kojarzone z radzieckimi Siłami Zbrojnymi, które dopuściły się na terenie Afganistanu licznych zbrodni wojennych.

Zaszczości historyczne oraz przywiązanie Afgańczyków do niezależności własnego kraju były oczywistym powodem nienawiści do obcokrajowców w mundurach. Nic zatem dziwnego, że mieszkańcy terenów, gdzie stacjonowali żołnierze PSZ, byli wrogo nastawieni i często kooperowali z talibami.

Od 18 kwietnia do 23 października odnotowano w rejonie odpowiedzialności PSZ ogółem 272 zdarzenia takie jak: wykrycie i neutralizacja założonych ładunków IED, wykrycie i likwidacja składów broni, amunicji i innych środków bojowych przeciwnika, zatrzymanie rebeliantów czy znalezienie niewypałów i niewybuchów, które mogły być użyte przez przeciwnika do produkcji ładunków pułapek. Wyniki te były efektem intensywnych działań operacyjnych, wywiadowczych i rozpoznawczych prowadzonych przez pododdziały i wyspecjalizowane komórki PSZ. Podstawowym sposobem oddziaływania przeciwnika pozostawały ostrzały ogniem bezpośrednim, których od czasu przejęcia odpowiedzialności odnotowano 293, w tym 125 ataków na pododdziały PSZ, 17 ataków na pododdziały Stanów Zjednoczonych, 138 na elementy ASB i 13 na obiekty cywilne.

Wysoką intensywność działań podkreślają uczestnicy badań. Według 51% ankietowanych intensywność działania w trakcie trwania XI zmiany była bardzo wysoka, 46,9% żołnierzy uznało, że tempo działań było szybkie, natomiast jedynie 2% respondentów twierdziło, że intensywność realizacji zadań była średnia – zbliżona do służby w kraju (Wykres 16).

Żołnierze podczas XI zmiany codziennie realizowali zadania poza bazą, co skutkowało poprawą bezpieczeństwa w prowincji, w której stacjonowali. Potwierdza to w swojej ocenie XI zmiany dowódca TF-50:

Ogólnie XI zmiana była ogromnym wyzwaniem dla żołnierzy TF-50 w związku z liczbą wykonanych operacji oraz stopniem ich skomplikowania. Z drugiej strony w zgodnej ocenie dowództwa, sztabu i operatorów mojego zespołu pozostaje ona wzorcowym przykładem na to, co może osiągnąć TF sił specjalnych, jeśli tylko działa w ścisłej koordynacji z BSO, a nie w oderwaniu od planów sił konwencjonalnych, jak to się niestety często zdarzało³.

Opinia ta znajduje potwierdzenie w wypowiedzi zastępcy dowódcy ACT⁴:

Każda ze zmian miała swoją specyfikę działań i ich dynamikę zapewniającą skuteczność. XI zmiana wykonywała zadania z dużą dynamiką, wykorzystując wszystkie dostępne możliwości w ścisłym współdziałaniu z koalicjantami amerykańskimi, lokalną władzą oraz siłami ANSF⁵.

W ramach PKW Afganistan dowódca operacyjny RSZ sprawował w imieniu szefa Sztabu Generalnego WP władzę narodową nad PKW, współdziałając w tym zakresie z Dowództwem ISAF w Kabulu oraz JFC w Brunssum.

Dowodzenie operacyjne na teatrze działań wojennych sprawował dowódca PKW/PSZ w odniesieniu do dowódców zgrupowań bojowych oraz pozostałych podległych elementów PSZ zgodnie ze strukturą organizacyjną zmiany PKW (nie dotyczyło to elementów Wojsk Specjalnych). Elementy Wojsk Specjalnych były dowodzone przez dowódcę ISAF SOF, realizując część swoich zadań na korzyść dowódcy PKW i dowódcy RC-E. Dowodzenie taktyczne nad dowódcą PSZ w ramach operacji ISAF sprawował dowódca RC-E⁶. W sztabie PKW istniały dwie komórki zajmujące się wspieraniem dowódcy w planowaniu, dowodzeniu i kierowaniu działaniami kontyngentu – Centrum Operacji Taktycznych (TOC, Tactical Operation Centre) i Sekcja Operacyjna S-3.

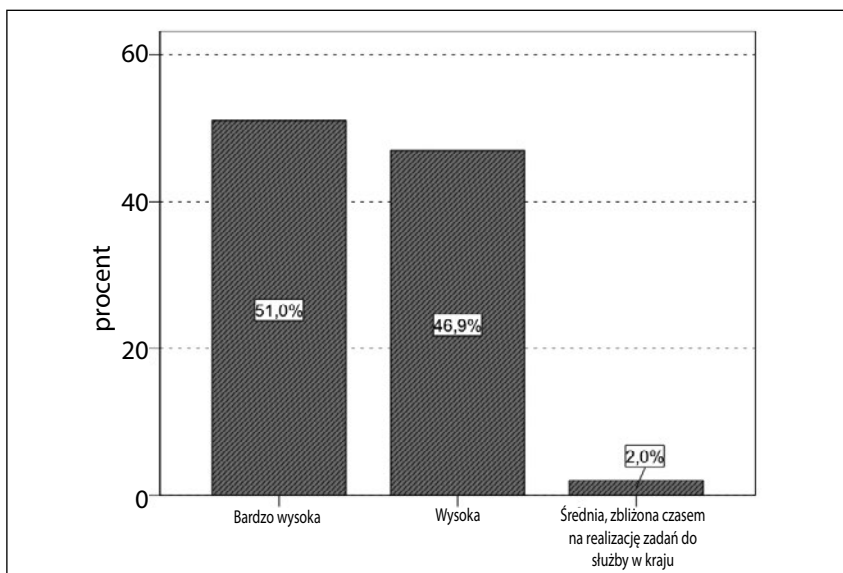
³ Wywiad ekspercki z ppłk. Sławomirem Filipowskim – dowódcą ZB TF-50 Wojsk Specjalnych.

⁴ Allied Command of Transformation / Sojusznicze Dowództwo ds. Transformacji (dowództwo NATO szczebla strategicznego).

⁵ Wywiad ekspercki z zastępcą dowódcy ACT.

⁶ Szczegóły systemu dowodzenia zawarte zostały w jednym z załączników do Planu udziału XI zmiany w operacji ISAF.

Wykres 16. Opinie ankietowanych dotyczące intensywności działania XI zmiany

Źródło: opracowanie własne.

Fotografia 19. Spotkanie dowódcy PKW Afganistan gen. bryg. Bogdana Tworowskiego z dowódcą operacyjnym SZ gen. broni Edwardem Gruszką

Źródło: ze zbiorów autora.

Fotografia 20. Wizyta dowódcy operacyjnego SZ gen. broni Edwarda Gruszki w trakcie XI zmiany PKW

Źródło: ze zbiorów autora.

Głównym zadaniem TOC była koordynacja działań podległych wojsk oraz monitorowanie bieżącej sytuacji w strefie odpowiedzialności PKW. Dowodzenie odbywało się w bezpośredniej relacji ze zgrupowaniami bojowymi, podległą TOC – SGPSz oraz przez koordynowanie współdziałania PSZ i ANSF z Centrum Koordynacji Operacji na Szczęblu Prowincji (OCC-P, Operations Coordination Center-Provincial). Natomiast Sekcja Operacyjna S-3 koordynowała działalność wszystkich komórek organizacyjnych sztabu, realizując przedsięwzięcia związane z procesem dowodzenia i planowania działalności bieżącej. Dodatkowo nieustannie analizowała i oceniała sytuację w obszarze działania PSZ. System łączności i informatyki rozwinięty na potrzeby XI zmiany PKW Afganistan zapewniał funkcjonowanie systemu dowodzenia, kierowania, alarmowania, współdziałania oraz łączności z rodzinami w kraju. System ten zrealizowany był na podstawie infrastruktury teleinformatycznej narodowej, koalicyjnej oraz systemów komercyjnych.

System łączności i informatyki kontyngentu zapewniał funkcjonowanie jawnych i niejawnych usług w zakresie łączności telefonicznej i faksowej, transmisji danych w sieciach informatycznych, łączności radiowej i radiotelefonicznej, wideokonferencji i wojskowej poczty polowej. W trakcie trwania XI zmiany Sekcja Łączności S-6 koordynowała wymianę danych łączności podczas współdziałania wojsk własnych z wojskami koalicji, m.in. w operacji

Devil Hammer II. Dodatkowo powierzonym zadaniem był nadzór nad budową sieci teleinformatycznej Biały Orzeł na potrzeby misji w Afganistanie przeznaczonej do przetwarzania informacji niejawnych do klauzuli NATO/ISAF SECRET, stanowiącej narodowy komponent koalicyjnej sieci Afghanistan Mission Network (AMN). Uruchomienie sieci Biały Orzeł umożliwiło wymianę poczty, dokumentów, współdzielenie zasobów pomiędzy systemami koalicyjnymi oraz zapewniło sukcesywną zamianę stacji roboczych ISAF na komputery sieci WEN.

System rozpoznania PSZ zorganizowany był na podstawie sztabowych komórek rozpoznawczych, komponentów grupy rozpoznawczej (wspieranych przez elementy patrolowe z ZB Alfa, ZB Bravo i innych⁷) oraz elementów rozpoznania przełożonego. Sekcja Rozpoznawcza S-2 PSZ ściśle współpracowała z S-2 3 Brygady ANA, wymieniając informacje z tymi elementami. Przez oficerów armii Stanów Zjednoczonych S-2 otrzymywało informacje z amerykańskich źródeł rozpoznawczo-wywiadowczych. Podstawą funkcjonowania systemu rozpoznania był obowiązujący schemat przepływu informacji, w którym wiodącą rolę odgrywało TOC, odpowiadające za ciągły przesył informacji (zwłaszcza ostrzegawczych) do podmiotów PSZ. System meldunkowy zapewniał przepływ informacji do Dowództwa Operacyjnego, Połączonych Sił Zadaniowych (CJTF, Combined Joint Task Forces) oraz podmiotów PSZ. Działalność Zespołu Analiz S-2 koncentrowała się na gromadzeniu i analizie danych rozpoznawczych, przygotowywaniu analiz oraz prognoz krótko- i długookresowych. Zespół przygotowywał materiały do targetingu, rozkazów i zarządzeń bojowych. Pracę tę charakteryzowała ścisła współpraca z sekcją C-IED, Zespołem ds. Informacji Rozpoznawczo-Wywiadowczych i Targetingu (IFC, Intel Fusion Celi) oraz z sekcjami rozpoznawczymi zgrupowań bojowych. Pozwoliło to na wzrost jakości przeprowadzanych analiz, co miało swoje odzwierciedlenie w opracowanych prognozach zagrożeń. Działalność Zespołu Planowania i Współdziałania S-2 skupiała się na planowaniu i koordynowaniu użycia elementów rozpoznawczych podległych dowódcy PSZ oraz środków zapotrzebowanych i przydzielanych na rzecz PSZ przez RC-E. Dodatkowo do zadań zespołu należało planowanie użycia tych środków w operacjach szczebla PSZ oraz składanie zapotrzebowań i koordynowanie użycia środków walki elektronicznej przełożonego.

W ramach XI zmiany PKW Afganistan system rozpoznania obrazowego oparty był na własnych, organicznych minizestawach BSR, zestawach Zgrupowania Wojsk Specjalnych oraz środkach przydzielanych przez przełożonego RC-E. W strukturach XI zmiany znajdował się również BSR średniego zasięgu Aerostar, jednak nie był on użytkowany w związku z zawieszeniem

⁷ Ze względu na „wrażliwość” danych informacja o dużym stopniu uogólnienia.

realizacji kontraktu na ww. zestaw. Przydział środków przełożonego był realizowany na podstawie zapotrzebowań przesyłanych drogą elektroniczną. Liczba przydzielanych środków była uzależniona od priorytetów wszystkich Sił Zadaniowych wchodzących w struktury RC-E oraz priorytetowych operacji powiązanych bezpośrednio z celami targetingowymi, a także od warunków atmosferycznych. Ponadto na bieżąco zgłaszano zapotrzebowanie na zdjęcia wraz ze szczegółową analizą terenu przyszłych operacji realizowanych przez zgrupowania bojowe. Ważną rolę w ocenie dowódcy XI zmiany odgrywał SIGINT. Informacje przekazywane do komórek PSZ w postaci raportów były pozyskiwane z użyciem metod i środków nasłuchu sieci radiowych i telefonii komórkowej przeciwnika. Rozpoznanie radioelektroniczne prowadzone było permanentnie, przez całą dobę, siedem dni w tygodniu. W wyniku stałego monitoringu przestrzeni radiowej prowadzonej przez SIGINT stacjonarny możliwe było wyselekcjonowanie nowych oraz potwierdzenie już znanych częstotliwości, na których operowali rebelianci, niezbędnych w procesie planowania, zapotrzebowania i użycia środków walki elektronicznej przełożonego. Mobilny zespół SIGINT uzupełniał pracę SIGINT-u stacjonarnego. Element ten na co dzień działał jako element stacjonarny, jednak podczas prowadzenia operacji niejednokrotnie towarzyszył pododdziałom w terenie. Jego obecność w czasie operacji umożliwiała pozyskiwanie informacji z rejonów, w których ukształtowanie terenu uniemożliwiało nasłuch prowadzony przez SIGINT stacjonarny. Równie istotną rolę w systemie rozpoznania spełniał HUMINT. Specyfika HUMINT umożliwia pozyskiwanie i gromadzenie danych na temat intencji, morale lub powiązań między osobami i organizacjami na teatrze działań wojennych, szczególnie w przypadku zgłaszanych przez przełożonego potrzeb informacyjnych. Dane te przydatne są na etapie informacyjnego przygotowania pola walki, prowadzenia operacji oraz realizacji procesu targetingu. Rozpoznanie osobowe odgrywa ważną rolę wspierającą w działaniach, w których nie występują – bądź też są niewidoczne – przesłanki lub symptomy zagrożenia. Istotną rolę w systemie rozpoznania odgrywało rozpoznanie patrolowe oraz Sekcja Rozpoznania Obrazowego, która podlegała bezpośrednio pod dowódcę grupy rozpoznawczej, ale wykonywała zadania na korzyść wszystkich elementów PSZ. Głównym zadaniem Sekcji Rozpoznania Obrazowego była analiza materiału pozyskanego z BSR znajdujących się w dyspozycji dowódcy grupy rozpoznawczej. Podczas lotów rozpoznawczych z reguły obecny był analityk, który korygował nalot według wcześniejszych ustaleń oraz wyznaczał bieżące cele, oceniając zagrożenie w czasie rzeczywistym. Żołnierze sekcji wykonywali dodatkowe zadania na korzyść pozostałych elementów PSZ w zakresie analiz przestrzennych – określania dróg dojazdów, lądowisk śmigłowców, rejonów podejścia oraz wyboru miejsc dogodnych do prowadzenia obserwacji, wyznaczania celów oraz identyfikacji

obiektów oraz dozoru grup wykonujących zadania bojowe w trakcie wykonywania zadań przy użyciu BSR Orbiter oraz Scan Eagle. Brali oni udział w lotach rozpoznawczych SGPSz i dokonywali analiz pozyskiwanych zdjęć lotniczych, dokonując na ich podstawie oceny. Działalność rozpoznawcza w XI zmianie PKW Afganistan ukierunkowana była na wsparcie informacyjne działalności operacyjnej. Do zasadniczych zadań realizowanych przez Sekcję ds. Informacji Rozpoznawczo-Wywiadowczych i Targetingu należało opracowanie pakietów targetingowych do oddziaływania kinetycznego i niekinetycznego, a także przygotowanie i uaktualnianie danych to listy „celów”. Pakiety targetingowe ukierunkowane były głównie na dwa rodzaje celów: cele osobowe – przywódcy i bojownicy rebelianccy, których działalność skierowana jest przeciwko siłom koalicyjnym i legalnym strukturom państwa Afganistan; oraz cele obiektowe – składy broni i amunicji. Działalność tę cechowała:

zdolność do skutecznego zdyskontowania informacji operacyjnych wywiadu na temat składów broni i aktywności rebeliantów. Wymaga to umiejętności i gotowości do szybkiego reagowania, właściwego dedykowania sił i środków, a także szacowania ryzyka. Ten ostatni czynnik jest pochodną zaufania dowódcy do kompetencji komórki wywiadu i zdolności bojowej własnych żołnierzy. Podstawą było wzajemne zaufanie i wiedza, kształtowane przez stały kontakt (cykliczne spotkania) dowódcy z oficerami wywiadu oraz na płaszczyźnie „rozpoznania” oraz bezpośredni udział pracowników wywiadu w prowadzonych operacjach⁸.

W związku z istnieniem kilku komórek zajmujących się sprawami rozpoznania, szczególnie związanych z wywiadem i kontrwywiadem, oraz dość „luźną” współpracą i wymianą informacji między nimi dowódca PSZ wprowadził zwyczaj cotygodniowych spotkań szefów tych komórek oraz dowódców zespołów Wojsk Specjalnych (TF-49 i TF-50) i osobiście przewodniczył tym obradom. Była to trafna decyzja, a poziom współpracy, zakres wymiany informacji i w efekcie skuteczność działania uległy zdecydowanej poprawie⁹.

Celem rażenia w rejonie odpowiedzialności PSZ było przede wszystkim obniżenie potencjału bojowego i zdolności bojowej rebeliantów, zdeorganizowanie ich działań oraz zapewnienie wojskom własnym i koalicyjnym sprzyjających warunków do realizacji zadań. Pododdziały artylerii realizowały te zadania w ramach systemu ochrony baz przed ostrzałami moździerzowymi i raketowymi, a także wspierały plutony manewrowe podczas operacji w rejonie odpowiedzialności zgrupowań bojowych. Zadania realizowane były zgodnie z procedurami: planowych zadań (FM, *fire mission*),

⁸ Opinia szefa Służby Wywiadu Wojskowego – wywiad ekspercki.

⁹ Problem ten podkreśla w wywiadzie eksperckim ppłk Sławomir Filipowski – dowódca TF-50.

odpowiedzi na prowadzony ostrzał (CF, *counter fire*) oraz wezwania artyleryjskiego wsparcia ogniowego (CFF, *call for fire*). Istotną rolę odgrywały zadania ogniowe typu FM, których celem było nękanie, niedopuszczanie i zniechęcanie przeciwnika do zajmowania wcześniej przygotowanych stanowisk ogniowych.

Fotografia 21. Armatohaubica Dana w akcji Fire Mission z COP Waghez

Źródło: ze zbiorów autora.

Zadania tego typu realizowano przede wszystkim w historycznych rejonach aktywności przeciwnika (stanowiska ogniowe, z których prowadzone były ostrzały baz, rejony ataków na patrole) i spełniały one ważną funkcję prewencyjną, tzw. pokaz siły (*show of force*). W trakcie realizacji zadań ogniowych podczas misji wykorzystywane były różnorakie środki rozpoznania do kierowania ogniem artylerii. Największą liczbę wykorzystywanych środków rozpoznania stanowiły systemy stacjonarne ze względu na ich ciągłą dostępność. W ramach wykonywanych zadań bojowych (CF, CFF) celami były stanowiska ogniowe obsługa 82 mm moździerzy oraz 107 mm pocisków raketowych, punkty obserwacyjne przeciwnika, uzbrojone grupy przeciwnika, grupy przeciwnika podkładające improwizowane ładunki wybuchowe. Całość działań pododdziałów artylerii była koordynowana i nadzorowana przez Sekcję Koordynacji Wsparcia Ogniowego Sztabu PSZ. Głównym zadaniem sekcji było planowanie, koordynowanie i dekonfliktacja użycia organicznych środków wsparcia ogniowego (artyleria oraz śmigłowce bojowe przy udziale oficera

z S-3-Air), a także zapotrzebowanych środków od przełożonego (śmigłowce bojowe przy udziale oficera z S-3-Air i lotnictwo sił powietrznych w ramach CAS). We współpracy z przełożonym w ramach RC-E współpraca obejmowała udział przedstawiciela sekcji w Joint Fire Working Group trzy razy w tygodniu, kiedy był składany meldunek zawierający takie informacje jak:

- aktualnie prowadzone i planowane operacje (z wyprzedzeniem 96 godzin);
- analiza ostrzałów baz w rejonie odpowiedzialności;
- realizowane zadania ogniowe przez artylerię w rejonie odpowiedzialności PSZ;
- status haubic, moździerzy i radarów rozmieszczonych w rejonie odpowiedzialności (sprawność techniczna, dyslokacje sprzętu);
- meldowanie koncepcji użycia środków wsparcia ogniowego w ramach koncepcji planowanych operacji;
- bieżąca współpraca i wymiana informacji w zakresie wsparcia ogniowego prowadzonych operacji, zapotrzebowań na środki wsparcia z RC-E (głównie CAS), realizacja zadań serwisowych radarów;
- wymiana informacji dotyczących statusu artylerii 3 Brygady ANA (status haubic i moździerzy, stan wyszkolenia i zdolność do wsparcia operacji ASB).

W kontekście rażenia na szczególną uwagę zasługuje działalność TZKOP. Charakter ich pracy wymagał bardzo dobrej znajomości stosowania ROE, natomiast znajomość języka angielskiego i procedur była podstawą ukończenia szkolenia i uzyskania certyfikatu jeszcze przed wyjazdem do Afganistanu. Wysoki poziom interoperacyjności TZKOP umożliwiał dowódcy PKW realizację zadań wsparcia ogniowego sił własnych z wykorzystaniem koalicyjnych sił i środków ogniowych (w szczególności lotnictwa i bezzałogowych statków uderzeniowych Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych), posiadających pociski precyzyjnego rażenia.

W zakresie działań niekinetycznych możliwości PKW ograniczały się do oddziaływania na społeczeństwo zamieszkujące rejon działania. Jednym ze skutecznych sposobów była działalność radia Hamdard¹⁰. W czasie trwania XI zmiany PKW Afganistan odnotowano lawinowy wzrost uzyskanych połączeń i SMS-ów pod radiowy numer telefonu, za którego odbieranie odpowiedzialni byli zatrudnieni w stacji lokalni reporterzy radiowi. Efekt ten został osiągnięty przez następujące działania i czynniki:

- Emisję i propagowanie numeru radiowego na antenie stacji radiowej. Nagrano specjalny spot-reklamę rozgłośni, podając numer telefonu. Materiał

¹⁰ M. Kowalska-Sendek, *Głos w eterze*, „Polska Zbrojna” 2012, nr 8, s. 44–46.

ten zachęcał do słuchania radia Hamdard i dzwonienia pod wskazany numer w razie jakichkolwiek zapytań, próśb czy w celu uzyskania informacji. Spot nadawany był codziennie, kilkadziesiąt razy w ciągu doby.

- Nowe programy radiowe nastawione na interakcję ze słuchaczami. Były one współtworzone przez słuchaczy, których propozycje piosenek, poezji czy różnego rodzaju mądrości ludowych emitowano w programach, a dodatkowo prezentowano rozmowy telefoniczne zarejestrowane przez zatrudnioną w radiu reporterkę.
- Akcje ulotkowe i działania lokalnych reporterów radiowych. Akcje rzutu ulotek przeprowadzano przez Sekcję Rozpowszechniania PsyOps (*psychological operations*) przy współudziale SGPSz oraz podczas patroli i operacji (dystrybucja ulotek reklamujących radio Hamdard).
- Zapraszani goście. Podczas wizyt w radiu jego goście – oficjele i autorytety lokalne – otrzymywali ulotki i inne informacje o radiu Hamdard, które później przekazywali dalej w swoim otoczeniu i środowisku.
- Materiały promujące wojsko i policję afgańską oraz rolę i zadania sił ISAF. Przedsięwzięcia realizowane w ramach ochrony (*force protection*) miały na celu zminimalizowanie oddziaływania wszelkich czynników zagrażających personelowi, technice wojskowej, sprzętowi, infrastrukturze oraz prowadzonym operacjom i działaniom. Miały też zapewnić ciągłość i efektywność operacyjną w czasie działań bojowych. Ochrona wojsk to zespół przedsięwzięć organizacyjnych i technicznych mających zapewnić ochronę żołnierzom i pracownikom cywilnym. Osiągany był on przez:
  - właściwą organizację służb dyżurnych i ochronnych;
  - właściwy system ostrzegania i powiadamiania w sytuacjach kryzysowych;
  - efektywną identyfikację własnego personelu oraz lokalnych pracowników, kontrolę wejść do baz oraz wybranych stref i budynków – w tym takich jak stołówki, siłownia;
  - efektywną rozbudowę inżynierską bazy, w szczególności ogrodzenia, poszczególnych stref ochronno-obronnych, bram i punktów obserwacyjnych;
  - ochronę stref mieszkalnych, miejsc pracy i pozostałej infrastruktury, a także monitorowanie obszaru poza bazą;
  - szczególną ochronę infrastruktury uniemożliwiającej wejście na teren bazy;
  - właściwe zaplanowanie i rozbudowę punktów wjazdowych i wyjazdowych do baz.

System ochrony baz składał się z systemu rozbudowy inżynierskiej (rowów, zapór, ogrodzeń itp.) oraz systemu ochrony fizycznej (systemu posturków obserwacyjnych, urządzeń blokujących na bramach wjazdowych oraz wielu systemów technicznych: skanerów ludzi, sprzętu, systemów

obserwacji i ostrzegania). Szczególną rolę w systemie ochrony baz odgrywał system RAID (*rapid aerostat initial deployment*).

Głównym elementem systemu były wysokiej rozdzielczości kamery przymocowane do aerostatu (balonu na uwięzi), przesyłające obraz do stanowiska umiejscowionego w TOC. System umożliwiał ciągłą, dzieńno-nocną obserwację okrężną w promieniu do 25 km. Wykorzystywany był głównie do wykrywania prób podłożenia IED, lokalizacji stanowisk ogniowych, identyfikacji i rozpoznania grup bojowych przeciwnika oraz monitorowania działań sił własnych w promieniu obserwacji.

Fotografia 22. FOB Ghazni z widocznym na tle ogona Mi-17 systemem RAID

Źródło: ze zbiorów autora.

Atak ogniem bezpośrednim, z użyciem głównie broni maszynowej oraz granatników przeciwpancernych RPG, był podstawową formą oddziaływania przeciwnika na pododdziały PSZ, ASB czy obiekty cywilne (najczęściej konwoje z zaopatrzeniem, eskortowane przez cywilne firmy ochroniarskie). Potencjalnie bardzo niebezpieczny mógł okazać się ogień prowadzony z karabinów wyborowych SWD oraz ogień pojedynczy z nieokreślonej broni 12,7 mm (prawdopodobnie niezaawansowanej technicznie, wykonanej na bazie lufy DSzK), jaki był prowadzony w rejonie dystryktu Waghez, gdzie zgodnie z posiadanymi informacjami rozpoznawczymi działała grupa strzelców wyborowych. Groźną bronią rebeliantów były IED, do których konstruowania rebelianci używali głównie materiałów wybuchowych domowej roboty (HME, *home made explosive*), które można wyprodukować z nawozów sztucznych, bez dostępu do specjalistycznych laboratoriów.

Fotografia 23. Talibowie przygotowują się do ostrzału FOB Ghazni, sierpień 2012

Źródło: ze zbiorów autora.

Materiały wybuchowe pochodzenia przemysłowego lub wojskowego były znacznie trudniej dostępne lub droższe. Ponadto siła wybuchu ładunku HME jest porównywalna lub nieznacznie mniejsza od materiałów wybuchowych wojskowych czy przemysłowych. W działaniach z użyciem IED, których głównym celem było rażenie wozów bojowych i ich załóg, przeciwnik stosował głównie ładunki małej i średniej mocy, o masie do 50 kg. Odnotowano również przypadki stosowania przez rebeliantów dużych ładunków o masie

ok. 90–100 kg. Ponadto w celu spotęgowania strat przeciwnik stosował ładunki o działaniu kierunkowym rażące odłamkami (DFC, *directional fragmentation charge*) oraz ładunki skupione o działaniu kierunkowym (DFFC, *directional fragmentation focused charge*). W zależności od masy użytego ładunku mogły być przeznaczone do rażenia żołnierzy oraz pojazdów. Nie stwierdzono prób użycia pocisków formowanych wybuchowo (EFP, *explosively formed projectile*), które stosowano w Iraku. Improwizowane urządzenia wybuchowe stosowane były przez przeciwnika w każdym rejonie, w którym pododdziały PSZ prowadziły działania operacyjne. Były to najczęściej ładunki pojedyncze ustawiane głównie na lub przy głównych liniach komunikacyjnych w celu rażenia i ograniczenia swobody ruchu patroli i konwojów sił koalicyjnych i ASB. Stwierdzono również ustawianie ładunków w grupach w celu wzbraniania podejścia do rebelianckich rejonów wsparcia, skrytek materiałowych (co często potwierdzały Siły Specjalne) oraz bezpiecznych miejsc przebywania. Miejscami szczególnie niebezpiecznymi były rejony kanalizujące ruch, przepusty, miejsca po wcześniejszych eksplozjach IED, wąskie przejazdy, objazdy, szczególnie po miękkim podłożu wokół przepustów. Analiza ataków wskazuje, że przeciwnik rozpoznawał procedury działania pododdziałów PSZ w wypadku wykrycia ładunków IED i w razie ataku minowego. Świadczą o tym takie czynniki jak sposób umieszczania płyt naciskowych i samych ładunków oraz charakterystyka ładunków (stosowanie m.in. elementów niemetalowych), a także organizowanie zasadzek przeciwko elementom inżyneryjnym, rozpoznania i rozminowania dróg czy próby niszczenia pojazdów dowodzenia w patrolach zmotoryzowanych.

W trakcie trwania XI zmiany podejmowano różne środki bezpieczeństwa podczas wykonywania zadań mandatowych, a szczególnie:

- każdorazowo przed wyjazdem z bazy dokonywano szczegółowej analizy drogi przemieszczania pod względem zagrożenia minowego i IED;
- w związku z ustawianiem przez rebeliantów urządzeń IED typu DFC często stosowano taktykę prostopadłego podejścia do przepustu lub „miejsc historycznych” (saper odchodzi z korony drogi przed podejrzanym miejscem na bezpieczną odległość i podchodzi do niego prostopadle w celu wykrycia kierunkowych min pułapek);
- często sprawdzano miejsca zagrożone występowaniem IED metodą wybuchową przez użycie materiałów wybuchowych do odsłonięcia wierzchniej warstwy gruntu;
- podczas patroli realizowanych zwłaszcza po HWY-1 każdorazowo sprawdzano tzw. karezy¹¹ ze względu na częste wykorzystywanie ich systemu do podkładania IED o dużej masie ładunku głównego;

¹¹ Karezy to tradycyjne afgańskie studnie, niekiedy o głębokości nawet do 50 metrów, połączone z sobą siecią podziemnych przejść.

Fotografia 24. Saperzy w trakcie sprawdzania terenu

Źródło: ze zbiorów autora.

Fotografia 25. Żołnierze w trakcie sprawdzania miejsca prawdopodobnego położenia IED

Źródło: ze zbiorów autora.

- teren sprawdzany przez RCP był powtórnie badany przez sekcję rozminowania, wielokrotnie znajdowano ładunki wybuchowe tuż po sprawdzeniu terenu przez RCP;
- do sprawdzania miejsc szczególnie niebezpiecznych stosowano zdalnie sterowane roboty;
- podczas wykonywania zadań związanych ze sprawdzeniem nawierzchni drogi oraz miejsc niebezpiecznych spieszący się żołnierze przebywali pod osłoną systemów zakłócających zamontowanych na pojazdach (Duke, Symphony);
- podczas poruszania się po drogach lokalnych wszelkie miejsca ograniczające swobodę ruchu traktowane były jako potencjalne zagrożenia (miejsca podłożenia IED); miejsca zagrożone (szczególnie uszkodzone przepusty i konstrukcje drogowe) traktowane były jako miejsca dogodne do podłożenia ładunków IED.

Bezpieczeństwo siłom koalicji, ASB oraz afgańskiemu społeczeństwu zapewniały realizowane zadania związane z rozpoznaniem oraz oczyszczaniem dróg przez amerykańskie RCP.

Fotografia 26. Detonacja – unieszkodliwienie wykrytego ładunku

Źródło: ze zbiorów autora.

Fotografia 27. Zdalnie sterowane roboty wykorzystywane do sprawdzania podejrzanych miejsc

Źródło: ze zbiorów autora.

Rysunek 8. Podstawowy sprzęt XI zmiany

Źródło: opracowanie własne.

Zadania te wykonywane były w ramach wspólnych patroli w strefie odpowiedzialności PSZ w celu zapewnienia swobody manewru na głównych szlakach komunikacyjnych. Podobnie amerykańskie oddziały do neutralizacji ładunków wybuchowych (EOD, *explosive ordnance disposal*) brały udział we wspólnych patrolach z RCP oraz podejmowały zadania neutralizacji IED. W czasie swojej działalności w rejonie odpowiedzialności PSZ zneutralizowano 92 IED.

Ochrona wojsk wchodzących w skład XI zmiany była realizowana w czterech zasadniczych obszarach:

1. Ochrony fizycznej przez:

- ochronę fizyczną baz oraz obiektów infrastruktury dzięki rozbudowanemu systemowi obronnemu, punktom kontrolnym, systemowi kontroli dostępu, rozbudowie inżynieryjnej elementów baz, w tym rozbudowie zapór inżynieryjnych oraz ukryć i schronów dla stanów osobowych, uzbrojeniu i sprzętowi wojskowemu, a także dzięki stałej znajomości przez stany osobowe obowiązujących zasad oraz procedur;
- ochronę fizyczną konwojów – z wykorzystaniem sił i środków pododdziałów bojowych oraz GWO i SGPSz; ochronę fizyczną dróg zaopatrywania i przemieszczenia, realizowaną w ramach ochrony pasywnej i aktywnej, przez organizację stałych oraz ruchomych punktów kontrolnych w strefie odpowiedzialności.

Fotografia 28. Śmigłowiec ochraniający patrol RCP

Źródło: ze zbiorów autora.

Fotografia 29. Warunki terenowe i jakość dróg sprzyjały rebeliantom

Źródło: ze zbiorów autora.

2. Bezpieczeństwa operacyjnego przez:

- ścisłą koordynację i integrację wysiłków wszystkich elementów PSZ w zakresie ochrony wojsk przez przestrzeganie stałych procedur operacyjnych;
- prowadzenie ze stanami osobowymi cyklu szkoleń i treningów z zakresu ochrony wojsk na temat kodów ubioru, stanów i sygnałów alarmowych, zasad postępowania w rejonach i na drogach marszu oraz działania w przypadku użycia BMR lub toksycznych środków przemysłowych, a także właściwą działalność ochrony baz;
- ochronę wojsk znajdujących się w rejonie działań przez właściwą organizację systemu ochrony oraz ochronę dróg zaopatrywania i przemieszczania mających decydujące znaczenie dla efektywności działań.

3. W obszarze ochrony indywidualnej przez:

- bezwzględne przestrzeganie wprowadzonych stanów gotowości, kodów ubioru i ruchu pojazdów w rejonie odpowiedzialności;
- stosowanie się do zasad działania minimalizujących skutki ewentualnego ataku terrorystycznego, użycia IED oraz możliwości zaistnienia wypadków,
- szczegółowe instruowanie podwładnych z zakresu zasad bezpieczeństwa przed przystąpieniem do wykonywania zadań.

4. W obszarze ochrony zdrowia przez:

- właściwe zabezpieczenie medyczne w trakcie realizacji wszelkich zadań;
- uwzględnianie w planowaniu działań możliwości ewakuacji medycznej oraz udzielania pomocy;
- objęcie szczególną ochroną źródeł zaopatrywania w wodę pitną oraz miejsc jej przechowywania, a także miejsc magazynowania i wydawania żywności;
- stałą znajomość przez stany osobowe zasad udzielania pierwszej pomocy, procedur ewakuacji oraz udzielania pomocy;
- za bezpieczeństwo wojsk w strefie odpowiedzialności (operacje poza bazą, patrole, konwoje, QRF) odpowiadali dowódcy poszczególnych szczebli dowodzenia w obszarach swojej kompetencyjnej odpowiedzialności, a także dowódcy realizujący zadania w tych obszarach w zakresie ochrony dowodzonych przez nich pododdziałów.

Funkcjonowanie XI zmiany PKW, podobnie jak poprzedników, w zakresie zabezpieczenia logistycznego było ułatwione dzięki funkcjonowaniu porozumienia ACSA¹². Stan warunków socjalno-bytowych w bazach zajmowanych przez żołnierzy PKW był zróżnicowany i uzależniony głównie od wielkości bazy, jej lokalizacji, dostępności dróg zaopatrzenia i sytuacji militarnej w okolicy bazy. Najlepsze warunki socjalno-bytowe były zapewnione w bazach Bagram, w Kabulu, FOB Ghazni oraz FOB Vulcan. Dobre warunki socjalno-bytowe zapewniono również w COP Waghez. W czasie XI zmiany podjęto dodatkowo wiele przedsięwzięć, które poprawiły warunki bytowania żołnierzy i pracowników wojska w bazach.

Realizacja żywienia stanów osobowych w bazach Ghazni oraz Bagram prowadzona była przez firmę Fluor, natomiast w Kabulu żywienie prowadziły: Hq Isaf i Kaia firma Supreme, kontraktowane przez stronę amerykańską. Ponadto w bazach FOB Vulcan i COP Waghez żywienie realizowane było siłami własnymi plutonów zaopatrzenia zgrupowań bojowych na bazie żywności dostarczanej przez firmę Supreme.

---

¹² Umowa nabycia i usług wzajemnych (ACSA, Acquisition and Cross Service Agreement) w sprawie wsparcia logistycznego dla PSZ w Afganistanie. W Afganistanie strona polska w ramach podpisanego porozumienia otrzymała wsparcie od strony amerykańskiej w obszarach dotyczących środków powszechnego użytku, tj. żywności, wody, materiałów pędnych, konstrukcyjnych i środków medycznych. Porozumienia wykonawcze do umowy ACSA umożliwiły również wykorzystanie przez PKW sprzętu i mienia armii amerykańskiej (sprzętu łączności satelitarnej, urządzeń zakłócających oraz różnych pojazdów specjalnych, m.in. pojazdów MRAP, M-ATV) oraz utylizację i demilitaryzację zbędnego mienia, którego wartość była niższa od kosztów jego transportu do kraju. Umowa ACSA obejmowała też zagadnienia związane z transportem z/do Afganistanu.

Fotografia 30. System punktów obserwacyjnych i ubezpieczeń wykorzystywany przez polskich żołnierzy do przegrupowania

Źródło: ze zbiorów autora.

Fotografia 31. Zastępca dowódcy RC-E ds. wsparcia zapoznaje się z sytuacją logistyczną w TF White Eagle

Źródło: ze zbiorów autora.

W zakresie poprawy warunków żywienia i przechowywania żywności dążono do polepszenia wyposażenia kuchni i stołówek w sprzęt gastronomiczny oraz zwiększenia możliwości przechowywania środków spożywczych w bazach, szczególnie w COP Waghez. Zgodnie z porozumieniem ACSA strona amerykańska była odpowiedzialna za dostarczanie zapasów w klasie I – wody butelkowanej i MRE¹³ oraz w klasie III – paliwa. Podstawą do uruchomienia dostaw był system meldunkowy Logstat, codziennie przesyłający przez bazy stanu zapasów w poszczególnych klasach, z wykorzystaniem do tego arkusza kalkulacyjnego Logstat.

Dostawy żywności odbywały się w systemie tygodniowym na podstawie wysyłanych przez poszczególne bazy zapotrzebowań. Dostawy realizowane były niejednokrotnie nieterminowo, co wpływało na jakość przewożonej żywności oraz stan zapasów w bazach. System zaopatrywania stosowany przez stronę amerykańską oparty był na transporcie lokalnego przewoźnika. Stan techniczny posiadanych pojazdów oraz nierzetelność kierowców skutkowałą opóźnieniami dostaw, co miało niejednokrotnie wpływ na jakość dostarczanego towaru. W okresie funkcjonowania XI zmiany nastąpiło rozbudowanie, a tym samym powiększenie możliwości przechowywania zapasów klasy III w FOB Ghazni i COP Waghez.

Zasadniczym problemem w zakresie zabezpieczenia technicznego było zaopatrywanie serwisu pojazdów dzierżawionych od Stanów Zjednoczonych w części oraz w zestawy obsługowe. Mimo że możliwości obsługowo-reмонтowe serwisu, jego baza warsztatowa oraz przestrzeń magazynowa pozwalałyby na zaspokojenie potrzeb usługowo-reмонтowych, serwis nie był w stanie efektywnie i planowo wykonywać zadań. Brak podstawowych części i podzespołów do pojazdów użyczonych w ramach umowy ACSA powodował długotrwałe przestoje pojazdów w serwisie. W ramach usprawnienia funkcjonowania systemu podczas trwania XI zmiany wykonano wiele czynności, dzięki którym możliwe było utrzymanie wysokiego wskaźnika sprawności technicznej. Przede wszystkim stworzono system cotygodniowych odpraw z kierownictwem serwisu, podczas których określano priorytety w zakresie wykonywanych zadań reмонтowych. Z uwagi na problemy z transportem lądowym zamawianych części (ich czasem i częstotliwością) organizowano konwoje logistyczne transportem lotniczym przy wykorzystaniu śmigłowców Mi-17, co pozwoliło na szybki transport istotnych dla usprawnienia pojazdów części i podzespołów znajdujących się w nadrzędnej bazie magazynowej w FOB Sharana. W celu poprawy stanu technicznego został stworzony oraz wdrożony do realizacji plan obsługi pojazdów opancerzonych o zwiększonej odporności na miny i ataki z zasadzki (MRAP, *mine resistant ambush protected*),

¹³ Racje żywnościowe MRE (*meal, ready-to-eat*) – racje żywnościowe używane w Siłach Zbrojnych Stanów Zjednoczonych.

dzięki któremu osoby odpowiedzialne za stan techniczny otrzymały informację o przeprowadzonych w ostatnim okresie obsłudze. W celu uniknięcia długotrwałych napraw opracowano wzór notatki służbowej umożliwiającej dokonanie szybkiej usługi przy ominięciu skomplikowanej procedury stosowanej przez serwis w momencie wprowadzenia pojazdu na warsztat. Przy współpracy instruktorów serwisu pojazdów amerykańskich zorganizowano i przeprowadzono szkolenia z zakresu obsługi codziennej pojazdów, co również miało pozytywny wpływ na utrzymanie wysokiej sprawności sprzętu.

Na wysokim poziomie funkcjonował system logistyczny nadzorowany przez NSE w ramach XI zmiany tworzony przez ponad 80 żołnierzy z niemal wszystkich RSZ. Zdecydowana większość wywodziła się z 10. i 1. Brygady Logistycznej. Na co dzień odpowiadali za zaopatrzenie we wszelkie produkty i usługi niezbędne do funkcjonowania kontyngentu. Zamawiali, magazynowali, dystrybuowali żywność, środki higieny, odzież, materiały biurowe, meble, amunicję, materiały wybuchowe, części do śmigłowców, pojazdów opancerzonych i wiele innych.

Rysunek 9. Podstawowy sprzęt XI zmiany

Źródło: opracowanie własne.

Większość mienia transportowana była drogą powietrzną z Polski lub użyczana była przez Amerykanów w ramach umowy ACSA. W sytuacji, gdy

koszt transportu przekraczał wartość produktu, logistycy korzystali z oferty rynku lokalnego. W trakcie XI zmiany nie występowały problemy z indywidualnym wyposażeniem żołnierzy w przedmioty zaopatrzenia mundurowego. Wyposażono oraz doposażono żołnierzy PKW zgodnie z należnościami przewidzianymi dla żołnierzy pełniących służbę w Afganistanie. Nie odnotowano również problemów z wyposażaniem w uzbrojenie indywidualne oraz zespołowe. Na wysokim poziomie funkcjonował serwis KTO Rosomak, a ze względu na wymogi gwarancyjne obsługa realizowana była na miejscu przez zespół mechaników producenta. Baza serwisowa oraz sposób wykonywania przeglądów i napraw wzbudzały uznanie u wizytujących kontyngent gości i przełożonych zagranicznych. Jedynie brak katalogu niezbędnych części zamiennych przechowywanych w rejonie operacji powodował, że często trzeba było organizować transporty doraźne z kraju, z niezbędnymi do napraw elementami. Dotyczyło to również części zamiennych i materiałów eksploatacyjnych do śmigłowców. Na podkreślenie zasługuje pełne zrozumienie i wsparcie z Dowództwa Operacyjnego SZ jako organu dowodzącego w systemie narodowym, które błyskawicznie reagowało na tego typu sytuacje. Dodatkowo wysoki poziom dbałości o powierzone mienie i sprzęt wojskowy miał decydujący wpływ na zachowanie wysokiego wskaźnika sprawności technicznej sprzętu. Pododdziały realizowały obsługi zgodnie z branżowymi przepisami w sposób rzetelny, staranny, a przede wszystkim – planowy. Osoby odpowiedzialne za nadzór nad systemem obsługowo-remontowym (technicy etatowi, nieetatowi żołnierze poszczególnych zgrupowań oraz szefowie służb komórek sekcji logistycznych) wywiązywały się w stopniu bardzo dobrym z powierzonych obowiązków. Współpraca zarówno z serwisem KTO, jak i pojazdów amerykańskich pozwalała na zachowanie ciągłości wykonywania zadań.

W trakcie realizacji zadań przez XI zmianę zabezpieczenie medyczne realizowane było prawie całkowicie przez polski personel medyczny. W bazie Ghazni funkcjonował szpital polowy świadczący usługi na poziomie „2+”¹⁴, tzn. placówka realizowała procedury ratujące życie, kończyny i wzrok. Podobny szpital posiadali w pobliżu Amerykanie. Ze względu na brak zdolności ze strony polskiej transport powietrzny w zakresie MEDEVAC¹⁵ zapewniała strona amerykańska. Na lądowisku w Ghazni na stałe dyżurowała para śmigłowców ewakuacji medycznej.

¹⁴ Znak „+” wskazuje na dodatkowe świadczenia, wykraczające poza poziom drugi, m.in.: diagnostykę obrazową, diagnostykę laboratoryjną, laboratorium mikrobiologiczne, usługi stomatologiczne, pomoc weterynaryjną, osłonę przeciwepidemiczną i epizootyczną.

¹⁵ W sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia poszkodowanych byli oni transportowani drogą powietrzną przez amerykańskie śmigłowce sanitarne UH-60 Black Hawk w ciągu 1–4 godzin.

Fotografia 32. Śmigłowiec realizujący zadania ewakuacji medycznej

Źródło: ze zbiorów autora.

Do zagrożeń medycznych, oprócz typowych dla działań bojowych, dochodziły:

- Podstawowe zagrożenia dla zdrowia związane było z przebywaniem na wysokości ok. 2000 metrów n.p.m. Narażenie na promieniowanie słoneczne, wysoki stopień zapylenia powietrza, z towarzyszącymi wiatrami, powodowały podrażnienie górnych dróg oddechowych, infekcje skóry oraz infekcje spojówek. W okresie przejściowym znaczne różnice temperatury w dzień i w nocy narażały na infekcje przeziębieniowe.
- W okresie letnim w godzinach wieczornych i wczesnoporannych istniało ryzyko kontaktu z jadowitymi zwierzętami (skolopendrami, skorpionami, solfugami czy węzami). Ze względu na wałęsające się psy i koty istniało ryzyko pogryzienia i zachorowania na wściekliznę.
- W czasie XI zmiany realne było zagrożenie gorączką Q i brucelozą, której ogniska występują w Afganistanie. Istnieje również w Afganistanie realne zagrożenie zachorowaniem na gorączkę krwotoczną krymsko-kongijską, przenoszoną przez kleszcze.
- Do innych zagrożeń należała możliwość zarażenia się gruźlicą lub pasożytami ze względu na ścisłą współpracę z ASB i częsty kontakt z ludnością miejscową, która boryka się z tymi schorzeniami.

- Częste urazy spowodowane aktywnością sportową. Również długotrwałe obciążenia, w szczególności stawów kolanowych, biodrowych i kręgosłupa związane z używaniem obowiązkowego wyposażenia osobistego, narażały na zespoły bólowe pochodzenia nerwowego, mięśniowego i więzadłowego.
- Narażenie na stres związany z zagrożeniami życia powoduje reakcje nieadekwatne do sytuacji, mogące obniżać zdolności bojowe żołnierzy, oraz nadpobudliwość w działaniu. Okresowo występujące duże obciążenia służbą negatywnie wpływają na wydolność psychofizyczną żołnierzy.

W trakcie sytuacji kryzysowych szpital polowy korzystał z tzw. chodzącego banku krwi. Idea ta, zapoczątkowana w trakcie IX zmiany PKW, była częścią zorganizowanego systemu poboru krwi, stworzonego na potrzeby działań na teatrze działań wojennych. Udało się opracować procedury, które pozwalały na zebranie w krótkim czasie potrzebnej ilości krwi.

W celu usprawnienia akcji poboru krwi i zwiększenia bezpieczeństwa transfuzji zdołano pozyskać 109 kandydatów na potencjalnych dawców. Zostali oni poddani szerokiej diagnostyce w laboratorium Grupy Zabezpieczenia Medycznego. Przeprowadzono badania morfologiczne i wirusologiczne. Ponadto każdorazowo zbierano szczegółowy wywiad epidemiologiczny oraz potwierdzano grupę krwi kandydatów na dawców. Na wyposażeniu polskiego szpitala Grupy Zabezpieczenia Medycznego znajdowało się urządzenie do szybkiego przetaczania krwi z zachowaniem warunków normotermii. Krew przetaczano z prędkością ponad 750 ml na minutę o temperaturze 37,5°C, co zapobiega hipotermii organizmu i rozwojowi innych zaburzeń.

Na podkreślenie zasługuje to, że szpital polowy utrzymywał ścisłą współpracę ze szpitalem amerykańskim oraz świadczył usługi dla personelu ASB, ludności cywilnej (wybiórczo) oraz wszystkich ewakuowanych medycznie w konsekwencji ran i urazów spowodowanych toczącymi się walkami.

Zabezpieczenie medyczne realizowane było w sposób ciągły w trakcie prowadzonej działalności operacyjnej. W składzie patroli znajdowały się wozy ewakuacji medycznej wykorzystujące pojazdy KTO Rosomak. Indywidualne wyposażenie medyczne personelu zostało dopracowane, bazując na doświadczeniach z wcześniejszych misji, i odpowiadało najwyższym standardom.

W trakcie XI zmiany udało się uniknąć ofiar śmiertelnych, jednak działania bojowe przysporzyły rannych i trudną do określenia liczbę żołnierzy i pracowników cywilnych, którzy po powrocie do kraju borykać się będą z zespołem stresu pourazowego (PTSD, *post-traumatic stress disorder*¹⁶).

---

¹⁶ PTSD dotyczy zjawiska żołnierskiej traumy, choć nie zawsze wiąże się z przeżyciami wojennymi. Zob. J. Rybak, *Zakamarki żołnierskiego umysłu*, „Polska Zbrojna” 2014, nr 5, s. 22–24.

Jednym z zasadniczych zadań XI zmiany PKW było działanie na rzecz poprawy zdolności działania armii afgańskiej, które prowadzono na wszystkich poziomach, nie tylko przez zespoły szkoleniowe. Sztab XI zmiany realizował współpracę w ramach tzw. partneringu z 3 Brygadą ANA oraz policją afgańską. Zasady współpracy polegały na:

- cotygodniowych spotkaniach koordynacyjnych w celu uzgodnienia wspólnych przedsięwzięć na najbliższy tydzień;
- wspólnym planowaniu i synchronizacji operacji krótkoterminowych oraz wspólnym prowadzeniu operacji i patroli;
- wzajemnym wspieraniu operacji;
- wizytach specjalistów z kompanii logistycznych ZB „A” i „B” w FOB Vulcan w celu udzielenia pomocy logistycznej i specjalistycznej w czasie naprawy i obsługi pojazdów mechanicznych.

W trakcie XI zmiany oficerowie Sztabu PSZ realizowali m.in. zadania związane z koordynacją wspólnych działań partnerskich – Combined Action pomiędzy elementami PSZ (ZB „A” i „B”), a ich odpowiednikami z 3 Brygady ANA oraz AUP prowincji Ghazni. Koordynacja dotyczyła głównie wspólnych operacji, a także wsparcia podczas planowania samodzielnej operacji przez 3 Brygadę ANA. W trakcie spotkań dążono do ścisłej współpracy AUP i ANA podczas planowania, organizowania i prowadzenia działań operacyjnych.

Fotografia 33. Zastępca dowódcy RC-E ds. szkolenia ASB zapoznaje się z działalnością w tym zakresie prowadzoną przez TF White Eagle

Źródło: ze zbiorów autora.

W cyklu dwutygodniowym koordynowano działanie wspólnych patroli ZB „A” i „B” z ASB. Podczas cotygodniowych spotkań korygowano oraz uzgadniano wspólne działania na kolejny tydzień.

Można było zauważyć, że żołnierze i dowódcy ANA bardzo chętnie podejmują wszystkie działania, jeżeli są one wspierane przez PSZ. Bardzo ważnym aspektem było własne zaangażowanie, spędzanie czasu razem, rozmawianie (na każdy temat), poznanie się, budowanie wspólnego zaufania przez wspólne patrole i operacje. Jak wykazują doświadczenia, ANA ma tendencje do ulegania tzw. szkole rosyjskiej. Dowódca w dalszym ciągu jest jedynym uprawnionym do podejmowania decyzji i nic bez jego wiedzy nie może się wydarzyć. Taka sytuacja powoduje osłabienie inicjatywy u oficerów sztabu i często ogranicza się do oczekiwania na wyraźne zadania. W przypadku braku dowódcy wszystkie decyzje odkładane są do czasu jego powrotu.

W trakcie XI zmiany z wielkim zaangażowaniem realizowana była współpraca S-4 PSZ (logistyka) z dowództwem i sztabem 5. kandaku, w którym uczestniczyli przedstawiciele wojskowego zespołu doradczego o specjalności logistycznej (Mat-Log, Military Advisory Team – Logistic). Ważnym przedsięwzięciem w ramach partneringu było szkolenie dla żołnierzy afgańskich prowadzone przez instruktorów z kompanii logistycznej ZB „A” i „B” w obecności przedstawicieli Mat-Log. W ramach partneringu, na prośbę dowódcy 5. kandaku, szkolenie odbywało się w zakresie obsługi i naprawy cystern paliwa będących na wyposażeniu 3 Brygady ANA, nauki przeprowadzenia obsługi okresowej pojazdów typu HMMWV, ford ranger w warsztatach kompanii remontowej kandaku, wykonywania obsługi pojazdów mechanicznych i agregatów prądotwórczych, pomocy w usunięciu niesprawności cystern paliwowych i zasad właściwej ich eksploatacji, obsługi i naprawy uzbrojenia – (szczególnie broni maszynowej), będącego na wyposażeniu 3 Brygady ANA oraz nauki jazdy. Szkolenie z zakresu naprawy i obsługi okresowej cieszyło się dużym zainteresowaniem i zaangażowaniem ze strony żołnierzy kompanii remontowej 5. kandaku.

W okresie misji XI zmiany oficerowie z Sekcji Koordynacji Wsparcia Ogniwego wielokrotnie koordynowali w ramach partneringu strzelanie baterii artylerii 4. kandaku 3 Brygady ANA. Kierownikiem strzelania i kierującym ogniem był szef artylerii brygady. Strzelanie przebiegało w sposób poprawny i osiągnięto założony cel szkoleniowy w postaci ostrzelania celu. Ponadto szkolenie Afgańczyków prowadziły etatowe zespoły szkoleniowe piechoty i artylerii. Natomiast specjaliści z Żandarmerii Wojskowej odpowiadali za szkolenie w Centrum Treningowym Policji w Ghazni, znajdującym się na terenie bazy, gdzie prowadzone były dwa rodzaje kursów: podstawowy, który trwał osiem tygodni, i czternastotygodniowy – podoficerski.

Uczestnicy szkoleni przez afgańskich instruktorów przy wsparciu polskich żandarmów nabywali umiejętności z zakresu teorii i praktyki prowadzenia działań policyjnych oraz ćwiczeń praktycznych, takich jak strzelanie. Brali też udział w kursach nauki czytania, pisania, matematyki, znajomości regulaminów, a nawet zasad higieny. Szczególny nacisk kładziono na znajomość konstytucji, praw człowieka oraz odrębności prawa karnego od zakazów religijnych. Wyszkolonych już policjantów wspierali polscy doradcy. Policyjny Zespół Doradczy (PAT, Police Advisor Team) to grupa żandarmów, którzy obserwowali pracę Afgańczyków i doradzali w różnych dziedzinach w zależności od zgłaszanych potrzeb.

Fotografia 34. Szkolenie strzeleckie ANP (na pierwszym planie żołnierz ubezpieczający instruktorów)

Źródło: ze zbiorów autora.

W ramach polskiego kontyngentu działało pięć takich grup – cztery przydzielone do dystryktów prowincji w rejonie odpowiedzialności PKW i jedna w mieście Ghazni. „Advisorzy” skupiali się na technikach operacyjnych przeszukiwania pojazdów, domów, ludzi i ustawiania punktów kontrolnych. Ponadto policjanci pod ich okiem doskonalili umiejętności strzeleckie i umiejętności z zakresu udzielania pierwszej pomocy zgodnie z zasadami medycyny taktycznej. Brali również udział we wspólnych akcjach z polskimi żołnierzami. W ten sposób policjanci zdobywali nowe doświadczenia w realnych warunkach bojowych, a „advisorzy” mieli okazję sprawdzić, gdzie pojawiają się ewentualne braki wymagające doradztwa.

W trakcie wspólnych działań, zarówno szkoleniowych, jak i prowadzonych operacji, istniało zagrożenie atakami ze strony „partnerów”. W omawianym okresie niepokojąco wzrosła liczba ataków typu *insider threat*¹⁷, w trakcie których afgańscy żołnierze lub policjanci otwierali ogień do żołnierzy sił koalicji.

W omawianym okresie w atakach tego typu zginęło 53 żołnierzy ISAF. Przyczyny ataków były zróżnicowane. Najczęstszą zidentyfikowaną przyczyną było przejście funkcjonariuszy na stronę rebeliantów. W 10% przypadków powodem ataku była kłótnia. Afgańczycy są bardzo wrażliwi na punkcie swojej godności, a zgodnie z ich tradycją odpowiedzią na obrazę może być zadanie śmierci.

Brak znajomości miejscowej kultury czy też brak kultury jako takiej, a także nadmierna chęć motywowania żołnierzy ANA bez zrozumienia tutejszych zwyczajów, łatwo mogły prowadzić do tragedii. Prawie równie częstą (9%) przyczyną ataków był stres, który powoduje złą ocenę sytuacji, a w konsekwencji otwarcie ognia. Za 14% odpowiadają po równo funkcjonariusze zmotywowani pobudkami ideologicznymi i rebelianci, którzy wstąpili w szeregi ASB w celach sabotażowych. Wiadomo, że przeciwnik w sposób planowy starał się wprowadzać swoich ludzi do struktur ASB. W 6% zdarzeń nie sprecyzowano powodu ataków, ale dowiedziono, że zamachowiec był inspirowany przez osoby trzecie. Odnotowano również przypadki (2%) podszywania się pod członków ASB za pomocą fałszywych dokumentów w celu przeprowadzenia ataku. W 47% zdarzeń motywy pozostały niewyjaśnione. W raportach brakuje danych na temat stosowania narkotyków przez osoby dokonujące zamachów, ale ze względu na powszechne użycie tych środków (zwłaszcza popularnego wśród żołnierzy ANA i ANP haszyszu) i zakłócanie przez te środki percepcji należało liczyć się z zagrożeniem związanym z atakiem ze strony funkcjonariuszy i żołnierzy używających środków odurzających. Napływające informacje rozpoznawcze świadczyły o utrzymującym się zagrożeniu atakami samobójczymi. Liczba informacji dotyczących zagrożenia atakami samobójczymi na obiekty rządowe ASB i ISAF rosła i nasiliła się we po ukazaniu się w internecie filmu obrażającego uczucia religijne wyznawców islamu.

Chociaż ocenia się, że prowincja Ghazni nie była docelowym rejonem prowadzenia ataków z zarówno samobójczych, jak i pojazdów pułapek, to jednak zagrożenie tego typu atakiem realnie istniało. Pomimo tych zagrożeń odpowiednie podejście ze strony polskich żołnierzy do afgańskich partnerów nie doprowadziło do konfliktowych sytuacji. Odnotowano jeden incydent

¹⁷ Nie ma jednej definicji stosowanej przy opisie ataków. Do najczęściej spotykanych w prasie angielskojęzycznej należą określenia: *inside the wire threat* lub *green-on-blue*. Nazwa ta ma związek z kolorami używanymi dla oznaczenia sił własnych jako „niebieskich” (*blue*), przeciwnika jako „czerwonych” (*red*) oraz sojuszników afgańskich jako „zielonych” (*green*). Zob. K. Danielewicz, *Ataki green-on-blue podczas misji ISAF w Afganistanie*, „Przegląd Geopolityczny” 2017, nr 21, s. 136–149.

oddania strzałów przez patrol ANA w bezpośredniej styczności z żołnierzami XI zmiany wykonującymi zadania na punkcie kontrolnym. Przeprowadzone dochodzenie ze szczebla RC-E i 203 Korpusu ANA wykluczyło wrogi zamiar¹⁸.

W ramach XI zmiany PKW działało 66 instruktorów zgrupowanych w czterech ośrodkach szkoleniowych armii i policji afgańskiej. W czasie prowadzonych przez nich 18 kursów wyszkolonych zostało 1298 funkcjonariuszy i żołnierzy afgańskich. To w istotny sposób przyczyniło się do zwiększenia samodzielności i skuteczności obu głównych formacji ANSF¹⁹.

Ważne miejsce w działalności PKW zajmowało udzielanie pomocy mieszkańcom Afganistanu oraz wspieranie administracji prowincji w zakresie rozbudowy i rozwoju. Zadania te realizowane były przede wszystkim przez wyspecjalizowane i dobrze przygotowane elementy. Jednym z nich był PRT-y, które działały w każdej prowincji i zostały utworzone w celu wsparcia władz Islamskiej Republiki Afganistanu w odbudowie struktur państwa. Obszarem priorytetowym dla działalności PRT była stabilizacja i bezpieczeństwo umożliwiające rozwój społeczno-gospodarczy.

Fotografia 35. Od lewej: gubernator prowincji Ghazni, dowódca X i dowódca XI zmiany PKW omawiają projekty pomocowe w trakcie przekazania uprawnień

Źródło: ze zbiorów autora.

¹⁸ „Dobra współpraca z afgańskim wojskiem, policją w prowincji Ghazni i NDS, szacunek i respektowanie zasad obyczajowych i kulturowych Afgańczyków, ale jednocześnie chłodna ocena ich zdolności, kalkulacja ryzyka, ograniczone zaufanie w związku z *insider threat*” – ocena współpracy z ASB szefa SWW – wywiad ekspercki.

¹⁹ J.Z. Matuszak, *Wojsko Polskie w Afganistanie 2002–2014*, Warszawa 2014, s. 255.

Fotografia 36. Temat pomocy ze strony polskiej był jednym z priorytetów Ambasady RP w Kabulu. Na zdjęciu ambasador Piotr Łukasiewicz z gubernatorem Mussą Khanem w bazie TF White Eagle

Źródło: ze zbiorów autora.

Działalność zespołów miała doprowadzić do poprawy skuteczności władz afgańskich w efektywnym administrowaniu podległymi obszarami. W prowincji Ghazni operował amerykański PRT, a Polska w porozumieniu z nimi dawała własny wkład.

Do głównych obszarów zadaniowych zespołu specjalistów PRT należało²⁰:

- wsparcie władz administracyjnych prowincji i dystryktów w uzyskiwaniu zdolności do zaspokojenia podstawowych potrzeb lokalnej społeczności;
- wsparcie władz lokalnych w osiągnięciu zdolności do przejścia pełnej odpowiedzialności za prowincję Ghazni²¹;
- wsparcie administracji lokalnej w efektywnym planowaniu budżetu przydzielonego prowincji i administrowaniu nim;
- wsparcie miejscowych władz w budowaniu ich autorytetu w lokalnym środowisku oraz kreowanie pozytywnego wizerunku PKW;
- monitorowanie wykonywania zadań przez lokalną administrację oraz wsparcie w podejmowaniu działań mających na celu zwiększenie efektywności jej funkcjonowania;

²⁰ Zob. P. Chabielski, *Zespół Specjalistów PRT Ghazni w Islamskiej Republice Afganistanu*, „Kwartalnik Bellona” 2013, nr 4, s. 136–157.

²¹ Podstawą do funkcjonowania w tym obszarze był szczyt NATO w Lizbonie (listopad 2010).

- współdziałanie i koordynowanie zgodnie z planem działań związanych z procesem przekazania odpowiedzialności lokalnym władzom (monitorowanie sytuacji w dystryktach oraz spotkania z przedstawicielami władzy);
- współpraca z miejscową administracją oraz starszycznymi plemiennymi w poszczególnych dystryktach przy uwzględnieniu priorytetów określonych w ramach linii operacyjnych administrowania i rozwoju;
- monitorowanie i nadzorowanie prowadzonych przez władze przygotowań w ramach projektu Ghazni Świątową Stolicą Kultury Islamu²²;
- planowanie i realizowanie projektów rozwojowych finansowanych z budżetu MSZ/MON²³;
- rozpoznanie rzeczywistych potrzeb społeczności afgańskiej w poszczególnych dystryktach prowincji²⁴.

Fotografia 37. Najważniejsze sprawy pomocy omawiane były ze społecznością lokalną w trakcie konsultacji (na fot. *shura* w dystrykcie Zana Khan 9 maja 2012 roku)

Źródło: ze zbiorów autora.

²² 25 kwietnia 2012 roku z jednodniową wizytą do Ghazni przybył Rashad Hussain, specjalny wysłannik prezydenta Stanów Zjednoczonych do kontaktów z Organizacją Współpracy Islamskiej. Celem wizyty było zapoznanie się z sytuacją w prowincji przed wydarzeniem, jakie było zaplanowane w Ghazni w 2013 roku: Ghazni Świątową Stolicą Kultury Islamu. Odbył spotkania z dowódcą PKW, PRT i gubernatorem Ghazni.

²³ Polski element PRT otrzymał na 2012 rok 23 mln zł.

²⁴ Polski element PRT prowadził działalność i realizował projekty pomocowe w dystryktach będących pod kontrolą PKW.

Innym elementem zajmującym się zblizoną do PRT problematyką była grupa CIMIC, której głównym celem było wspieranie dowódcy PKW w planowaniu i prowadzeniu operacji z uwzględnieniem czynników socjalnych, politycznych, kulturowych, religijnych, ekonomicznych i humanitarnych środowiska cywilnego²⁵. Do głównych obszarów zainteresowania należało monitorowanie i meldowanie o stanie bezpieczeństwa publicznego, stanie infrastruktury gospodarczej, warunkach życia ludności oraz o nastrojach, przez organizowanie i uczestniczenie w spotkaniach z przedstawicielami lokalnych władz, liderami lokalnych społeczności oraz przedstawicielami organizacji humanitarnych. Ponadto prowadzono i uaktualniano szczegółową bazę danych dotyczącą potrzeb miejscowej ludności w poszczególnych dystryktach oraz ciągle aktualizowano informacje na temat zakresu potrzebnej pomocy humanitarnej²⁶ oraz możliwościach organizacji rządowych i pozarządowych w tym zakresie, a następnie organizacji pomocy humanitarnej zgodnie z posiadanymi możliwościami i oczekiwaniami środowiska lokalnego,

Fotografia 38. Pomoc humanitarna dostarczana przez polskich żołnierzy wspólnie z ASB

Źródło: ze zbiorów autora.

²⁵ Zob. T. Kowal, *CIMIC w działaniach przeciwpartyzanckich*, „Przegląd Wojsk Lądowych” 2012, nr 2, s. 94–99.

²⁶ PRT nie zajmowało się pomocą humanitarną.

Grupa CIMIC prowadziła działalność integracyjną mającą na celu utrzymanie więzi z lokalnymi organami administracji publicznej w rejonach stacjonowania PSZ oraz tworzenie przychylnego klimatu dla działalności PKW Afganistan, ponadto ściśle współpracowała z PRT, Grupą ds. Zarządzania i Rozwoju Dystryktów, amerykańskim Zespołem Rozwoju Agrobiznesu oraz organizacjami pomocowymi i humanitarnymi. Jako organ wspierający dowódcę informowała o przypadkach zaistnienia nieprawidłowych relacji na linii PKW – ludność cywilna, a także o wyrządzonych przez wojsko szkodach podmiotom gospodarczym i osobom fizycznym²⁷. Przedstawiała propozycje dotyczące sposobu rekompensaty za wyrządzone przez PSZ szkody oraz doradzała dowódcy PKW, komórkom sztabu, a także innym komórkom PSZ w sprawach związanych z kontaktami oraz współpracą Sił Zbrojnych RP z całym spektrum podmiotów reprezentujących środowisko cywilne. Zakres zadań grupy CIMIC przekraczał jej możliwości ze względu na stan osobowy, więc do ich realizacji włączono wszystkie możliwe elementy ugrupowania. Każdy patrol, prowadzona operacja, szkolenie czy spotkanie były podstawą do stosownego sprawozdania dotyczącego problemów CIMIC.

Fotografia 39. Spotkanie polskich żołnierzy z lokalną ludnością

Źródło: ze zbiorów autora.

²⁷ W trakcie XI zmiany wszczęto osiem postępowań o wypłatę odszkodowania za straty spowodowane przez działania żołnierzy PKW. Prowadzone postępowania doprowadziły do odmowy wypłaty w pięciu przypadkach. W trzech przypadkach wypłacono łącznie 1410 dolarów *ex gratia* (bez przyznawania winy żołnierzom PKW).

Kolejnym zespołem zajmującym się problematyką funkcjonowania władz afgańskich była Grupa ds. Zarządzania i Rozwoju Dystryktów, realizująca swą misję w celu poprawy skuteczności działania władz prowincji i dystryktów oraz ASB w odbudowie instytucji państwowych i efektywności administrowania prowincją Ghazni. Jej zadaniem było wskazywanie dowódcy PKW priorytetów rozwojowych w poszczególnych obszarach zainteresowania zgodnie z liniami operacyjnymi, koordynacja działań w celu stworzenia warunków niezbędnych do funkcjonowania Centrum Zarządzania Kryzysowego Prowincji oraz rozpoznanie rzeczywistych potrzeb społeczności lokalnej w poszczególnych dystryktach, a także wskazywanie dowódcy PKW priorytetów rozwojowych w poszczególnych obszarach zainteresowania zgodnie z liniami operacyjnymi. Swoje zadania grupa realizowała przez ścisłą współpracę z miejscową administracją oraz starszyzną plemienną, organizację *shura*, spotkań poświęconych problemom rozwoju i bezpieczeństwa oraz pozostałych spotkań z lokalną społecznością w poszczególnych dystryktach zgodnie z mapą drogową oraz decyzją dowódcy PKW. W ramach działalności PRT i grupy CIMIC prowadzono koordynację rozpoczętych i planowanych projektów pomocowych, a dzięki stałemu przebywaniu w środowisku lokalnym oficerowie i pracownicy grupy posiadali pełne rozpoznanie rzeczywistych potrzeb społeczności w poszczególnych dystryktach.

Działalność wszystkich trzech elementów była ze sobą ściśle związana i koordynowana oraz wspierana przez inne, gdyż zawierała ważne przedsięwzięcia z punktu widzenia celu głównego – zapewnienie bezpieczeństwa i przekazanie odpowiedzialności za nie w ręce władz lokalnych. Oprócz ważnych zadań rozwojowych i pomocowych przedstawiciele tych grup spotykali się często w terenie i to w bardzo różnych miejscach. W obszarze szczególnego zainteresowania żołnierzy i cywilnych specjalistów znalazły się np. warunki bytowania więźniarek i ich dzieci w zakładzie karnym w Ghazni. W ocenie specjalistów oprócz przeludnienia największe zastrzeżenia budził brak stałej opieki medycznej i dostępu dzieci do edukacji. Chociaż władze zakładu podkreślały wagę tych problemów, to brakowało inicjatywy i pomysłów na ich rozwiązanie. Przy okazji wspólnych wizyt CIMIC dostarczał pomoc humanitarną i dokonywano kontroli projektów realizowanych przez PRT na terenie więzienia. W trakcie XI zmiany dzięki wspólnemu wysiłkowi wszystkich trzech elementów oraz wsparciu innych zrealizowano wiele projektów pomocowych²⁸ dotyczących budowy lub modernizacji dróg, poprawy systemu dystrybucji energii elektrycznej i oświetlenia, budowy

---

²⁸ Na zakończenie zmiany zrealizowano 12 projektów, 27 pozostało w trakcie realizacji.

lub modernizacji szkół i bibliotek oraz inwestycji związanych z edukacją i szkoleniem zawodowym²⁹. Działalność zespołów, zarówno doradcza, jak i projektowa, istotnie przyczyniła się do przyspieszenia odbudowy i rozwoju prowincji Ghazni oraz zwiększyła poziom bezpieczeństwa PKW przez kreowanie pozytywnego wizerunku całego kontyngentu.

W opinii zastępcy dowódcy RC-E XI zmianę PKW cechowała niezwykle aktywność działań. Wystarczy zajrzeć do statystyk dowództwa operacyjnego, by stwierdzić, że podczas tej zmiany zrealizowano najwięcej operacji kinetycznych spośród wszystkich kontyngentów pełniących służbę w ramach ISAF:

Każda taka operacja, prowadzona nawet w kilku wioskach jednocześnie, realizowana była według indywidualnego precyzyjnego planu, istotne było planowanie przez doświadczonych dowódców XI zmiany przebiegu operacji wymierzonych w konkretne grupy rebeliantów. Wymagały one dobrej organizacji i synchronizacji pomiędzy poszczególnymi komponentami sił biorących w nich udział. Cechowała je w odróżnieniu od poprzednich „ładowych” zmian taktyka powietrznodesantowa. Każda operacja poprzedzona była rzetelną pracą rozpoznawczą i wywiadowczą, jaką wykonywały komórki wywiadu wojskowego oraz bezałogowe środki rozpoznawcze. Udział w nich brali także żołnierze polskich Wojsk Specjalnych. W większości operacje kinetyczne prowadzono, wykorzystując cały dostępny sprzęt bojowy oraz angażując środki będące w dyspozycji dowódcy RC-East. Co najważniejsze, do operacji włączano żołnierzy afgańskich, dobrze znających teren i zwyczajowe zachowania rebeliantów, budowało to więź pomiędzy poszczególnymi operatorami, co było rzeczą bardzo rzadką w innych kontyngentach³⁰.

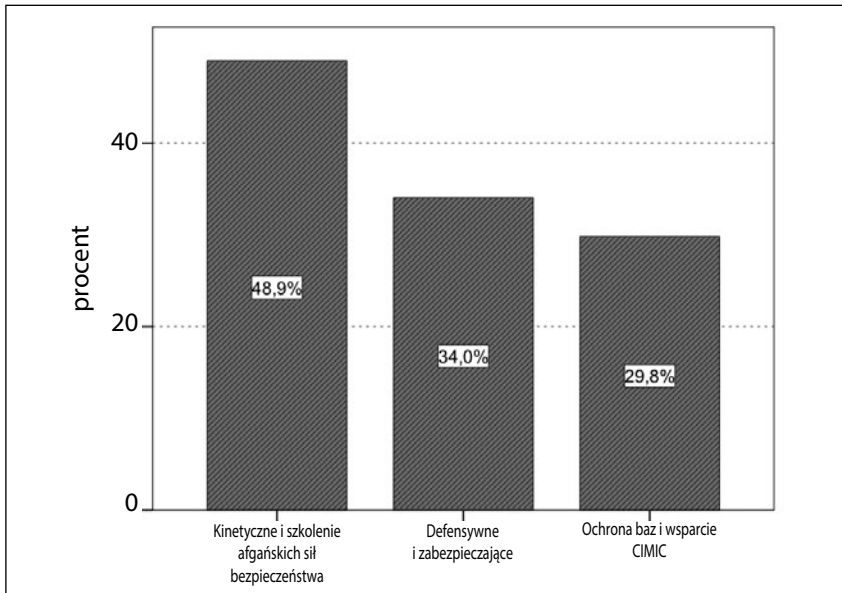
Według respondentów poszczególne rodzaje zadań dominowały w trakcie trwania XI zmiany: działania kinetyczne i szkolenie ASB – 48,9%; działania defensywne i zabezpieczające – 34%; ochrona baz i wsparcie CIMIC – 29,8% (Wykres 17).

Zaangażowanie żołnierzy XI zmiany w realizację zadań bardzo dobrze oceniło 60% ankietowanych, natomiast 40% respondentów uznało, że żołnierze charakteryzowali się wysokim zaangażowaniem (Wykres 18).

²⁹ Zob. B. Pacek, *Polscy żołnierze w Afganistanie 2002–2014*, Warszawa 2015, s. 296–297.

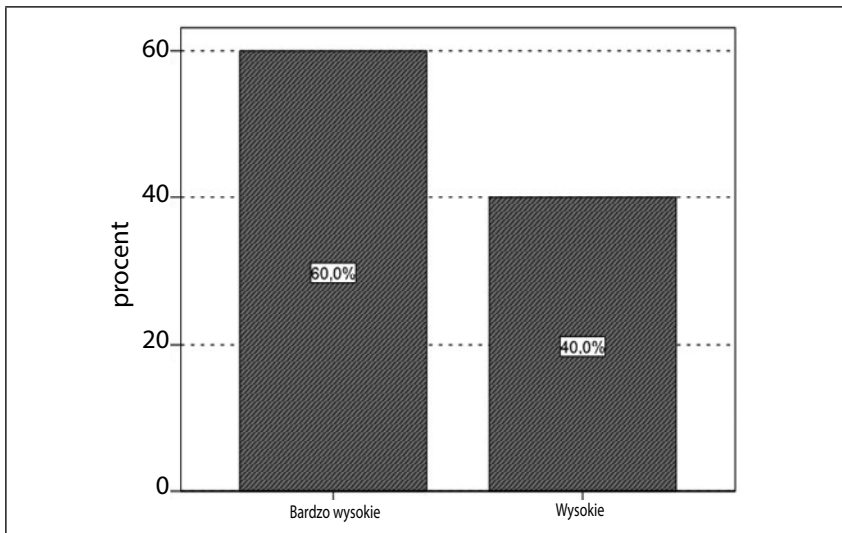
³⁰ Wywiad ekspercki z gen. bryg. Jarosławem Wiercholskim – zastępcą dowódcy RC-E.

Wykres 17. Odpowiedzi ankietowanych dotyczące działań dominujących w trakcie trwania XI zmiany PKW

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 18. Opinie ankietowanych dotyczące zaangażowania żołnierzy XI zmiany PKW

Źródło: opracowanie własne.

Bardzo wysoko jako całość w realizacji postawionych zadań w rejonie misji oceniali XI zmianę 55% ankietowanych, wysoko – 42% żołnierzy, natomiast jedynie 3% respondentów średnio oceniło XI zmianę (Wykres 19). Wysoką ocenę argumentowano realizacją wszystkich zaplanowanych zadań oraz brakiem strat osobowych. Wraz ze wzrostem oceny zaangażowania żołnierzy XI zmiany w realizację zadań zwiększała się ocena XI zmiany jako całości. Wartości współczynnika korelacji Spearmana ($Rho = 0,408$; $p < 0,001$) świadczą o wystąpieniu istotnej zależności pomiędzy opisywanymi zmiennymi (Tabela 5). W pierwszym okresie zdyscyplinowanie i wysokie morale żołnierzy sprzyjało realizacji zadań. W trakcie działań żołnierze prezentowali profesjonalizm oraz duże zaangażowanie, dobrze potrafili wykorzystywać posiadany na wyposażeniu sprzęt. Nieliczni żołnierze wymagali pomocy w dostosowaniu się do właściwego poziomu realizacji zadań, na ogół jednak odpowiednie oddziaływanie doprowadzało do powodzenia. Drugi okres ze względu na warunki pogodowe oraz porę roku charakteryzował się znacznym zwiększeniem aktywności operacyjnej PSZ oraz intensyfikacją aktywności przeciwnika. Zdarzenia z atakami IED na patrole PSZ, zaistniałe podczas prowadzenia operacji, wpłynęły na podejście do wykonywania zadań. Zdarzyły się wówczas przypadki wnioskowania o rotację administracyjną na wniosek żołnierza w związku z niewytrzymaniem napięcia i problemami rodzinnymi³¹. Natomiast w okresie przed rotacją dało się wyczuć wzmożone napięcie pomiędzy żołnierzami, co jest związane z długim czasem przebywania poza domem i zbliżającym się powrotem. Przybywanie żołnierzy kolejnej zmiany wywołuje reakcje osobowościowe, przejawiające się zmianą wyglądu zewnętrznego (sposób noszenia umundurowania, zapuszczanie zarostu), co ma budować wizerunek doświadczonego żołnierza – bohatera. Wszystkie okresy realizacji misji pokazały, iż nie występują sztywne reguły pozwalające na skatalogowanie grup żołnierzy, którzy stwarzają najwięcej problemów. Byli to zarówno żołnierze, którzy nieraz pełnili służbę poza granicami kraju, jak i ci, którzy znaleźli się po raz pierwszy na misji zagranicznej. Dotyczy to zarówno żołnierzy głównej jednostki formującej kontyngent (6 BPD), jak i innych jednostek wojskowych, wydzielających żołnierzy do PKW.

---

³¹ Jednocześnie w czasie odwiedzin rannych żołnierzy niektórzy deklarowali chęć pozostania i leczenia na miejscu, aby móc „dokończyć z kolegami zadanie” – obserwacja autora.

Fotografia 40. Marcin Gortat, słynny polski koszykarz grający w NBA, propaguje służbę polskich żołnierzy

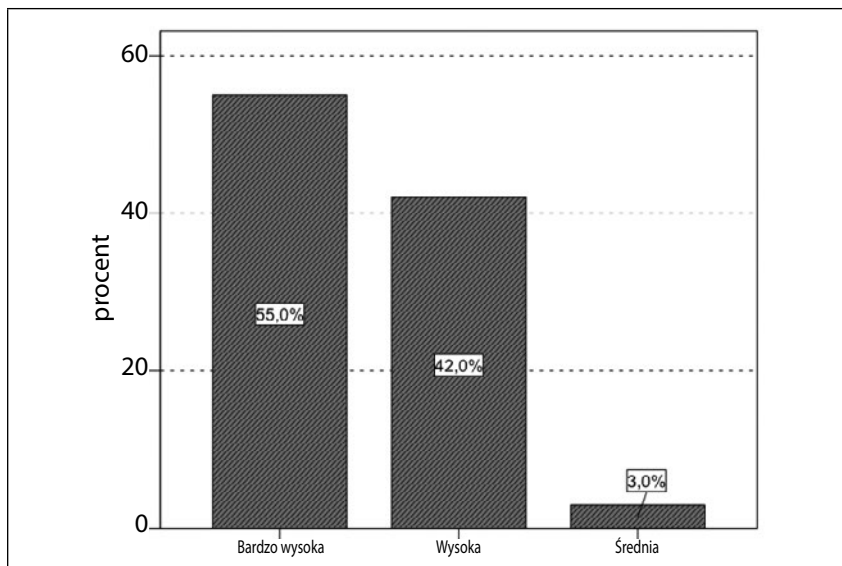
Źródło: ze zbiorów autora.

Fotografia 41. Marcin Gortat rozegrał mecz ze swoimi fanami z Polski i Stanów Zjednoczonych. To była jedna z niewielu rozrywek w FOB Ghazni

Źródło: ze zbiorów autora.

Wykres 19. Oceny ankietowanych dotyczące realizacji zadań w rejonie misji

Źródło: opracowanie własne.

Według 17,2% ankietowanych XI zmiana w środowisku wojskowym jest oceniana najlepiej, 59,6% osób uznało, że środowisko wojskowe ocenia XI zmianę bardzo wysoko, 21,2% uważało, że zmiana jest oceniana wysoko, natomiast 2% respondentów twierdziło, że oceniono XI zmianę przeciętnie (Wykres 20). Wysoką ocenę argumentowano przede wszystkim brakiem strat w żołnierzach, a także przyznaniem tytułu Najlepszy Pododdział Wojska Polskiego. Wartości współczynnika korelacji Spearmana ($Rho = 0,384$; $p < 0,001$) wskazują na wystąpienie istotnej zależności pomiędzy oceną zaangażowania żołnierzy w realizację zadań a opinią ankietowanych dotyczącą oceny XI zmiany w środowisku wojskowym. Wraz ze wzrostem oceny zaangażowania żołnierzy zwiększała się również ocena XI zmiany w środowisku wojskowym (Tabela 6).

Pomimo dużego natężenia zadań służbowych żołnierze pozytywnie odnosili się do ich realizacji w ramach posiadanych obowiązków na zajmowanych stanowiskach służbowych. Efektywne i odpowiednio ukierunkowane działania interpersonalne, realizowane przez przełożonych poszczególnych szczebli dowodzenia, wzmacniały integrację współpracujących ze sobą zespołów, co z kolei korzystnie wpływało na nastroje żołnierzy i gotowość do realizacji zadań. W czasie XI zmiany PKW Afganistan udzielono ogółem 6318 wyróżnień, co świadczy o wysokim poziomie dyscypliny i jakości realizowanych przedsięwzięć. Odnotowano też przewinienia, jednak odsetek

wymierzonych za nie kar dyscyplinarnych wynosił ok. 1,5% w stosunku do wyróżnień.

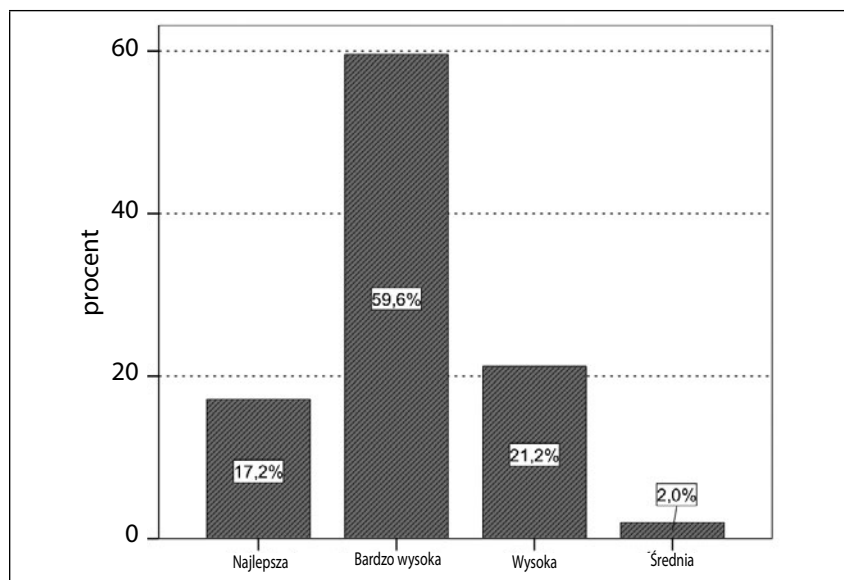
Tabela 5. Ocena zaangażowania żołnierzy XI zmiany oraz realizacji zadań

			Jak ocenia Pan/Pani zaangażowanie żołnierzy XI zmiany w realizację zadań?	
			Bardzo wysoko (bardzo dobrze)	Wysoko (dobrze)
Jak Pan/Pani ocenia w całości realizację zadań powierzonych XI zmianie?	Bardzo wysoko	Liczebność	43	12
		Procent ze zmiennej w wierszu	78,2%	21,8%
		Procent ze zmiennej w kolumnie	71,7%	30,0%
	Wysoko	Liczebność	16	26
		Procent ze zmiennej w wierszu	38,1%	61,9%
		Procent ze zmiennej w kolumnie	26,7%	65,0%
	Średnio	Liczebność	1	2
		Procent ze zmiennej w wierszu	33,3%	66,7%
		Procent ze zmiennej w kolumnie	1,7%	5,0%
	Współczynnik korelacji Spearmana			Rho = 0,408; p < 0,001

Źródło: opracowanie własne.

Negatywnym zjawiskiem wpływającym na nastroje żołnierzy był system gratyfikacji finansowej za wykonywanie zadań poza terenem bazy. Miało to rekompensować m.in. zwiększone ryzyko uczestników patroli, ale przepis był rozumiany bardzo literalnie, co powodowało, że każdy wyjazd na zewnątrz bazy, np. na spotkanie czy załatwienie sprawy w siedzibie gubernatora lub koszarach ANA, był gratyfikowany. System ten powodował wśród żołnierzy dyskusje, rodził podejrzenia o „ekonomicznym” podłożu wyjazdów niektórych uczestników i faktycznie stanowił pretekst do nadużyć. Znając to zjawisko z poprzednich misji, w XI zmianie przywiązywano dużą wagę do uzasadnienia i prawnego uregulowania wyjazdów niezwiązanych z typową działalnością patrolową i operacyjną.

Wykres 20. Ocena XI zmiany PKW przez środowisko wojskowe

Źródło: opracowanie własne.

Fotografia 42. Podziękowanie za wzorową służbę

Źródło: ze zbiorów autora.

Godna podkreślenia jest opinia o XI zmianie PKW z punktu widzenia sojuszników i przełożonych w strukturze dowodzenia ISAF:

W statystykach RC-East XI zmiana PKW dowodzona przez gen. Tworkowskiego była oceniana bardzo wysoko. Ocenę tę podzielali nie tylko wszyscy oficerowie sztabu RC-East, ale również dowództwo ISAF. Podkreślali oni zasługi dowództwa i wszystkich żołnierzy XI zmiany PKW w opanowaniu sytuacji i ustabilizowaniu jej na określonym poziomie bezpieczeństwa. Dla mnie osobiście kluczem do sukcesu, jakim jest wypełnienie wszystkich postawionych przed XI zmianą zadań operacyjnych, oraz powrót z Afganistanu jako jedyny kontyngent wojskowy bez straty żołnierza, jest jego doświadczony, mądry i asertywny dowódca, autorytet dla podwładnych, wzór dla młodszych dowódców³².

Wysokie oceny potwierdza zastępca dowódcy ACT

Wielokrotnie jako zastępca dowódcy NATO ds. transformacji, miałem okazję spotykać się i rozmawiać z dowódcami zarówno RC-E, któremu podlegał PKW dowodzony przez gen. bryg. B. Tworkowskiego, jak i z dowódcą ISAF. Zawsze wyrażali oni najwyższe słowa uznania co do profesjonalizmu i jakości wykonywanych zadań przez XI zmianę PKW³³.

W swoim wywiadzie eksperckim cytowany gen. Mieczysław Bieniek dokonał podsumowania funkcjonowania ocenianej zmiany w siłach ISAF:

Wszystkie te cele zostały osiągnięte i zmiana dowodzona przez gen. bryg. Bogdana Tworkowskiego wykonała je wzorowo, nie ponosząc strat w ludziach, co zasługuje na szczególne podkreślenie. Było to możliwe dzięki dobremu przygotowaniu żołnierzy tej zmiany do wykonywania tych trudnych zadań oraz doświadczeniu i umiejętnemu profesjonalnemu dowodzeniu przez dowódcę³⁴.

Pierwszy rotacyjny wylot żołnierzy XI zmiany miał miejsce 24 września 2012 roku z bazy Ghazni. Dla każdego żołnierza był to początek trwającego prawie 10 dni powrotu do Polski. W ciągu miesiąca prawie 2500 żołnierzy pokonywało ponad 4000 km dzielących Ghazni od Krakowa. Ich miejsce zajmowała kolejna XII zmiana, zorganizowana na bazie 12 Brygady Zmechanizowanej ze Szczecina, której pierwsi żołnierze przybyli wtedy do polskich baz. Zanim jednak żołnierze dotarli do polskiej ziemi, czekał ich przerzut śmigłowcem i trzema różnymi rodzajami samolotów oraz noclegi w trzech różnych bazach pośrednich na terenie dwóch państw. Z bazy Ghazni żołnierze

³² Wywiad ekspercki z gen. bryg. Jarosławem Wierzchołskim – zastępcą dowódcy RC-E.

³³ Wywiad ekspercki z zastępcą dowódcy ACT. Potwierdza te opinie w wywiadzie eksperckim dowódca Wojsk Lądowych, przedstawiając oceny dowódcy ISAF i dowódcy USAREUR (United States Army Europe).

³⁴ Podsumowanie XI zmiany, załącznik nr 2, https://isaf.wp.mil.pl/pl/1_1961.html [dostęp: 21.01.2018, strona nieaktywna: 12.07.2021].

przerzucani byli śmigłowcami Chinook do bazy Sharana, a stamtąd samolotami Hercules do Bagram, gdzie na poszczególne wyloty czekały amerykańskie samoloty C-17 Globemaster. Na ich pokładzie następował przelot do bazy Manas w sąsiednim Kirgistanie. Tam następowała przesiadka, której czas był różny, do pasażerskiego boeinga, by po kilku godzinach lotu wylądować w Polsce. Dzięki wykorzystaniu swoich doświadczeń i doskonałej współpracy planistycznej ze zmiennikami pod nadzorem dowódcy operacyjnego rotacje zostały przeprowadzone w sposób bardzo płynny. Przekazanie dowodzenia nastąpiło 24 października w FOB Ghazni. Uczestniczący w niej minister obrony narodowej Tomasz Siemoniak podsumował działanie XI zmiany:

Dzisiejsza uroczystość to bardzo dobry moment, żeby podziękować żołnierzom i pracownikom XI zmiany PKW, których oceniamy bardzo wysoko, na szóstkę. Szczególne słowa kieruję pod adresem gen. Tworowskiego, który wysoko postawił poprzeczkę swoim następcom³⁵.

Po powrocie całości XI zmiany PKW do kraju 23 listopada na placu Matejki w Krakowie, tuż obok Grobu Nieznanego Żołnierza, odbyło się uroczyste przywitanie XI zmiany PKW, w którym wziął udział m.in. Tomasz Siemoniak, szef MON, generał Mieczysław Cieniuch, szef Sztabu Generalnego WP, Jacek Majchrowski, prezydent Krakowa, Jerzy Miller, wojewoda małopolski, i dowódca RSZ. Minister obrony narodowej podkreślił:

Przyczyniliście się do podniesienia poziomu bezpieczeństwa i pokoju w Afganistanie. Dziękuję za to, że wspieraliście lokalne władze [...]. To, czego dokonaliście ma znaczenie dla bezpieczeństwa Polski i świata. Cieszę się z tego, że pomyślnie zrealizowaliście powierzone wam zadanie i cieszę się, że wykazaliście się profesjonalizmem oraz dobrym sercem³⁶.

Od momentu lądowania w kraju uczestnicy misji byli kierowani do macierzystych jednostek, gdzie po przeprowadzeniu badań lekarskich udzielano im należnych urlopów wypoczynkowych. Jednostki wojskowe bezpośrednio zaangażowane w realizację zadań w ramach XI zmiany przystąpiły do odtwarzania zdolności bojowej.

Za „dokonanie czynu bojowego połączonego z ofiarnością i odwagą żołnierzy” XI zmiana PKW w Islamskiej Republice Afganistanu została wyróżniona przez ministra obrony narodowej tytułem honorowym Przewodzący

³⁵ Kronika XI zmiany, wyd. 6 BPD, ze zbiorów autora.

³⁶ P. Drabik P., *Powitanie żołnierzy XI zmiany PKW w Krakowie*, 23.11.2012, <https://naszemiasto.pl/powitanie-zolnierzy-xi-zmiany-pkw-w-krakowie/ar/c1-4495918> [dostęp: 21.12.2017].

Oddział Wojska Polskiego³⁷, a dowódca zmiany i jednocześnie dowódca 6 BPD postanowieniem prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej odznaczony został Krzyżem Komandorskim Orderu Krzyża Wojskowego „za umiejętne i skuteczne dowodzenie jednostką bojową w czasie działań bojowych przeciwko aktom terroryzmu podczas użycia Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa w czasie pokoju”³⁸.

Fotografia 43. Najważniejsi przedstawiciele Sił Zbrojnych RP i władz Małopolski powitali żołnierzy XI zmiany PKW w Krakowie 23 listopada 2012 roku

Źródło: ze zbiorów autora.

Odnotowano istotną zależność pomiędzy oceną XI zmiany jako całości w realizacji postawionych przed nią zadań w rejonie misji a opinią ankietowanych na temat oceny zmiany w środowisku wojskowym, co potwierdzają wartości współczynnika korelacji Spearmana ($Rho = 0,403$; $p < 0,001$). Wraz ze wzrostem oceny XI zmiany jako całości zwiększała się również ocena zmiany w środowisku wojskowym (Tabela 7).

³⁷ Decyzja nr 5/Wych. Ministra Obrony Narodowej z dnia 18 lutego 2013 r., załącznik nr 3.

³⁸ *Święto Wojska Polskiego. Awanse i podziękowania dla generałów*, 15.08.2014, www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/5772,Swieto-Wojska-Polskiego-Awanse-i-podziękowania-dla-generalow.html [dostęp: 21.01.2017].

Tabela 6. Ocena dotyczące oceny w środowisku wojskowym XI zmiany oraz zaangażowania żołnierzy w realizację zadań

			Jak ocenia Pan/Pani zaangażowanie żołnierzy XI zmiany w realizację zadań?	
			Bardzo wysoko (bardzo dobrze)	Wysoko (dobrze)
Jak Pana/ Pani zdaniem w środowisku wojskowym oceniata jest XI zmiana?	Najlepiej	Liczebność	14	3
		Procent ze zmiennej w wierszu	82,4%	17,6%
		Procent ze zmiennej w kolumnie	23,7%	7,5%
	Bardzo wysoko	Liczebność	39	20
		Procent ze zmiennej w wierszu	66,1%	33,9%
		Procent ze zmiennej w kolumnie	66,1%	50,0%
	Wysoko	Liczebność	6	15
		Procent ze zmiennej w wierszu	28,6%	71,4%
		Procent ze zmiennej w kolumnie	10,2%	37,5%
	Średnio	Liczebność	0	2
		Procent ze zmiennej w wierszu	0%	100,0%
		Procent ze zmiennej w kolumnie	0%	5,0%
Współczynnik korelacji Spearmana			Rho = 0,384; p < 0,001	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 7. Ocena całości realizacji zadań powierzonych XI zmianie w rejonie misji

			Jak Pan/Pani ocenia całość realizacji zadań powierzonych XI zmianie w rejonie misji?		
			Bardzo wysoko	Wysoko	Średnio
Jak Pana/ Pani zdaniem w środowisku wojskowym oceniata jest XI zmiana?	Najlepiej	Liczebność	13	3	1
		Procent ze zmiennej w wierszu	76,5%	17,6%	5,9%
		Procent ze zmiennej w kolumnie	23,6%	7,3%	33,3%
	Bardzo wysoko	Liczebność	38	21	0
		Procent ze zmiennej w wierszu	64,4%	35,6%	0%
		Procent ze zmiennej w kolumnie	69,1%	51,2%	0%
	Wysoko	Liczebność	4	16	1
		Procent ze zmiennej w wierszu	19,0%	76,2%	4,8%
		Procent ze zmiennej w kolumnie	7,3%	39,0%	33,3%
	Średnio	Liczebność	0	1	1
		Procent ze zmiennej w wierszu	0%	50,0%	50,0%
		Procent ze zmiennej w kolumnie	0%	2,4%	33,3%
Współczynnik korelacji Spearmana			Rho = 0,403; p < 0,001		

Źródło: opracowanie własne.

Wnioski

1. Poziom przygotowania do realizacji zadań w Islamskiej Republice Afganistanu oraz morale żołnierzy XI zmiany PKW były wysokie. Dzięki dużemu zaangażowaniu i pozytywnej motywacji wszystkie zadania i zamierzenia zostały zrealizowane. Główny wysiłek w okresie misji skupiony był na skrupulatnym, sumiennym i terminowym wykonywaniu obowiązków na zajmowanych stanowiskach służbowych oraz realizowaniu działalności operacyjnej w rejonie odpowiedzialności PSZ.
2. Prowadzona działalność operacyjna w okresie XI zmiany wykazała, że największe efekty przynoszą operacje o dużej manewrowości, podczas których przeciwnik nie jest w stanie przeciwstawić się siłom koalicyjnym i ASB. Uniknięcie spektakularnych ataków oraz strat bezpowrotnych

w okresie działalności XI zmiany było również spowodowane maksymalnym wykorzystaniem dostępnych środków rozpoznania oraz wnikliwą analizą przyszłego środowiska wykonywania zadania.

3. Przyjęta struktura organizacyjna XI zmiany sprawdziła się w 100 procentach, zapewniając pełną realizację zadań bez dokonywania zmian organizacyjnych po przybyciu na teatr działań wojennych. Duży wpływ na ten stan rzeczy miał aktywny udział dowództwa XI zmiany, wynikający ze znajomości tematyki, rozumienia potrzeb oraz wykorzystywania danych z rekonesansów i planów działania przełożonych.
4. Zapobieganie zdarzeniom typu *insider threat* było jednym z elementów uniknięcia strat wśród żołnierzy XI zmiany. Wyznaczanie „aniołów stróżów” w każdym wspólnym działaniu z ASB oraz udzielanie szczegółowego instruktażu dla żołnierzy współdziałających z ASB w zakresie wzajemnego zwracania się oraz poszanowania było bardzo ważnym elementem.
5. Działalność GWO miała duże znaczenie pomimo braku pełnych możliwości niszczenia elementów kinetycznych przeciwnika, np. braku amunicji precyzyjnej. Realizowane zadania ogniowe w ramach CFF i FM oraz CF przyczyniły się do skupienia działalności przeciwnika w określonych rejonach. Pomimo że przeciwnik, znając ROE sił ISAF, skutecznie wykorzystywał ograniczenia, to działanie GWO zapewniło bezpieczeństwo dla sił PSZ w rejonach możliwego oddziaływania ogniem artylerii.
6. Specyficzne warunki środowiska naturalnego dawały załogom polskich śmigłowców możliwości doskonalenia umiejętności i testowania sprzętu. Ze względu na duże zapylenie niezbędne jest posiadanie umiejętności lądowania z dobiegiem w terenie przygodnym, dlatego pożądane byłoby wprowadzenie w programach szkolenia pilotów śmigłowcowych ćwiczeń na zastosowanie bojowe związanych z desantowaniem wojsk i techniki bojowej w górach, w terenie o bardzo dużym zapyleniu, zarówno w dzień, jak i w nocy, z wykorzystaniem urządzeń noktowizyjnych.
7. Urządzenia noktowizyjne będące na wyposażeniu SGPSh to urządzenia trzeciej generacji. Załoga przy takim wyposażeniu nie jest w stanie precyzyjnie wybrać bezpiecznego miejsca do lądowania ze względu na brak możliwości oceny przydatności płaszczyzny do lądowania (pofałdowania terenu) spowodowany mniejszym kątem widzenia w ograniczonym polu widzenia, płaskim obrazem (bez głębi widzenia), obniżeniem ostrości wzroku (powodującym późniejsze wykrywanie celów czy przeszkód terenowych) oraz dużym zapyleniem. Doposażenie załóg w noktowizory nowszej generacji spełniające te wymogi zwiększyłyby bezpieczeństwo podczas wykonywanych zadań i umożliwiło prowadzenie działalności operacyjnej niezależnie od iluminacji.

8. W czasie XI zmiany częstym problemem były godziny nadliczbowe cywilnych ratowników medycznych. Zabezpieczenie czterodniowej operacji powodowało naliczanie dla każdego ratownika cywilnego 64 nadgodzin, co przekładało się na konieczność naliczenia 8 dni wolnych od pracy. Dodatkowym problemem było to, iż pierwszy raz zdarzyło się, aby w ZB „B” wszyscy ratownicy medyczni (10) byli pracownikami wojska. W ZB „A” na 10 etatów tylko 3 były obsadzone przez wojskowych ratowników medycznych. Rozwiązaniem jest powoływanie pracowników wojska do służby okresowej lub zatrudnianie jak najmniejszej procentowo liczby cywilnych ratowników medycznych. Ponadto należałoby wykluczyć stosowanie przepisów Kodeksu pracy w stosunku do osób biorących udział w działaniach wojennych.
9. Najczęściej, jak to było możliwe, podczas spotkania z ludnością miejscową oferowano pomoc humanitarną. Reakcja na taką ofertę w jasny sposób pokazuje wpływ rebeliantów na daną miejscowość. Odmowa przyjęcia pomocy wskazuje, iż rebelianci mają duży wpływ na lokalną społeczność, przyjęcie pokazuje, że wpływ ten jest mały lub go nie ma. Należy pamiętać, iż odmowa przyjęcia pomocy humanitarnej nie wiązała się z nieprzyjaznym lub wrogim nastawieniem ludności miejscowej do PSZ. Wynikała ona zwykle z obawy o reakcję rebeliantów na przyjęcie takiej pomocy. Rebelianci zakazują przyjmowania czegokolwiek od żołnierzy ISAF, a nawet posuwają się do karania ludzi i palenia przyjętej pomocy. Takie zachowanie rebeliantów jasno wskazuje, że dystrybucja pomocy humanitarnej ma negatywny wpływ na operacje niekinetyczne i działania informacyjne rebeliantów. Działania takie jak dystrybucja pomocy humanitarnej kreują pozytywny obraz żołnierzy ISAF i ASB oraz budują dobre relacje z ludnością miejscową. Deprecjonuje to obraz rebeliantów i podważa ich wpływ na lokalną społeczność. Nawet spalenie pomocy humanitarnej i zastosowanie przemocy przez rebeliantów wobec ludności miejscowej z punktu widzenia prowadzonej operacji jest czynnikiem sprzyjającym, który powinien być wykorzystywany do budowania negatywnego wizerunku rebeliantów i pozytywnego władz afgańskich i sił ISAF. Dystrybucję pomocy humanitarnej prowadzili często żołnierze CIMIC i 3 Brygady ANA. Kreowało to ich pozytywny obraz wśród lokalnej społeczności.
10. Pracownicy cywilni PKW noszą takie same umundurowanie jak żołnierze PKW i nie są zobligowani do przestrzegania przepisów zbiorczych. Ma to negatywny wpływ na dyscyplinę w kontyngencie i postrzeganie polskich żołnierzy przez sojuszników, dlatego też zasadne jest wyposażenie pracowników cywilnych w inny wzór umundurowania, co będzie odróżniać ich od żołnierzy PKW.

11. Zasadne wydaje się zaangażowanie w szkolenie zgrywające i ćwiczenie certyfikujące w kraju przedstawicieli elementów rozpoznania tworzonych na bazie szeroko rozumianych „służb specjalnych”. Takie rozwiązanie pozwoli w większym stopniu zgrać system rozpoznawczy przed wyjazdem w rejon operacji. Pozwoli też obsadom współdziałających komórek wzajemnie poznać się oraz lepiej zrozumieć system i własną w nim rolę. Dodatkowo będzie dobrą okazją do przeprowadzenia szkoleń w zakresie ochrony kontrwywiadowczej przez ich przedstawicieli. Powinny je prowadzić osoby dobrze znające sytuację w rejonie misji oraz metody działania strony przeciwnej.
12. W przypadku sytuacji wymagającej wprowadzenia dodatkowego wyposażenia, które wpływa istotnie na bezpieczeństwo żołnierzy, wskazane jest stosowanie procedur uproszczonych w zakupach i dostarczeniu do kontyngentu. Negatywnym przykładem w tym zakresie był brak realizacji zapotrzebowania na wykrywacze metali Goldie³⁹, które nie zostały zakupione mimo wielokrotnego monitowania. Podobna sytuacja dotyczyła ochrony przed improwizowanymi urządzeniami wybuchowymi odpalanymi drogą radiową, gdzie zasadne było wyposażenie patroli w plecakowe zestawy zakłócaaczy, które doskonale sprawdzały się podczas prowadzenia działań w miejscach zagrożonych występowaniem tego typu IED. Doświadczenia w ich użytkowaniu przez siły koalicji wskazywały, że były one w tamtym okresie jednym z najlepszych urządzeń chroniących żołnierzy, którzy w czasie realizacji zadań bojowych przebywają poza zasięgiem Duke lub Symphony⁴⁰ i są narażeni na działanie min pułapek.
13. Udział polskich żołnierzy w operacjach w Iraku i Afganistanie przysporzył wiele problemów związanych z występowaniem objawów PTSD. Dopiero gdy nasilały się przypadki jego występowania, ranga tych problemów znalazła odzwierciedlenie w konkretnych działaniach. Rozpoczęto edukację żołnierzy pod kątem radzenia sobie ze zdarzeniami traumatycznymi. W 2010 roku powstał Program osłony psychologicznej uczestników misji poza granicami państwa i ich rodzin, stworzono klinikę stresu bojowego w Warszawie oraz cztery oddziały szpitalne: w Gdańsku, Wrocławiu, Bydgoszczy i Szczecinie. Na dobrym poziomie zapewniana jest pomoc psychologiczna w trakcie misji. Najwięcej problemów przysparza pomoc rannym i kontuzjowanym, szczególnie gdy w związku z orzeczonym brakiem zdolności

---

³⁹ Przeciwnik do odpalania IED metodą ręcznego sterowania rozpoczął stosowanie przewodów o grubości włosa, niewykrywalnych dla typowych wykrywaczy metalu. W jednostkach ISAF rozpoczęto stosowanie bardzo czułego wykrywacza Goldies, który spełniał te wymagania – produkt brytyjskiej Guartel Technologies Ltd.

⁴⁰ Urządzenia zakłócające sygnały radiowe, montowane na sprzęcie.

do służby wojskowej opuszczają szeregi armii. Niezbędne są dalsze (kolejne) rozwiązania systemowe i środki finansowe na pomoc weteranom⁴¹.

14. Autor ocenia jako negatywny przyjęty w PKW Afganistan (od I zmiany) system gratyfikacji pieniężnej dla żołnierzy zależny od liczby zadań wykonywanych poza bazami. Rozwiązanie takie godzi w dyscyplinę i spójność wewnętrzną wojska, podważa relacje pomiędzy poszczególnymi korpusami osobowymi (przypadki, gdy np. szeregowi oceniali, czy udział danego oficera w patrolu był rzeczywiście niezbędny), sam w sobie jest kryminogenny (zachęca żołnierzy do łamania prawa ze zwykłej chciwości) oraz zwiększa ryzyko dla żołnierzy, gdyż może prowadzić do podejmowania niepotrzebnych, nieprzemyślanych działań. XI zmiana nie miała z tym problemów dzięki stosownym regulacjom wewnętrznym, niemniej jednak marginalnie problem występował i wpływał na nastroje, szczególnie w korpusie szeregowych i podoficerów młodszych⁴².

---

⁴¹ Ważną rolę w prezentowaniu problemów tego środowiska odgrywa Stowarzyszenie Rannych i Poszkodowanych w Misjach Poza Granicami Kraju, powstałe w 2008 roku z inicjatywy żołnierzy w służbie czynnej oraz rezerwy, którzy służyli w misjach zagranicznych, zostali ranni, poszkodowani lub których problemy wynikają bezpośrednio z pełnienia służby poza granicami państwa.

⁴² Obserwacja własna autora.

Rozdział 5.

Wykorzystanie doświadczeń XI zmiany w procesie przygotowania przyszłych kontyngentów Polskich Sił Zbrojnych

W trakcie przygotowań i realizacji zadań w Islamskiej Republice Afganistanu przez XI zmianę PKW w Siłach Zbrojnych RP ustanowiono i wdrożono w 2009 roku Narodowy System Zbierania i Upowszechniania Doświadczeń. Obejmował on oprócz misji poza granicami kraju również pozostałe obszary funkcjonowania Sił Zbrojnych¹. W początkowym okresie działalności PKW w Afganistanie i Iraku przesyłanie zebranych wniosków i doświadczeń było realizowane za pomocą sformalizowanego systemu meldunkowego. Wnioski i doświadczenia miały charakter krótkich informacji odnoszących się do braków kadrowych, sprzętowych oraz złego funkcjonowania sprzętu w warunkach misyjnych. Takie rozwiązanie prowadziło do utraty wielu doświadczeń i kreowało wrażenie wysyłania żołnierzy po raz kolejny na „pierwszą zmianę”. A przecież wdrażanie tzw. dobrych praktyk oraz eliminowanie nieprawidłowości przez działania naprawcze realizowane w ramach systemu wykorzystania doświadczeń pozwala zwiększyć efektywność i bezpieczeństwo żołnierzy wykonujących zadania w kraju oraz w ramach misji NATO, UE czy ONZ.

W strukturze organizacyjnej PKW w Afganistanie komórka wyznaczona do zbierania i upowszechniania doświadczeń została wprowadzona Rozkazem Dowódcy Operacyjnego SZ nr 28 z 17 kwietnia 2009 roku w sprawie narodowego systemu zbierania i upowszechniania wniosków i doświadczeń w Siłach Zbrojnych RP. Zespół ds. Zbierania i Upowszechniania Doświadczeń

---

¹ Biorąc pod uwagę okres działania kontyngentów Sił Zbrojnych RP w misjach pod flagą NATO (1995), najczęściej w podległości amerykańskiej, decyzja o stworzeniu tego systemu zajęła kierownictwu Sił Zbrojnych dużo czasu. Systemy *after action review* czy *lessons learned* w amerykańskich Siłach Zbrojnych funkcjonowały od początku każdej operacji – obserwacja autora.

z Misji w PKW Afganistan został włączony w sojuszniczy system zbierania doświadczeń działający na teatrze wojennym pod nazwą ISAF Lessons Learned System, który działał na podstawie ISAF SOP-391 The ISAF Lessons Learned Process, ISAF SOP-394 The After Action Review Process oraz RC-East Lessons Learned SOP². Z doświadczeń XI zmiany wynika, że konieczne jest prowadzenie szkoleń z zakresu organizacji i prowadzenia (AAR, *after action review*) we wszystkich elementach przyszłych zmian. W znaczny sposób wpłynie to na jakość i skuteczność tego typu odpraw, niemających unormowania w Siłach Zbrojnych RP. Przeprowadzone w ramach AAR obserwacje *sustain, improve* (utrzymać i poprawić) są doskonałym źródłem doświadczeń nie tylko do działalności bieżącej, ale również w odniesieniu do procedur i taktyki działania PKW. Jest to szczególnie wartościowe w kontekście doświadczeń wyniesionych ze współdziałania z elementami sojuszniczymi oraz ANSF (wiele z elementów ugrupowania w rejonie misji nie istnieje w strukturze Sił Zbrojnych RP). Inną obserwacją jest funkcjonowanie systemu *lessons learned* (LL). Ze względu na współdziałanie w środowisku międzynarodowym w ramach systemu NATO LL preferowane byłoby kierowanie przed misją kandydatów na kurs dla oficerów sztabowych zajmujących się problematyką LL, organizowany np. przez Centrum Szkolenia Swedint w Szwecji. Są to kursy dedykowane przede wszystkim kandydatom do pracy na stanowiskach związanych z systemem LL w NATO.

Uczestnicy XI zmiany w trakcie przygotowań korzystali z doświadczeń opracowanych przez odpowiednie komórki w Dowództwie Wojsk Lądowych i Dowództwie Operacyjnym SZ oraz własnych, natomiast ich doświadczenia z tego okresu trafiały w formie meldunków, opinii i uwag do przełożonych. W rejonie operacji formalne działania w tym zakresie prowadził etatowy zespół ds. zbierania i upowszechniania doświadczeń, a ponadto były one zawierane w cyklicznych meldunkach i sprawozdaniach, przekazywane w trakcie wizyt i rekonesansów do PKW oraz przekazywane bezpośrednio zainteresowanym, w tym przygotowującym się kolejnym zmianom. Wiele z nich zostało uwzględnionych nie tylko w ramach przygotowań³, ale też do wprowadzenia

² *Doświadczenia...*, dz. cyt., s. 124.

³ Świadczą o tym dane zawarte w wywiadach eksperckich m.in. szefa Sztabu Generalnego WP, dowódcy Wojsk Lądowych („Doświadczenia XI zmiany były wykorzystywane na bieżąco jeszcze w trakcie jej trwania. Przekazywane w meldunkach i przez zespół zbierania doświadczeń uwagi wykorzystywano w szkoleniu kolejnych zmian, tym bardziej że kolejny, tzw. letni, kontyngent, gdzie intensywność działań była największa, był przygotowywany z 25 BKPow, zbliżonej profilem szkolenia i doświadczeniem do 6 BPD. Szczególnie godne uwagi są zasady stosowane w działaniach taktycznych, organizacja ochrony baz, przeciwdziałanie IED, prowadzenie działań rozpoznawczych i obserwacji”), szefa Wojsk Aeromobilnych.

w ramach systemu upowszechniania doświadczeń⁴. Jednym z najlepszych sposobów na zbieranie doświadczeń, co praktykowano w trakcie misji, jest kontakt bezpośredni z żołnierzami i osobami funkcyjnymi elementów PKW. Pozyskane obserwacje należy konsultować na zasadzie tworzenia doraźnych zespołów roboczych, które na podstawie tzw. burzy mózgów dokonują korekt, określają problem źródłowy, a także rozbudowują jego opis oraz proponują działania doskonalące. Do najważniejszych wniosków, jakie należałoby wysnuć, korzystając z doświadczeń XI zmiany PKW, zdaniem autora pracy, należą skierowane do Dowództwa Operacyjnego SZ propozycje i podsumowania zawarte w sprawozdaniu po zakończeniu operacji⁵. W prawie 150 pozycjach ujęto wiele ogólnych wskazań, np. dotyczących zasad szkolenia i działania, oraz bardzo szczegółowych, np. konkretnych modeli sprzętu lub zamian pojedynczych specjalności. Większość z tych wniosków i propozycji została przedstawiona w niniejszym rozdziale.

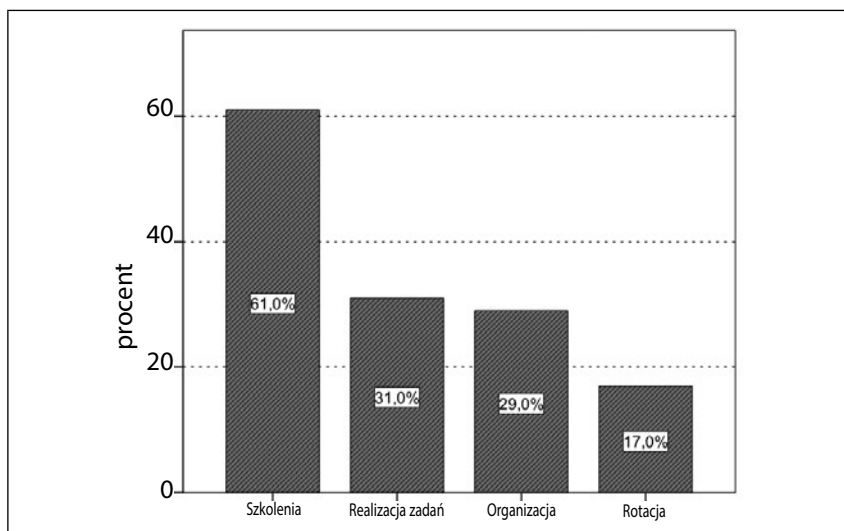
Według ankietowanych, wykorzystując doświadczenie XI zmiany, przygotowania PKW można udoskonalić w poszczególnym zakresie: szkolenia – 61%; realizacja zadań – 31%; organizacja – 29%; rotacja – 17% (Wykres 21). Według respondentów w trakcie realizacji szkolenia przygotowującego do misji konieczne jest zgrywanie FDC (*fire direction center*) z obsadą Centrum Operacji Taktycznych ZB i oficerów Sekcji Koordynacji Wsparcia Ogniwego z Centrum Operacji Taktycznych PSZ w zakresie realizacji procedury COF (*clearance of fire*). Obowiązkowo w trakcie szkolenia zgrywającego muszą być wykorzystywane BSR do zabezpieczenia strzelań GWO. Należy szkolić dowódców plutonów zmotoryzowanych i dowódców obsłóg KTO Rosomak oraz funkcyjnych GWO (oficerów sekcji kierowania ogniem) w zakresie wykorzystywania aparatury nawigacyjnej transportera (GPS, dalmierz, system BFT) do określania współrzędnych celów na potrzeby ognia artylerii, a także kierowania ogniem. W przypadku szkoleń ulepszenia powinny obejmować przede wszystkim zwiększenie intensywności szkoleń ogniowych, taktycznych, specjalistycznych, dostosowanie szkoleń do realnego terenu działania i stworzenie warunków podobnych do tych, w których żołnierze będą uczestniczyć w misji. Uwagi te odzwierciedlają warunki szkolenia – wyznaczone ośrodki szkolenia poligonowego i ich infrastruktura nie przypominały Afganistanu, a np. program strzelań dawał wiele możliwości dowódcom, ale ograniczał je limit przydzielonej amunicji. Jeśli chodzi o realizację zadań, to zdaniem ankietowanych powinno się uwzględnić aktywność oraz agresywność działania, doświadczenie

⁴ Zestawienie obserwacji z PKW Afganistan zgłoszonych do Systemu Wykorzystania Doświadczeń w latach 2012–2015, [w:] *Doświadczenia...*, dz. cyt., s. 144–145.

⁵ Sprawozdanie z działalności XI zmiany PKW w Islamskiej Republice Afganistanu za okres od 18 kwietnia do 23 października 2012 roku – dokument znajduje się w archiwum DO SZ.

uczestników, a nawet cechy związane z przywództwem u dowódców wszystkich szczebli. W zakresie organizacji udoskonalenie powinno głównie polegać na wprowadzeniu pododdziałów operacyjnych do zabezpieczenia bazy, doborze odpowiednio wykwalifikowanych żołnierzy oraz zmniejszeniu biurokracji. Według ankietowanych udoskonalenie rotacji powinno obejmować głównie niezależnienie od sojuszników, poprawę logistyki oraz skrócenie czasu rotacji i przyspieszenie zmian. Uwaga ta dotyczy oczekiwań na lotniskach pośrednich oraz w rejonie wyjściowym po przekazaniu obowiązków⁶.

Wykres 21. Sugestie ankietowanych, które etapy przygotowania PKW powinny zostać udoskonalone

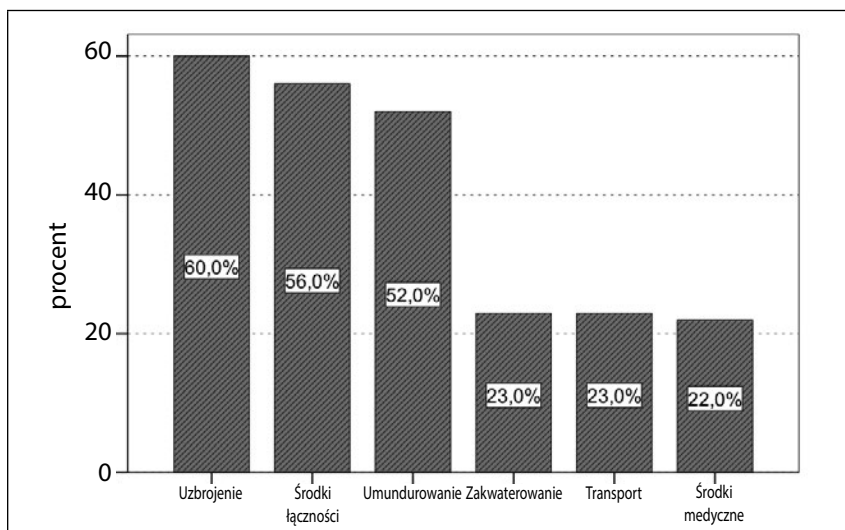
Źródło: opracowanie własne.

Następujący odsetek ankietowanych uważał, że bazując na doświadczeniu XI zmiany w wyposażeniu indywidualnym i zespołowym, należy zmienić lub uzupełnić poszczególne elementy: uzbrojenie – 60%; środki łączności – 56%; umundurowanie – 52%; zakwaterowanie – 23%; transport – 23%; środki medyczne – 22% (Wykres 22). W zakresie uzbrojenia według respondentów do wyposażenia każdego żołnierza powinien zostać dołączony karabin z celownikiem optycznym, noktowizor, granatnik, broń krótka, kamizelka kuloodporna, a żołnierze powinni dysponować bronią lepszej jakości. Umundurowanie, według respondentów, powinno być lepiej dopasowane do warunków

⁶ Czasy przelotów ustalali Amerykanie według swoich możliwości, a skumulowanie rotacji kilku kontyngentów w rejonie misji powodowało „zatory” i problem z dostępnością środków latających.

klimatycznych, bardziej kamuflujące, a także powinno cechować się wyższą jakością⁷. Żołnierze zauważali również konieczność wymiany obuwia. Co do środków medycznych to zmiany powinny polegać na wprowadzeniu do wyposażenia środków przeciwbólowych, a także zdaniem ankietowanych powinno się przeprowadzać w kraju szkolenia dotyczące korzystania ze wszystkich dostępnych w wyposażeniu żołnierza leków. W zakresie środków łączności, według respondentów, należałoby wprowadzić radiostacje osobiste, zwiększyć łączność satelitarną, a także powinien zostać wprowadzony nowocześniejszy sprzęt. W przypadku transportu zauważono dużą zależność od pojazdów Stanów Zjednoczonych, a także twierdzono, że powinna zostać zwiększona liczba pojazdów opancerzonych. Zdaniem ankietowanych w zakresie zakwaterowania zmiany powinny polegać na poprawieniu jego jakości, wymianie namiotów na baraki oraz na zapewnieniu odpowiedniej liczby podstawowego wyposażenia.

Wykres 22. Sugestie ankietowanych, które elementy wyposażania powinny być zmienione lub uzupełnione

Źródło: opracowanie własne.

Żołnierze XI zmiany wykonywali zadania w końcowym okresie funkcjonowania misji ISAF i wielu z nich, choćby weterani V zmiany, miało możliwość poznać różnice, jakie zaszyły w wyposażeniu indywidualnym i zespołowym.

⁷ Należy podkreślić, że nowe wzory ubioru polowego z 2010 roku w kamuflażu pustynnym (poza nielicznymi przypadkami) do końca ISAF nie trafiły na wyposażenie żadnej ze zmian PKW; zob. *Doświadczenia...*, dz. cyt., s. 73.

W ciągu ośmiu lat misji afgańskiej istotnie zmieniło się umundurowanie, wyposażenie i uzbrojenie indywidualne żołnierzy. Na podstawie doświadczeń z misji poprawiano konstrukcję kamizełek kuloodpornych, starano się połączyć zwiększony poziom ochrony z wygodą. Do tego doszły nowe kamizelki taktyczne⁸. Zmieniała się też broń polskich żołnierzy wyjeżdżających do Afganistanu. W fabryce w Radomiu zmodernizowano karabinek automatyczny Beryl do wersji C. Obecnie jest wyposażony w szyny pozwalające montować dodatkowe wyposażenie, w tym różnego typu celowniki. Żołnierze dostali też krótką odmianę tej broni – miniberyla. Ponadto wojsko kupiło nowe typy karabinów snajperskich Bor i Tor z Zakładów Mechanicznych w Tarnowie. Nowością były amerykańskie granatniki automatyczne Mk-19 mod. 3 kalibru 40 mm. Do kontyngentu trafił też sprzęt noktowizyjny, lornetki, gogle i celowniki produkcji PCO. Specjalnie na potrzeby misji kupiono odbiorniki nawigacji satelitarnej GPS i radiostacje oraz inne urządzenia łączności i wsparcia dowodzenia. Wprowadzono też nowe wzory obuwia, w tym buty trekkingowe, aczkolwiek, jak zawsze, ocena poszczególnych wyrobów jest sprawą bardzo indywidualną⁹. Spadochroniarze 6 BPD mający na co dzień kontakty z komandosami Wojsk Specjalnych, a w czasie XI zmiany ściśle ze sobą współpracujący, często z zazdrością oglądali broń i wyposażenie dopasowywane do indywidualnych potrzeb żołnierza¹⁰, jednak oczekiwanie wprowadzenia tej zasady w wojskach liniowych, nawet powietrznodesantowych, jest z ekonomicznego i logistycznego punktu widzenia bezzasadne.

Trudne warunki terenowe, a przede wszystkim zagrożenie IED oraz ogniem bezpośrednim przeciwnika znajdują odzwierciedlenie wśród respondentów oczekujących wzmocnienia sprzętem opancerzonym. Bezsprzecznie prym w tej grupie wiodły KTO Rosomak, szczególnie w wersji bojowej, spisujące się doskonale w warunkach afgańskich. Oceniane bardzo dobrze zarówno przez polskich, jak i sojusznicznych żołnierzy nie mogły być środkiem transportu i walki dla wszystkich, brakowało ich fizycznie¹¹. Funkcjonujące w zgrupowaniu amerykańskie MRAP-y, choć mniej manewrowe w górskim terenie

⁸ Problem wyposażenia indywidualnego i indywidualna ocena tych zmian przez żołnierzy, często odmienna od siebie, była jednym z tematów w dyskusji generałów, ekspertów w tej dziedzinie, związanej z podsumowaniem misji ISAF; zob. *Wielka lekcja*, „Polska Zbrojna” 2014, nr 12, s. 12–21.

⁹ T. Wróbel, *Testy na bojowo*, „Polska Zbrojna” 2014, nr 12, s. 78–81.

¹⁰ TF-49 otworzył się na doraźną pomoc elementom podległym PKW. Było to wsparcie polegające na wypożyczeniu, czasem konfigurowaniu różnego rodzaju wyposażenia, często niezbędnego do prowadzenia komunikacji, „w polu” lub *stricte* wpływającego na możliwości bojowe niektórych elementów bojowych. Przykładem jest tutaj wypożyczenie sprzętu noktowizyjnego oraz termowizyjnego dla grup działających w terenie – wywiad ekspercki dowódcy TF-49.

¹¹ W czasie XI zmiany używano 63 KTO Rosomak (w tym 46 w wersji bojowej) oraz 74 amerykańskich MRAP-ów.

i słabiej uzbrojone, były doskonałym uzupełnieniem i dodatkowo, otrzymane w ramach ACSA, nie obciążały tak budżetu państwa. Przeprowadzona analiza materiału badawczego i dokumentów oraz obserwacje dają podstawę do stwierdzenia, że:

1. Wyznaczenie do udziału w misji stabilizacyjnej jednostki o wysokim stanie ukończenia i oparcie struktury misyjnej na strukturze krajowej ułatwia proces przygotowania oraz dowodzenie w rejonie prowadzonych działań. Intensywne i manewrowe działania kinetyczne w połączeniu z działalnością na rzecz lokalnej społeczności oraz działania informacyjne są podstawą do osiągnięcia sukcesu¹². Podczas przygotowań pierwszych zmian wskazane jest wyznaczanie jednostek posiadających duże doświadczenie w tym zakresie i specjalizację.
2. W procesie doboru na stanowiska dowódcze i kierownicze należy uwzględniać oprócz wiedzy i doświadczenia takie cechy kandydatów¹³ jak odporność psychiczna, umiejętność współpracy, zdolność oceny ludzi i sytuacji. Ważną rolę odgrywa opiniowanie po zakończeniu misji i sprawdzanie opinii przy kwalifikowaniu do kolejnych misji¹⁴.
3. Proces przygotowania, z uwzględnieniem prezentowanych uwag, spełnia wszystkie wymogi. Powinien być każdorazowo dostosowywany do warunków misji i dawać swobodę dowódcom odpowiedzialnym za przygotowywanie.
4. Duże znaczenie z punktu widzenia funkcjonowania misji posiada realizacja zadań we współpracy z „silniejszym” partnerem. Ze względu na bogate doświadczenia Polski we współdziałaniu w operacjach pokojowych ze Stanami Zjednoczonymi (stosowanie systemu ACSA) rekomendowane jest utrzymanie tego trendu.
5. Proces zmian w wyposażeniu indywidualnym i zbiorowym żołnierzy przebiega we właściwym kierunku. Modernizacja Sił Zbrojnych RP nie może

¹² „Przed wszystkim powinna być przyjęta zasada, że każdy kontyngent powinien się składać z jednolitych jednostek, tak jak to było w przypadku XI zmiany, która była oparta na jednorodnych pododdziałach 6 BPD. Zasada dobrej relacji oraz wzajemnego zaufania przełożony-podwładny jest jedną z podstaw właściwego realizowania zadań na misjach poza granicami państwa” – wywiad ekspercki z dowódcą Wojsk Specjalnych.

¹³ W opiniach większości ekspertów, mimo braku takiego pytania, za jedną z podstaw sukcesów XI zmiany uważa się sposób dowodzenia i cechy indywidualne jej dowódcy. Według zastępcy dowódcy RC-E, „z perspektywy RC-East gen. Tworowski był w 2012 roku najbardziej doświadczonym dowódcą w regionie, cieszącym się autorytetem wśród podwładnych, przełożonych, ale co niezwykle ważne – także wśród innych dowódców zgrupowań zadaniowych (brygad). Po zaledwie kilku miesiącach dowodzenia stał się liderem znajdującym uznanie swoich amerykańskich odpowiedników oraz szanowanym autorytetem dla dowództwa RC-East”.

¹⁴ W trakcie XI zmiany stwierdzono przypadki żołnierzy spoza 6 BPD, których trzeba było rotować do kraju ze względu na niespełnianie wymogów po raz kolejny (nie zakończyli wcześniej misji planowo).

- opierać się tylko na doświadczeniach misyjnych, należy jednak brać pod uwagę możliwości ekspedycyjne polskich jednostek wynikające z zobowiązań sojuszniczych oraz rozwoju sytuacji międzynarodowej.
6. Sytuacja w misji ISAF wykazała znaczenie środków transportu i rozpoznania powietrznego. Niezbędna jest poprawa w zakresie posiadania i zdolności śmigłowców, szczególnie bojowych i odpowiedniego ich uzbrojenia (broń precyzyjna). Masowe wykorzystywanie BSR nakazuje wręcz konieczność poprawy w tym zakresie.
  7. Konieczność prowadzenia wielopłaszczyznowych działań (bojowych, szkoleniowych, informacyjnych, współpracy cywilno-wojskowej) wymaga zaangażowania nie tylko strony wojskowej, ale również resortów cywilnych.
  9. Zdecydowanie najlepsze efekty osiąga się przy stosowaniu zasady umiejętnego wykorzystania wszystkich elementów działających w rejonie odpowiedzialności. Współdziałanie i współpraca w czasie XI zmiany sił zasadniczych z elementami wywiadu i kontrwywiadu, sił specjalnych i sojuszników dały pozytywne rezultaty w działaniu oraz pozwoliły uniknąć bezpowrotnych strat¹⁵.
  10. Na wysokim poziomie funkcjonowało zabezpieczenie medyczne. Poprawa wymagana jest w zakresie liczby wojskowych ratowników medycznych, regulacji prawnych przy zatrudnianiu pracowników medycznych oraz lub przede wszystkim posiadania wyspecjalizowanego transportu powietrznego w zakresie MEDEVAC.
  11. W celu wdrażania tzw. dobrych praktyk oraz eliminowania nieprawidłowości przez działania naprawcze realizowane w ramach systemu wykorzystania doświadczeń mających na celu zwiększyć efektywność i bezpieczeństwo żołnierzy wykonujących zadania w ramach misji na bieżąco i wnikliwie można analizować sytuację i składać stosowne meldunki, sprawozdania, wnioski.
  12. Ważne z punktu przygotowań do tego typu operacji byłoby przyjęcie od XI zmiany wariantów szkolenia, a przede wszystkim sposobu działania taktycznego w rejonie misji. Elementem działającym na korzyść XI zmiany, a przede wszystkim zespołów 6 BPD, było ich oparcie na macierzystych jednostkach. Pozwoliło to szybciej opanować procedury, a dodatkowe więzi formalne i nieformalne ułatwiały działanie¹⁶.

---

¹⁵ „W sposobie realizacji zadań operacyjnych oraz współpracy z elementami wywiadu XI zmiana PKW ISAF może być dobrym przykładem dla przyszłych misji tego typu” – opinia szefa SWW, wywiad ekspercki.

¹⁶ Wniosek z wywiadu eksperckiego płk. Wiesława Kałkowskiego – zastępcy szefa Wojsk Aeromobilnych.

Zakończenie i wnioski końcowe

Celem niniejszej pracy było poddanie weryfikacji systemu przygotowań do realizacji zadań przez Polskie Kontyngenty Wojskowe oraz ich funkcjonowanie w rejonie misji na przykładzie XI zmiany w Islamskiej Republice Afganistanu. Zastosowane narzędzia badawcze pozwoliły odnieść się do problemów szczegółowych i zweryfikować hipotezy.

Hipoteza główna, zakładająca, że zakres zadań przydzielony PKW w ramach XI zmiany był zrealizowany właściwie, znajduje swoje odzwierciedlenie i potwierdzenie w metodologii badań. Przy analizie hipotez szczegółowych do rozbieżności w stosunku do założeń zaliczyć należy:

1. W procesie przygotowań nie zawsze zapewniono odpowiednią liczbę sprzętu i środków (głównie amunicji), a elementy wsparcia i rozpoznania spoza 6 BPD nie zgrywały się z zasadniczym komponentem w kraju. Baza szkoleniowa przygotowana była na dobrym poziomie i zapewniała warunki realizacji przedsięwzięć z zakresu działań kinetycznych. Operacja ISAF – należy przyjąć, że będzie to regułą w najbliższym czasie – była misją w środowisku cywilnym, bez jednoznacznie zidentyfikowanego przeciwnika. Istotną rolę odgrywała tu nie tylko umiejętność prowadzenia walki, ale też znajomość historii, obyczajów i kultury miejscowej ludności. W trakcie przygotowań nie było odpowiedniej bazy, która odzwierciedlałaby warunki afgańskie, oraz osób odgrywających w sposób naturalny i przekonujący lokalną społeczność. Na dobrym poziomie takie sytuacje symulowano jedynie w trakcie finalnego ćwiczenia Bagram XI. Należy podkreślić, że działanie żołnierzy w sytuacjach, kiedy należy kształtować właściwe relacje oparte na zaufaniu, respekcie, takcie i cierpliwości w warunkach wojennych, wywołują ogromny stres. Integracja działań kinetycznych i wsparcia cywilnego jest poważnym wyzwaniem i wymaga dobrego przygotowania na podstawie dyrektyw o charakterze polityczno-militarnym, zawierających m.in. zadania i programy rozwojowe oraz środki do ich realizacji.
2. W czasie realizacji zadań przez siły z 6 BPD w Afganistanie poważnym utrudnieniem był brak odpowiedniej liczby (przewidzianej w etacie) środków rozpoznania obrazowego BSR. To w dużej mierze wpływało na możliwości i efektywność funkcjonowania systemu rozpoznania. W trakcie

dynamicznego działania niezbędne były dane z otaczającego PKW środowiska, co uogólniając, można określić jako: wszystko, wszyscy, każde zdarzenie, każdy incydent rozgrywający się w bliższej lub dalszej styczności. Aby to obserwować, analizować i reagować, niezbędne są dane, a te w olbrzymiej ilości, w skomplikowanym środowisku i trudnym terenie, mogły dostarczać BSR-y. Pomijając tak wyrafinowane platformy, jakimi dysponowali amerykańscy sojusznicy – uzbrojone, zdolne analizować skład chemiczny materiałów, skanować powierzchnię terenu, drogi z określeniem miejsc naruszenia powierzchni – XI zmianie brakowało podstawowego, przesyłającego obraz terenu urządzenia. Problem ten rozwiązywano tylko dzięki wsparciu sojuszników i polskich TF-ów oraz doskonałej pracy szeroko rozumianych elementów rozpoznawczych.

W trakcie działań rozpoznawczych priorytetowo traktowano zbieranie i gromadzenie informacji. Działania te prowadzone były przez wszystkie elementy zgrupowania wykonujące zadania w terenie i bazach, np. podczas rozmów z interesantami, i wymagały ciągłego kierunkowania, a w czasie szkolenia przygotowawczego możliwa była do zrealizowania w wymiarze bardzo ogólnym, teoretycznym.

3. Funkcjonowanie XI zmiany w wymiarze i na zaprezentowanym poziomie byłoby utrudnione bez wsparcia sojuszniczego (sił amerykańskich). Biorąc pod uwagę ograniczone możliwości Sił Zbrojnych RP lub ich brak, np. w zakresie posiadanego sprzętu (RCP, transport strategiczny, MRAP-y), taka współpraca była naturalna, a nawet korzystna, jednak w ocenie części respondentów, szczególnie szeregowych i podoficerów, powinniśmy uniezależnić się od sojuszników. Jednocześnie wszyscy respondenci najwyżej ocenili współpracę z Amerykanami, podkreślając jej znaczenie. Zaskakująca jest natomiast niska ocena współpracy z ANSF, która wynikała w dużej mierze z różnic kulturowych i odmiennego sposobu podejścia do wykonywanych obowiązków, przykładowo żołnierze ANSF odmawiali działania w czasie ramadanu¹, spożywali narkotyki w czasie służby i nie wykazywali żadnej inicjatywy oddolnej, były to zachowania zupełnie niezrozumiałe dla Polaków.

Inną ważną rolę odgrywała działalność informacyjna. Dobrze realizowały ją przygotowane do tego elementy, szczególnie w ramach PsyOps. Zgodnie z obowiązującymi zasadami powinna być i faktycznie była prowadzona przez wszystkich mających kontakt z lokalną społecznością, cywilną czy ze składu ANSF. Wymagało to ciągłego doszkalania i instruowania, aby uzyskać oczekiwane efekty. Ważnym problemem była też bariera

---

¹ Ramadan to trzydziestodniowy okres, w którym muzułmanie muszą pościć, i jest to post znacznie bardziej drastyczny od tego, jaki obowiązuje np. katolików w okresie poprzedzającym Wielkanoc.

komunikacyjna z Afgańczykami, z którymi porozumiewano się przez tłumacza, często w języku angielskim. Funkcjonowanie XI zmiany potwierdziło dobre przygotowanie oraz przestrzeganie w praktyce skomplikowanych procedur ROE. Nie zostały one naruszone oraz nie spowodowano strat wśród ludności cywilnej.

4. W zakresie przygotowań przyszłych kontyngentów do porównywalnych misji, oprócz uzbrojenia i środków latających, ważna jest poprawa w zakresie łączności i zautomatyzowanych systemów dowodzenia. Niezwykle istotna w zakresie przygotowywania szkolonego personelu jest świadomość, że współczesne konflikty podlegają ciągłym przemianom w swoim środowisku, a uczestniczące w operacji siły międzynarodowe muszą się do tych zmian przystosować. Dowódcy szczebla taktycznego powinni posiadać predyspozycje do analizy i zrozumienia wszystkich problemów ze swojego otoczenia, przystosowania się do zmieniających się warunków, wychodzenia naprzeciw taktycznym wyzwaniom, rozwiązywania ich i przeciwdziałania nawarstwianiu się. Jednym z najważniejszych doświadczeń z misji ISAF jest potwierdzenie założenia, że drogą do sukcesu jest skupienie uwagi na społeczeństwie – jego ochrona, wsparcie i danie możliwości rozwoju.

Zastosowane metody badawcze okazały się wystarczające, choć z punktu widzenia autora po zakończeniu pracy dobór badanych ankietowo mógł być bardziej szczegółowy, tzn. z góry zaplanowany według specjalności, stopni i stanowisk, choć biorąc pod uwagę obszar badań – ogólną ocenę przygotowania i realizacji zadań – spełnił swoją rolę.

Wywiady z ekspertami prowadzone były przy użyciu jednego kwestionariusza, przez co nie wszyscy udzielili odpowiedzi na wszystkie pytania. Zastosowanie takiej metody pozwoliło uzyskać bardzo szeroką ocenę realizacji zadań w rejonie misji, z ograniczoną oceną przygotowań ze względu na brak wiedzy w tym zakresie u części ekspertów.

Zbadanie problemów umożliwiła ponadto analiza dokumentów z okresu przygotowania do misji i funkcjonowania w rejonie operacyjnego przeznaczenia. Uzyskane wyniki dowodzą, że cel rozprawy został osiągnięty, a problemy badawcze rozwiązane. Pozwala to na sformułowanie wniosków generalnych:

1. 6 Brygada Powietrznodesantowa w ramach przygotowań zrealizowała w pełnym wymiarze przedsięwzięcia wynikające z programu szkolenia opartego na długotrwałej analizie przygotowań wcześniejszych kontyngentów do misji w Iraku i Afganistanie. Bazując na doświadczeniach własnych oraz dzięki wsparciu informacjami i doświadczeniami z teatru działań wojennych, umiejętnie wykorzystano czas przeznaczony do wykorzystania według uznania dowódców odpowiedzialnych za przygotowanie

poszczególnych komponentów. Szeroko prowadzona współpraca z instruktorami zagranicznymi wzbogacała system przygotowań oraz zbliżała do przyszłego działania w środowisku sojusznicznym. Brak możliwości zgrywania z elementami wsparcia spoza 6 BPD spowodował, że było ono prowadzone dopiero w warunkach realnego działania w rejonie misji.

2. Zasadniczy element bojowy XI zmiany, składający się z pododdziałów 6 BPD, udowodnił, że dowódca PKW, dysponując doskonale wyszkoloną siłą i stosując właściwą taktykę działania i umiejętnie wykorzystując posiadane informacje, jest w stanie wykonać postawione zadanie przy minimalnych stratach własnych. Podstawą do osiągnięcia takiego efektu jest posiadanie w swoim składzie stosownie zorganizowanych i wyposażonych sił, które umożliwią nie tylko utrzymywanie baz czy posterunków, ale równocześnie prowadzenie intensywnych działań w terenie w celu uniemożliwienia przejęcia inicjatywy przeciwnikowi.

Mając na uwadze przyszłe działania, warto podkreślić szczególne predyspozycje żołnierzy spadochroniarzy do realizacji zadań w misjach stabilizacyjnych (i o podobnym charakterze) jak te w Afganistanie czy Iraku. Predyspozycje te wynikają z naturalnej dla spadochroniarzy gotowości do realizowania zadań w ugrupowaniu przeciwnika, co jest związane z dużym ryzykiem utraty życia czy też dostania się do niewoli. Natomiast do czynników składających się na tę predyspozycję należy zaliczyć:

- odporność psychiczną na działanie we wrogim otoczeniu;
  - wysoką sprawność fizyczną (wyższe wymagania niż dla innych, stąd większa odporność na trudy misji wynikające z klimatu i terenu operacji);
  - wyszkolenie taktyczne, którego zasadniczym założeniem jest przygotowanie do działań w ugrupowaniu przeciwnika (wrogim środowisku), stąd też specyficzna u spadochroniarzy cecha przewidywania zagrożenia z wszelkich możliwych kierunków. Powyższe wyliczenie generuje wniosek, że spadochroniarze powinni stanowić trzon sił PKW w najbardziej niebezpiecznych etapach operacji – z reguły w początkowym ich okresie, choć tak jak w przypadku operacji w Afganistanie, jest to od lat okres wiosenno-letni, tzw. *fighting season*. Potwierdza to użycie sił 6 BPD w Afganistanie: I zmiana (lato), V zmiana (lato), XI zmiana (lato).
3. XI zmiana jako całość wykonała zadania postawione przez dowództwo narodowe i sojusznicze na wysokim poziomie przez zdecydowane działanie kinetyczne wspólnie z ASB oraz umiejętnie prowadzenie działań niekinetycznych przez PRT, CIMIC i Grupę ds. Zarządzania i Rozwoju Detryktów. Równie wysokie wyniki oraz uznanie w oczach kierownictwa ISAF i afgańskiego uzyskały wszystkie zespoły szkoleniowe działające na

rzecz rozwoju afgańskiego wojska i policji. Działalność ta przez cały czas wspierana była działaniami informacyjnymi (radio, prasa, ulotki, rozmowy, spotkania) skierowanymi do całego społeczeństwa, z przeciwnikiem włącznie.

Duży wpływ na sprawność realizowanych przez XI zmianę zadań miały:

- właściwy dobór kadry na stanowiska funkcyjne w procesie kwalifikacji, który opierał się na trzech zasadniczych filarach: przygotowaniu merytorycznym, znajomości języka angielskiego oraz motywacji do udziału w misji, natomiast filarem pomocniczym było dotychczasowe doświadczenie kandydatów na stanowiska z udziału w misjach (np. szef TOC pełnił wcześniej taką funkcję w czasie V zmiany);
- dobre zaplanowanie i przeprowadzenie rotacji zmiany – właściwie określono kolejność kierowania w rejon misji osób funkcyjnych oraz zapewniono im niezbędny czas na przejście zadań;
- dobrze dokonany został podział kompetencji (zarówno wewnątrz dowództwa PKW, jak i we wszystkich bazach stacjonowania), co zostało usankcjonowane rozkazem organizacyjnym oraz zakresami obowiązków dla wszystkich osób funkcyjnych, dzięki czemu przez okres całej zmiany nie było potrzeby niczego w tym zakresie zmieniać czy poprawiać;
- przyjęty rytm pracy dowództwa PKW oraz dwutygodniowy cykl planowania działań bieżących pozwalały na sprawne dowodzenie w czasie misji. Dwutygodniowy cykl planowania okazał się właściwą perspektywą planistyczną, umożliwiającą elastyczne reagowanie na zmieniającą się sytuację w strefie odpowiedzialności oraz realizację zadań bieżących otrzymywanych od przełożonego w rejonie operacji (RC-E) i z Dowództwa Operacyjnego SZ,
- właściwie funkcjonujące relacje z amerykańskim zespołem BEST, co skutkowało nie tylko ułatwieniem codziennych kontaktów z nadrzędnym dowództwem w rejonie operacji, ale także pozwoliło wyjaśnić zdecydowaną większość różnic w ewidencji sprzętu wojskowego pozyskanego przez PKW (wszystkie zmiany) w ramach umowy ACSA.

Autor uważa ponadto za destrukcyjny dla Sił Zbrojnych RP przyjęty w PKW Afganistan (od I zmiany) system gratyfikacji pieniężnej dla żołnierzy zależny od liczby zadań wykonywanych poza bazami. Rozwiązanie takie godzi w dyscyplinę i spójność wewnętrzną wojska, podważa relacje pomiędzy poszczególnymi korpusami osobowymi (przypadki, gdy np. szeregowi oceniali, czy udział danego oficera w patrolu był rzeczywiście niezbędny), sam w sobie jest kryminogenny (zachęca żołnierzy do łamania prawa ze zwykłej chciwości) oraz zwiększa ryzyko dla żołnierzy, gdyż może prowadzić do podejmowania niepotrzebnych, nieprzemyślanych działań.

4. W procesie decyzyjnym do przygotowania przyszłych kontyngentów do misji zbliżonych profilem działania należy zapewnić takie siły i środki, w tym wsparcie powietrzne, ogniowe, system dowodzenia i rozpoznania oraz CIMIC z uwzględnieniem doświadczeń misji ISAF, które pozwolą ich dowódcom na realizację zadań. Wysyłając żołnierzy do działania w warunkach wojennych, państwo powinno zapewnić im maksymalne warunki realizacji zadań, nie kierując się ograniczeniami finansowymi – dotyczy to sprzętu i stanu osobowego. Niezwykle ważna jest możliwość wsparcia przez organizatora misji (organizację, państwo czy grupę państw), czego przykładem jest współpraca polsko-amerykańska w Afganistanie.

Bezdiskusyjną sprawą jest zapewnienie opieki rannym i poszkodowanym: rehabilitacji i opieki medycznej, pomocy finansowej i możliwości zatrudnienia, co mimo bardzo dużego postępu nie jest wystarczające. Odnosi się to również do wnikliwego opiniowania uczestników i wykorzystania ich doświadczeń i predyspozycji w dalszej służbie.

Wniosek końcowy, jaki wypływa z prezentowanej pracy, wskazuje, że odpowiednio wytypowana brygada bazująca na własnej strukturze i stanach osobowych, przygotowując się według sprawdzonego programu szkolenia, jest w stanie realizować zadania w rejonie misji na wysokim poziomie. Warunkiem jest elastyczność w działaniu i dowodzeniu, wykorzystanie informacji oraz przez różnorodność działań wykorzystanie efektu synergii.

Autor pracy ma nadzieję, że wnioski i wyniki badań znajdą zastosowanie w praktyce przez wykorzystanie w procesie planowania i przygotowywania przyszłych kontyngentów. Choć dotyczy ona jednej zmiany w konkretnej misji, wiele wniosków jest uniwersalnych. Możliwe jest ich wykorzystanie w instytucjach Sił Zbrojnych RP zajmujących się planowaniem, szkoleniem i dowodzeniem w operacjach poza granicami kraju. Operacja ISAF zakończyła się w 2014 roku, a tym samym udział polskich Sił Zbrojnych w tak szeroko prowadzonych działaniach sojuszniczych. Ciągłe jesteśmy jednak zaangażowani w Afganistanie i innych miejscach na świecie w misjach szkoleniowych NATO. Jest to również bardzo trudne i odpowiedzialne zadanie, które mogłoby zostać poddane analizie w podobnej pracy.

Aneks

Kwestionariusz ankiety

1. Czy miał Pan/Pani wiedzę o zakresie zadań PKW w Afganistanie w czasie decydowania o udziale w misji?

- Bardzo szeroką wiedzę
- Ogólną wiedzę
- Nie posiadałem wiedzy

2. Jak ocenia Pan/Pani strukturę organizacyjną PKW do realizacji zadań w ramach XI zmiany?

- W pełni funkcjonalna
- Powinna być lekko zmodyfikowana o (wymień):

.....

.....

- Powinna być zdecydowanie inna (opisz):

.....

.....

3. Czy uważa Pan/Pani, że zakres zadań PKW:

- Odzwierciedlał potrzeby wynikające z celów misji, tj. wsparcia w zakresie bezpieczeństwa, zarządzania, rozwoju i działalności informacyjnej
- Był zbyt szeroki i powinien ograniczyć się do szkolenia afgańskich sił bezpieczeństwa
- Był zbyt zawężony i powinien dodatkowo obejmować (wymień)

.....

.....

4. Czy Pana/Pani zdaniem zasady użycia siły (ROE) dla PKW w Afganistanie:

- Były wystarczające dla sytuacji w rejonie działania
- Były zbyt szerokie i powinny ograniczać się do prawa do samoobrony
- Były zawężone i powinny zawierać (wymień)

.....

.....

5. Czy uważa Pan/Pani, że w dobie armii zawodowej do realizacji zadań, jakie otrzymała 6 BPD, powinno się:

- Kierować organiczne pododdziały na zasadzie obowiązku dla wszystkich żołnierzy
- Ograniczać się do zaciągu ochotniczego (pisemna zgoda żołnierza)
- Wśród chętnych prowadzić selekcję i wybierać najlepszych

Uzasadnij wybór

.....
 .....

6. Czy uważa Pan/Pani, że struktura organizacyjna PKW XI zmiany:

- Zapewniała realizację zadań
- Była zbyt ograniczona (o jakie elementy – wymień)

.....
 .....

- Była nieproporcjonalna (w jakim zakresie – wymień)

.....
 .....

- Inne uwagi i wnioski

.....
 .....

7. Czy Pana/Pani zdaniem badania medyczne do udziału w misji:

- Powinny ograniczyć się do szczepień i sprawdzenia wydolności organizmu do działań w określonych warunkach klimatycznych
- Obejmowały cykl właściwy do udziału w misji
- Powinny zostać poszerzone o

.....
 .....

8. Czy program przygotowania do udziału w XI zmianie PKW Afganistan:

- Odzwierciedlał potrzeby niezbędne do realizacji zadań
- Był zbyt zawężony i powinien zostać poszerzony o (wymień)

.....
 .....

- Był zbyt rozbudowany tematycznie i czasowo i powinien być zmieniony o (wymień)

.....
 .....
 .....

9. Który z etapów przygotowania do realizacji zadań w Afganistanie uznaje Pan/Pani za kluczowy?

- Planowanie
- Przygotowanie i formowanie
- Szkolenie
- Przygotowanie do rotacji

Uzasadnienie wyboru i inne uwagi

.....
.....

10. Który z okresów szkolenia realizowanego w ramach przygotowań uznaje Pan/Pani za najbardziej przydatny?

- Okres szkolenia drużyny (obsługi, załogi)
- Okres szkolenia plutonu
- Okres szkolenia kompanii
- Okres szkolenia zgrupowania bojowego

Uwagi

.....
.....

11. Szkolenie w jakich obiektach uznaje Pan/Pani za najbardziej przydatne?

- W macierzystej jednostce wojskowej (w garnizonie)
- W ośrodkach, centrach szkoleniowych
- W ośrodkach szkolenia poligonowego
- W innych placówkach

Uzasadnij odpowiedź

.....
.....

12. W jakim zakresie zostały zrealizowane zadania organizacyjno-szkoleniowe związane z przygotowaniem XI zmiany?

- W pełni / bardzo dobrze
- W zdecydowanej większości / dobrze
- Wybiórczo/dostatecznie
- Powierzchniowo/niedostatecznie

Uzasadnij wybór

.....
.....
.....

13. Jak ocenia Pan/Pani intensywność (tempo) działania w trakcie trwania XI zmiany?

- Bardzo wysoko
- Wysoko
- Średnio, zbliżone czasem na realizację zadań do służby w kraju
- Słabo

Uzasadnij wybór

.....
 .....

14. Jaki rodzaj działań dominował w trakcie trwania XI zmiany?

- Kinetyczne i szkolenie ASB
- Ochrona baz i wsparcie CIMIC
- Defensywne i zabezpieczające

Uzasadnij wybór

.....
 .....

15. Jak ocenia Pan/Pani współpracę (współdziałanie) z elementami sił koalicyjnych i ASB? Oceń w skali 0–5, gdzie 5 oznacza bardzo dobrą współpracę, a 0 – brak współpracy:

- ... – pododdziały Stanów Zjednoczonych
- ... – armia afgańska
- ... – policja afgańska
- ... – PRT
- ... – cywilna administracja lokalna

Uwagi

.....
 .....

16. Jak ocenia Pan/Pani współpracę (współdziałanie) z elementami XI zmiany, zorganizowanymi i szkolonymi poza 6 BPD? Oceń w skali 0–5, gdzie 5 oznacza bardzo dobrą współpracę, a 0 – brak współpracy.

- ... – służba wywiadu i kontrwywiadu
- ... – SGPSz
- ... – zespoły Wojsk Specjalnych (TF-49 i TF-50)
- ... – grupa wsparcia ogniowego
- ... – NSE (logistyka)

17. Jak ocenia Pan/Pani zaangażowanie żołnierzy XI zmiany w realizację zadań?

- Bardzo wysoko (bardzo dobrze)
 Wysoko (dobrze)
 Średnio (dostatecznie)
 Słabo (niedostatecznie)

Uzasadnij wybór

.....
 .....

18. Jak Pana/Pani zdaniem specyfika służby i szkolenia w 6 BPD wpływały na poziom realizacji zadań w ramach XI zmiany w zakresie (ocień w skali 0–5, gdzie 5 oznacza „zdecydowanie”, a 0 – „całkowity brak”):

- ... – działań taktycznych
 ... – umiejętności ogniowych
 ... – odporności psychicznej
 ... – kondycji fizycznej
 ... – tworzenia właściwej atmosfery służby
 ... – współpracy z koalicjantami

Uwagi

.....

19. Jak ocenia Pan/Pani XI zmianę jako całość w realizacji postawionych przed nią zadań w rejonie misji?

- Bardzo wysoko
 Wysoko
 Średnio
 Słabo

Uzasadnij ocenę

.....
 .....

20. Jak Pana/Pani zdaniem w środowisku wojskowym oceniana jest XI zmiana?

- Najlepiej
 Bardzo wysoko
 Wysoko
 Średnio
 Słabo

Podaj podstawę oceny

.....
 .....

21. W jaki sposób można Pana/Pani zdaniem, wykorzystując doświadczenia XI zmiany, udoskonalić przygotowania PKW w zakresie:

Organizacji

.....
.....

Szkolenia

.....
.....

Rotacji

.....
.....

Realizacji zadań

.....
.....

Inne uwagi

.....
.....

22. Co Pana/Pani zdaniem, bazując na doświadczeniach XI zmiany, należy zmienić/uzupełnić w wyposażeniu indywidualnym i zespołowym przyszłych PKW:

Uzbrojenie

.....
.....

Umundurowanie

.....
.....

Środki medyczne

.....
.....

Środki łączności

.....
.....

Transport

.....
.....

Zakwaterowanie

.....
.....

Inne uwagi

.....
.....

Dane dodatkowe – dotyczy okresu XI zmiany PKW Afganistan.

1. Płeć:

- Kobieta
- Mężczyzna

2. Staż służby w czasie XI zmiany w latach:

- 1–5
- 6–10
- 11–15
- 16–20
- Ponad 20

3. Korpus osobowy:

- Szeregowych
- Podoficerów młodszych
- Podoficerów starszych
- Oficerów młodszych
- Oficerów starszych

4. Zajmowane stanowisko:

- Dowódcze
- Sztabowe
- Liniowe – działalność patrolowa, rozpoznawcza, załoga KTO itp.
- Zabezpieczające/logistyczne
- Inne

Bibliografia

Wydawnictwa zwarte

- Afganistan*, red. D. Nadażdin, Warszawa 2005.
- Berntsen G., Pezzullo R., *Kryptonim Jawbreaker. Polowanie na Osamę bin Lade-
na*, tłum. K. Mazurek, Katowice 2006.
- Bieniek M., Mazur S., *Konflikty zbrojne we współczesnym świecie. Przyczyny, re-
jony występowania*, Kraków 2013.
- Braithwaite R., *Afgańcy. Ostatnia wojna imperium*, tłum. M. Bielewicz, Kraków
2012.
- Crevald M. van, *Zmienne oblicze wojny. Od Marny do Iraku*, tłum. J. Szkudliński,
Poznań 2008.
- Doświadczenia z zaangażowania Polski w operacje wojskowe w Islamskiej Repu-
blice Afganistanu w latach 2002–2014*, red. R. Reczkowski, Bydgoszcz 2016.
- Duda D., *Terroryzm islamski*, Kraków 2002.
- Feifer G., *Afgańska ruletka. Radziecka inwazja na Afganistan*, tłum. T. Szlagor,
Wrocław 2011.
- Gajos P., *Udział sił specjalnych koalicji międzynarodowej w operacji antyterror-
ystycznej w Afganistanie (2001–2002)*, [w:] *Operacje pokojowe i antyterror-
ystyczne w procesie utrzymania bezpieczeństwa międzynarodowego w latach
1948–2004*, red. D. Kozierawski, Toruń 2006.
- Giustozzi A., *Koran, kałasznikow i laptop. Rebelia neotalibów w Afganistanie*,
tłum. M. Müller, Kraków 2009.
- Jagielski W., *Modlitwa o deszcz*, Warszawa 2002.
- Jauffret J., *Afganistan 2001–2013. Kronika przepowiedzianego braku zwycię-
stwa*, tłum. E. Cylwik, J. Sheybal, Warszawa 2014.
- Konflikty kolonialne i postkolonialne w Afryce i Azji 1869–2006*, tłum. P. Osta-
szewski, Warszawa 2006.
- Korzeniowski K., *Afganistan. Gdzie regułą jest brak reguł*, Warszawa 2006.
- Królikowski H.M., Marcinkowski Cz., *Afganistan 2002*, Warszawa 2003.
- Lachowski A., *Tragedia i męstwo Afganu. Historia interwencji radzieckiej w Afga-
nistanie*, Zabrodzie 2015.
- Łoś R., Regina-Zacharski J., *Współczesne konflikty zbrojne*, Warszawa 2010.
- Madej M., *Interwencja w Afganistanie – najdłuższa wojna, największe fiasko?*,
[w:] *Wojny Zachodu*, red. tenże, Warszawa 2017.

- Madej M., *Wprowadzenie*, [w:] *Wojny Zachodu*, red. tenże, Warszawa 2017.
- Matuszak J.Z., *Wojsko Polskie w Afganistanie 2002–2014*, Warszawa 2014.
- Modrzejewska-Leśniewska J., *Afganistan*, Warszawa 2010.
- Modrzejewska-Leśniewska J., *Afganistan w polityce Wielkiej Brytanii i Rosji Radzieckiej 1919–1924*, Warszawa 2001.
- Modrzejewska-Leśniewska J., *Interwencja ZSRR w Afganistanie 1979–1989*, [w:] *Zarys dziejów Afryki i Azji. Historia konfliktów 1869–2000*, red. A. Bartnicki, wyd. 2, Warszawa 2000.
- Pacek B., *Polscy żołnierze w Afganistanie 2002–2014*, Warszawa 2015.
- Polskie Siły Zbrojne w Afganistanie. Wnioski i doświadczenia*, red. A. Polak, W. Więcek, Warszawa 2015.
- Rybak J., *Grom.pl*, Warszawa 2005.
- Stracona dekada? Polityka bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych wobec „globalnych obszarów niestabilności” (Iraku, Iranu, KRL-D oraz Afganistanu) w latach 2001–2011*, red. Ł. Smalec, Warszawa 2012.
- Tworowski B., *Siły Zbrojne RP w operacjach pokojowych – wymiar historyczny i współczesny*, [w:] *Współczesne wyzwania teorii i praktyki bezpieczeństwa*, red. S. Mazur, M. Ostrowska, Kraków 2016, s. 61–80.
- Wyłupek J., *Przygotowanie komponentu wojsk lądowych do udziału w operacjach reagowania kryzysowego poza granicami kraju*, Warszawa 2015.
- Zarys dziejów Afryki i Azji. Współczesne konflikty zbrojne*, red. A. Bartnicki, Warszawa 2010.

Wydawnictwa ciągłe

- Bączyk N., Bernabiuk P., Wróbel T., *Afganistan – wielka lekcja*, „Polska Zbrojna” 2014, nr 12, s. 13–21.
- Chabielski P., *Zespół specjalistów PRT Ghazni w Islamskiej Republice Afganistanu*, „Bellona” 2013, nr 4, s. 136–157.
- Danielewicz K., *Ataki green-on-blue podczas misji ISAF w Afganistanie*, „Przegląd Geopolityczny” 2017, nr 21, s. 136–149.
- Kowal T., *CIMIC w działaniach przeciw partyzanckich*, „Przegląd Wojsk Lądowych” 2012, nr 2, s. 94–99.
- Kowalska-Sendek M., *Głos w eterze*, „Polska Zbrojna” 2012, nr 8, s. 44–46.
- Lakomy M., *Misja International Security Assistance Force w polskiej polityce bezpieczeństwa na początku XXI wieku*, „Studia Politicae Universitatis Silesiensis” 2013, t. 11, s. 231–252.
- Lizak W., *Wojna w Afganistanie i jej regionalne implikacje*, „Rocznik Strategiczny” 2001/2002, s. 348–349.
- Rybak J., *Zakamarki żołnierskiego umysłu*, „Polska Zbrojna” 2014, nr 5, s. 22–24.
- Stęchły K., *Doświadczenia Zgrupowania Bojowego Bravo XI zmiany PKW Afganistan w kwestii ubezpieczenia bocznego patrolu*, „Obronność – Zeszyty

- Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej” 2012, nr 4, s. 147–159.
- Trzpił M., *Afganistan A.D. 2010. Nowa strategia koalicji międzynarodowej szansą na przełom?*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2010, nr 12–13, s. 27–34.
- Trzpił M., *Raport. Afganistan jako największe współczesne wyzwanie dla NATO*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2009, nr 10, s. 58–60.
- Wind B., *Udział Polski w działaniach stabilizacyjnych w Afganistanie*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny” 2007, nr 1, s. 5–18.
- Wróbel T., *Misja orła*, „Polska Zbrojna” 2009, nr 6, s. 36.
- Wróbel T., *Testy na bojowo*, „Polska Zbrojna” 2014, nr 12, s. 78–81.

Dokumenty niepublikowane i akty prawne

- AAP-6 (2014) Słownik terminów i definicji NATO, Wojskowe Centrum Normalizacji, Jakości i Kodyfikacji.
- AJP-3.4.1. Allied Joint Doctrine for The Military Contribution To Peace Support, edition A, version 1, NATO Standardization Office 2014.
- Analizy okresowe taktyki przeciwnika i wojsk sojuszu (miesięczne) 07.2011–02.2012, materiał w zbiorach kancelarii 6 BPD.
- Biuletyn informacyjny opracowywany przez Oddział Wykorzystania Doświadczeń Dowództwa Operacyjnego, Dowództwo Operacyjne SZ, Warszawa 2011.
- COMISAF Tactical Directive, version 3, 7.07.2011.
- Decyzja Dowódcy 6 BPD do przygotowania i szkolenia PKW Afganistan, 6 BPD Kraków, 2011.
- Decyzja nr 5 Wych. Ministra Obrony Narodowej z dnia 18 lutego 2013 r.
- Doktryna szkolenia SZ RP – DD/7(A), Sztab Generalny WP, Warszawa 2010.
- Działania podczas ochrony i obrony baz. Przygotowanie i organizacja konwojów w PKW. Funkcjonowanie komórek INFOOPS, sygn. DWLąd, Wewn. 124/2009.
- Harmonogram zasadniczych przedsięwzięć przygotowania komponentów XI zmiany PKW Afganistan do udziału w operacji ISAF w Afganistanie.
- Informacja Dowództwa Operacyjnego SZ RSZ.
- ISAF Commander’s Counterinsurgency Guidance, Headquarters, ed. S. McChrystal, International Security Assistance Force, Kabul 2009.
- Karta Narodów Zjednoczonych (Dz.U. z 1947 r. Nr 23, poz. 90).
- Kierunki zaangażowania Polski w Afganistanie w latach 2011–2014 z września 2011 roku.
- Koncepcja strategiczna NATO, 2010.
- Kronika XI zmiany, 6 BPD Kraków, 2012.
- Opinia doradcza MTS w sprawie deklaracji niepodległości Kosowa, Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych.

OSCE Responses to the Crisis in and around Ukraine.

OSCE Strategy to Address Threats to Security and Stability in the Twenty-First Century.

Plan szkolenia specjalistycznego na potrzeby XI i XII zmiany Polskich Kontyngentów Wojskowych w jednostkach szkolnictwa wojskowego wojsk lądowych w 2011 roku.

Plan udziału Wojsk Lądowych w operacji ISAF.

Plan udziału XI zmiany w operacji ISAF.

Poradnik NATO.

Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 listopada 2006 r. zmieniające postanowienie o przedłużeniu okresu użycia Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Islamskim Państwie Afganistanu (M.P. z 2006 r. Nr 84, poz. 862).

Prezentacja dowódcy operacyjnego z 24 czerwca 2013 roku: „Aktualne i perspektywiczne misje poza granicami państwa”.

Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 sierpnia 2011 r. o nadaniu stopni oficerskich generała broni, generała dywizji oraz generała brygady (M.P. z 2011 r. Nr 84, poz. 862).

Program dla pokoju oraz Załącznik do Programu dla pokoju, oprac. B. Botros-Ghali, Warszawa 1995.

Program szkolenia pododdziałów piechoty zmotoryzowanej zgrupowania bojowego do udziału w XI zmianie PKW Afganistan.

Program szkolenia XI zmiany PKW Afganistan – 6 BPD, 6 BPD Kraków, 2011.

Prowadzenie działań w konflikcie o wysokiej intensywności oraz w operacjach stabilizacyjnych i wsparcia pokoju w terenie zurbanizowanym, Dowództwo Wojsk Lądowych, Szefostwo Wojsk Pancernych i Zmechanizowanych, Warszawa 2010.

Przygotowanie i prowadzenie działań bojowych w ramach PKW przez wojska aeromobilne, sygn. DWLąd, Wewn. 123/2009.

Regulamin działań wojsk lądowych, sygn. DWLąd, Wewn. 115/2008, Warszawa 2008.

Rozkaz [...] Dowódcy 6 BPD [...] w sprawie formowania i przygotowania XI zmiany PKW Afganistan, 6 BPD Kraków, 2011.

Rozkaz Dowódcy Operacyjnego SZ nr 28 z 17 kwietnia 2009 roku w sprawie narodowego systemu zbierania i upowszechniania wniosków i doświadczeń w Siłach Zbrojnych RP.

Rozkaz Dowódcy Wojsk Lądowych w sprawie wprowadzenia w Wojskach Lądowych Koncepcji zabezpieczenia szkolenia w UiSW PKW Afganistan.

Rozkaz Dowódcy PKW w sprawie organizacji i funkcjonowania XI zmiany Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Islamskiej Republice Afganistanu.

- Sprawozdanie z działalności XI zmiany Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Islamskiej Republice Afganistanu za okres 18.04.2012–23.10.2012.
- Sprawozdanie z rekonesansu w rejonie operacji XI zmiany (październik 2011, listopad 2011, styczeń 2012), 6 BPD, dokumentacja XI zmiany PKW, 2012.
- Stosunek do operacji militarnej w Afganistanie, CBOS, komunikat z badań BS/142/2008.
- Strategia bezpieczeństwa RP z listopada 2007 roku.
- Strategia udziału Sił Zbrojnych RP w operacjach międzynarodowych ze stycznia 2009 roku.
- Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, 2014.
- Taktyka działania przeciwnika w Afganistanie, sygn. DWLąd, Wewn. 125/2009.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 września 2010 r. w sprawie pełnienia zawodowej służby wojskowej poza granicami państwa (Dz.U. z 2010 r. Nr 184, poz. 1237).
- Ustawa z dnia 30 czerwca 1970 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 1970 r. Nr. 16, poz. 134 ze zm.).
- Ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2003 r. Nr 179, poz 1750).
- Ustawa z dnia 26 listopada 2010 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz ustawy o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (Dz.U. z 2010 r. Nr 240, poz. 1601).
- Wspieranie Afganistanu: decyzja strategiczna, Przegład NATO.
- Zarządzenie nr Z-5/MON Ministra Obrony Narodowej z 29 marca 2011 r. w sprawie użycia środków przymusu bezpośredniego, broni i innego uzbrojenia oraz sposobu i trybu dokumentowania oraz meldowania o ich zastosowaniu przez żołnierzy PKW w Islamskiej Republice Afganistanu.

Źródła internetowe

- Analiza BBN: „Nowa strategia afgańskich Talibów i jej konsekwencje dla wdrażania procesu transition”, 14.10.2011, www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/3444,Analiza-BBN-quotNowa-strategia-afganskich-Talibow-i-jej-konsekwencje-dla-wdragan.html [dostęp: 23.09.2017].
- Bakuła K., *Talibowie przejmują amerykańskie drony i rosyjskie śmigłowce*, 14.08.2021, www.defence24.pl/talibowie-przejmujaja-amerykanskiedrony-i-rosyjskie-smiglowce [dostęp: 31.08.2021].
- Bakuła K., *Wielka ewakuacja Amerykanów z Afganistanu. Wsparcie Marines i spadochroniarzy*, 13.08.2021, www.defence24.pl/wielka-ewakuacja-amerykanow-z-afganistanu-wsparcie-marines-i-spadochroniarzy [dostęp: 31.08.2021].

- Drabik P., *Powitanie żołnierzy XI zmiany PKW w Krakowie*, 23.11.2012, <https://naszemiasto.pl/powitanie-zolnierzy-xi-zmiany-pkw-w-krakowie/ar/c1-4495918> [dostęp: 21.12.2017].
- Misja ISAF – podsumowanie*, 27.12.2014, www.mon.gov.pl/aktualnosci/arttykul/2014-12-27-misja-isaf-podsumowanie/pdf [dostęp: 29.10.2017, strona nieaktywna: 12.07.2021].
- Otłowski T., *Talibowie grają na czas*, 1.09.2016, www.polska-zbrojna.pl/home/articleinmagazineshow/20372?t=talibowie-graja-na-czas [dostęp: 28.10.2017].
- Podsumowanie XI zmiany, https://isaf.wp.mil.pl/pl/1_1961.html [dostęp: 12.12.2017, strona nieaktywna: 12.07.2021].
- Polacy w Afganistanie*, 29.12.2009, www.altair.com.pl/news/view?news_id=3827 [dostęp: 23.10.2017].
- Shafiq M., *Wspieranie Afganistanu. Decyzja strategiczna*, 4.05.2016, www.nato.int/nato_static_fl2014/avets/pdf_2017_02_20170209_2017-02-RSM-Placement.pdf [dostęp: 18.12.2017].
- Sobczak M., *Wielka trójka Afganistanu*, 27.10.2012, www.polska-zbrojna.pl/home/articleinmagazineshow/5299?t=wielka-trojka-afganistanu [dostęp: 29.10.2017].
- Święto Wojska Polskiego. Awanse i podziękowania dla generałów*, 15.08.2014, www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/5772,Swieto-Wojska-Polskiego-Awanse-i-podziekowania-dla-generalow.html [dostęp: 15.01.2018].
- Talibowie czekają na przejęcie kontroli nad portem lotniczym w Kabulu*, 29.08.2021, www.defence24.pl/talibowie-czekaja-na-przejecie-kontroli-nad-portem-lotniczym-w-kabulu [dostęp: 31.08.2021].
- Talibowie kontrolują Afganistan. „NATO nie wróci, by walczyć”*, 16.08.2021, www.defence24.pl/talibowie-kontroluja-afganistan-nato-nie-wroci-by-walczyc [dostęp: 31.08.2021].
- USA chcą od NATO kolejnego 1000 żołnierzy w Afganistanie*, 5.10.2017, www.bankier.pl/wiadomosc/USA-chca-od-NATO-kolejnego-1000-zolnierzy-w-Afganistanie-4016495.html [dostęp: 28.11.2017].
- Zachurski T. *Prezydent Trump przedstawił nową strategię USA w Afganistanie*, 22.08.2017, www.bankier.pl/wiadomosc/Prezydent-Trump-przedstawil-nowa-strategie-USA-w-Afganistanie-3732682.html [dostęp: 20.12.2017].

Rozmowy nierejestrowane

Wywiad ekspercki z gen. broni Edwardem Gruszką – dowódcą Dowództwa Operacyjnego Sił Zbrojnych.

Wywiad ekspercki z gen. bryg. Jarosławem Wiercholskim – zastępcą dowódcy RC-E.

Wywiad ekspercki z gen. bryg. Jerzym Gutem – zastępcą dowódcy Wojsk Specjalnych.

Wywiad ekspercki z gen. bryg. Radosławem Kujawą – szefem Służby Wywiadu Wojskowego.

Wywiad ekspercki z gen. Mieczysławem Bieńkiem – zastępcą dowódcy Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO ds. Transformacji.

Wywiad ekspercki z gen. Mieczysławem Cieniuchem – szefem Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.

Wywiad ekspercki z gen. Zbigniewem Głowienką – dowódcą Wojsk Lądowych.

Wywiad ekspercki z płk. Wiesławem Kałkowskim – zastępcą szefa Wojsk Aeromobilnych.

Wywiad ekspercki z ppłk. Mirosławem Walachniewiczem – dowódcą TF-49.

Wywiad ekspercki z ppłk. Sławomirem Filipowskim – dowódcą TF-50.

Informacja o Autorze

Gen. bryg. (r.) prof. KAAFM dr Bogdan Tworkowski – absolwent Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łączności i Uniwersytetu Śląskiego (kierunku politologia, studia magisterskie), Uniwersytetu Jagiellońskiego (kierunku historia, studia podyplomowe), Akademii Obrony Narodowej (kierunku polityka obronna, studia podyplomowe). Służbę wojskową pełnił na różnych stanowiskach w 6 Pomorskiej Dywizji Powietrznodesantowej, był dowódcą Polsko-Ukraińskiego Batalionu Sił Pokojowych, komendantem Centrum Przygotowań do Misji Pokojowych, zastępcą dowódcy 2 Korpusu Zmechanizowanego, dowódcą 6 Brygady Powietrznodesantowej, zastępcą szefa sztabu w Dowództwie Sił Lądowych NATO w Turcji. W trakcie służby wojskowej zawodowo zaangażowany w działania na rzecz bezpieczeństwa i utrzymania pokoju. Wielokrotnie pełnił służbę poza granicami państwa na stanowisku szefa wydziału operacyjnego w PKW, ONZ, UNDOF na Wzgórzach Golan, szefa sztabu w PKW misji NATO-SFOR w Bośni i Hercegowinie, dowodził Polsko-Ukraińskim Kontyngentem Wojskowym w misji NATO-KFOR w Kosowie. Po przystąpieniu Polski do udziału w operacji stabilizacyjnej w Iraku (uczestniczył w niej trzykrotnie) dowodził XI Zmianą PKW w misji NATO-ISAF w Afganistanie. W trakcie służby w NATO-wskim LANDCOM-ie uczestniczył bezpośrednio w pracach analityczno-planistycznych związanych z sytuacją na Bliskim Wschodzie oraz agresywną polityką Rosji wobec Ukrainy i zmianą jej stanowiska w stosunku do NATO.

W ramach doskonalenia zawodowego odbył liczne kursy zagraniczne w Holandii (kurs obserwatorów wojskowych), Finlandii (kurs oficerów sztabów misji międzynarodowych), Kanadzie (kurs prowadzenia operacji pokojowych) i Stanach Zjednoczonych (kurs prawnych aspektów prowadzenia działań pokojowych i wojny).

Za osiągnięcia w służbie wojskowej wielokrotnie wyróżniany, w tym Krzyżem Komandorskim Orderu Krzyża Wojskowego, Złotym Krzyżem Zasługi, Gwiazdą Iraku (trzykrotnie) i Gwiazdą Afganistanu, Brązową Gwiazdą USA, medalami ONZ i NATO.

Po zakończeniu służby wojskowej zatrudniony w 2016 roku w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego na Wydziale Nauk o Bezpieczeństwie.

*gen. bryg. (r.) dr **Bogdan Tworkowski**, prof. KAAF
• b. komendant Centrum Szkolenia dla Potrzeb Sił
Pokojoych • zastępca dowódcy 2 Korpusu Zme-
chanizowanego • dowódca 6 Brygady Powietrz-
nodesantowej • dowódca XI Zmiany PKW w Afga-
nistanie; zastępca szefa Sztabu Dowództwa
Lądowego NATO*

Praca dokładnie i rzetelnie prezentuje proces przygotowania stanów osobowych 6 Brygady Powietrznodesantowej do wykonywania zadań w operacji wojskowej w Afganistanie oraz przebieg samej realizacji tych zadań. Właściwie opisuje współdziałanie z organizacjami rządowymi i pozarządowymi, z lokalnymi władzami, z ludnością cywilną [...]. Najważniejsze w tej monografii, w mojej ocenie, są zebrane i trafnie opisane wnioski, umiejętne omówienie wyników badań i zebranych doświadczeń. Stąd zgadzam się z opinią Autora przedstawioną we wstępie, że opisane doświadczenia i wnioski pozwolą na przybliżenie specyfiki działań PKW na arenie międzynarodowej oraz są cenną wiedzą dla przyszłych kontyngentów [...]. Monografia stanowi dzieło istotne, szczególnie dla odbiorców interesujących się problematyką przygotowania misji wojskowych. Została przygotowana rzetelnie, potwierdzając dużą wiedzę Autora o opisywanej problematyce oraz jego sumienność naukową. Walorem, podnoszącym wiarygodność przekazu, jest to, że Autor sam uczestniczył we wszystkich etapach opisywanych działań 6 Brygady Powietrznodesantowej [...]. Podnoszona problematyka wpisuje się w systemowe rozwiązania w zakresie działania sił zbrojnych poza granicami kraju.

*gen. dyw. (r.) prof. dr hab. **Bogusław Pacek**
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
(fragment recenzji wydawniczej)*